

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

**Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών
Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών
Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου**

Διπλωματική Εργασία

«Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ ΣΤΗΝ ΑΦΡΙΚΗ»

ΤΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΣΑΜΙΩΤΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΜΙΚΕΛΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ

Θεσσαλονίκη, Δεκέμβριος 2018

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία.

Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου».

Κωνσταντίνος Σαμιώτης

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

Αφιερώνεται στους γονείς μου, στη σύζυγο μου Ευαγγελία και στον υιό μου Χρήστο

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

Ευχαριστίες απευθύνω προς τον επιβλέποντα καθηγητή κ' Κυριάκο Μικέλη, για τις χρήσιμες συμβουλές - παρατηρήσεις του, καθώς και για την δυνατότητα αμεσότητας στην επικοινωνία που τον διέκρινε, η οποία αποτέλεσε πολύτιμη βοήθεια στην εκπόνηση της παρούσας εργασίας, κάτω από τους ολοένα αυξανόμενους ρυθμούς απαιτήσεων της καθημερινότητας μου

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΕΡΕΤΗΡΙΟ ΕΙΚΟΝΩΝ	i
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ	ii
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄: ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	3
A.1 Τα Κράτη στο Διεθνές Σύστημα υπό το πρίσμα της Ρεαλιστικής Σχολής σκέψης	3
A.2 Ο παράγοντας Ισχύς	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄: Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ	11
B.1 Η θεωρία της αλληλεξάρτησης και της διασύνδεσης των κρατών	11
B.2 Η έννοια της Ενεργειακής Ασφάλειας	13
B.3 Η εξέλιξη της Ενεργειακής Ασφάλειας στην Κίνα	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄: ΟΙ ΣΙΝΟ-ΑΦΡΙΚΑΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ	18
Γ.1 Η εξέλιξη των Σινο - Αφρικανικών σχέσεων από την αρχαιότητα έως σήμερα	18
Γ.2 Οι σύγχρονες Σινο - Αφρικανικές σχέσεις	19
Γ.3 Η Ταϊβάν και η πολιτική της «Μίας Κίνας»	20
Γ.4 Κίνα: Εθνολογικό- Γεωμορφολογικό υπόβαθρο	22
Γ.5 Αφρική: Εθνολογικό- Γεωμορφολογικό υπόβαθρο	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄: Η ΚΙΝΑ ΣΤΗΝ ΑΦΡΙΚΗ	26
Δ.1 Η Εξωτερική Πολιτική της Κίνας	26
Δ.1.1. Η εφαρμογή της εξωτερικής πολιτικής της Κίνας στην Αφρική	28
Δ.2 Παράγοντες Παγκόσμιας Κυριαρχίας	30
Δ.2.1 Το Κινεζικό όνειρο	31
Δ.2.2 Ο νέος «Δρόμος του Μεταξιού»	31
Δ.2.3 Η κινεζική πολιτική της πολυμερούς διπλωματίας και η πολιτική της «μη παρέμβασης»	34
Δ.2.4 Κινεζική συμμετοχή σε ειρηνευτικές αποστολές στην Αφρική	36
Δ.3 Σπάνιες Γαίες και Πολύτιμα Μέταλλα	37

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΗΠΙΑΣ ΙΣΧΥΟΣ (SOFT POWER)	41
Ε.1 Οι Διαστάσεις της «Ήπιας Ισχύος»	41
Ε.2 Η εφαρμογή της κινεζικής «ήπιας ισχύος» στην Αφρική	44
Ε.2.1 Διπλωματία	45
Ε.2.2 Κρατική Βοήθεια	46
Ε.3 Οικονομική Διείσδυση της Κίνας στην Αφρική	48
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄: ΚΙΝΕΖΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	54
ΣΤ.1 Η προώθηση του Κομφουκιανισμού από την κινεζική κυβέρνηση	54
ΣΤ.2 Η εξαγωγή της κινεζικής κουλτούρας στην Αφρική	56
ΣΤ.3 Κινεζική Προπαγάνδα και προώθηση της «εικόνας» (image building) της Κίνας	58
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ΄: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	60
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	64
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	66

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1: Το «μοντέλο της μπάλας του μπιλιάρδου» της παγκόσμιας πολιτικής.....	11
Εικόνα 2: Το «μοντέλο του ιστού της αράχνης» της παγκόσμιας πολιτικής	13
Εικόνα 3: Giraffe brought from Somalia (AD 1415) painting by Shen Du... ..	19
Εικόνα 4: Η σιδηροδρομική γραμμή «TAZARA” μήκου 850 χλμ	20
Εικόνα 5: Κατανομή πληθυσμού Κίνας ανάλογα με την ομιλούμενη γλώσσα	22
Εικόνα 6: Διοικητική Υποδιαίρεση Κίνας	23
Εικόνα 7: Περιοχές της Αφρικής.....	24
Εικόνα 8: China in Africa.....	25
Εικόνα 9: China`s New SILK ROAD	32
Εικόνα 10: China – Africa Trade (2002 -2016).....	33
Εικόνα 11: Πολιτικός Χάρτης του ΣΟΥΔΑΝ.....	35
Εικόνα 12: Djibouti Military Bases.....	37
Εικόνα 13: Production Concentration of Critical raw Mineral materials	38
Εικόνα 14: Countries in Africa, where mining interest of China-based companies exists, evolution from 2006 to 2015.	39
Εικόνα 15: a) Husab and Kamoas projects location, b) China General Nuclear Power Corporation's Husab uranium mine in Namibia.....	40
Εικόνα 16: Soft Power sub-indices	41
Εικόνα 17: Soft Power – Year-on-year comparison	43
Εικόνα 18: The African Union building in Addis Ababa, Ethiopia a gift from China. It cost \$200 million to build and was handed over in 2012	46
Εικόνα 19: Chinese Global Foreign Aid Expenditure	47
Εικόνα 20: Africa`s top 5 Economy Partners by segment	49
Εικόνα 21: Chinese firms in Africa	49
Εικόνα 22: Chinese Loans to Africa	52
Εικόνα 23: Team of the Confucius Institute at the University of Dar es Salaam	57

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: The Development History of China's Oil Industry	15
Πίνακας 2: Themes in China's Strategic Priorities	26
Πίνακας 3: Transfers of major weapons: Deals with deliveries or orders made for 2013 to 2017	29

ΣΥΝΟΨΗ

Από το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, η Κίνα επέδειξε ένα έντονο ενδιαφέρον για την αφρικανική ήπειρο. Υπάρχουν διαφορετικές απόψεις ως προς το αν η αυξανόμενη συμμετοχή της Κίνας στην Αφρική είναι επωφελής για την αφρικανική ήπειρο ή εάν υπάρχουν αρνητικές συνέπειες. Αυτή η εργασία προσπαθεί να απαντήσει σε αυτή την ερώτηση διερευνώντας τη φύση των πολιτικών, οικονομικών και αναπτυξιακών σχέσεων της Κίνας με την αφρικανική ήπειρο.

Τα συμφέροντα της Κίνας στην Αφρική υποκινούνται κυρίως από την οικονομία και τη διπλωματία. Με άλλα λόγια, η Αφρική είναι σημαντική για την Κίνα ως μια τεράστια πηγή πόρων για τη διατήρηση της αναπτυσσόμενης παραγωγικής της βάσης, καθώς και ως πηγή ενεργειακής ασφάλειας. Επιπλέον, η Κίνα θεωρεί την Αφρική ως έναν σημαντικό προορισμό για τα χαμηλού κόστους μεταποιημένα αγαθά της. Τα συμφέροντα της Κίνας στην Αφρική, ωστόσο, δεν περιορίζονται μόνο στον οικονομικό τομέα, αλλά επεκτείνονται και στη διπλωματία.

Η Κίνα προσπαθεί να καταστεί παγκόσμια δύναμη στο διεθνές σύστημα και για να το υλοποιήσει επιχειρεί προωθήσει τις δικές της απόψεις και πολιτικές στους διεθνείς πολυμερείς οργανισμούς. Η Αφρική διαδραματίζει σημαντικό ρόλο σε αυτό το θέμα, ιδίως σε οργανισμούς όπου σε κάθε μέλος-χώρα αντιστοιχεί και μία ψήφος. Έτσι, η Κίνα προσπαθεί να προσελκύσει τις αφρικανικές κυβερνήσεις προκειμένου να εξασφαλίσει την πρόσβαση στους τεράστιους πόρους της Αφρικής και να αντλήσει υποστήριξη για τις πολιτικές της στη διεθνή σκηνή.

Μετά από την εξέταση των βιβλιογραφικών στοιχείων, συμπεραίνεται ότι η δέσμευση της Κίνας προς την Αφρική βασίζεται σε στρατηγικές και οικονομικές πολιτικές και ευθυγραμμίζεται πλήρως με το ρεαλιστικό επεξηγηματικό πλαίσιο. Υποστηρίζεται συνεπώς ότι η παρουσία της Κίνας στην αφρικανική ήπειρο παρουσιάζει τόσο ευκαιρίες όσο και απειλές, αν και έγκειται στις αφρικανικές να αξιοποιήσουν τις πιθανές ευκαιρίες

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

“It doesn't matter if a cat is black or white, so long as it catches mice”

Deng Xiaoping

Από το 1949, η κινεζική κυβέρνηση προώθησε ενεργά τον «κρατικό εθνικισμό» (οικοδόμηση ενός κινεζικού έθνους σε αντίθεση με εθνικούς εθνικισμούς). Ο εθνικισμός εξακολουθεί να κυριαρχεί και σήμερα στον προσανατολισμό της εξωτερικής πολιτικής της Κίνας. Οι προσαρμογές που υλοποιούνται κατά καιρούς στην εξωτερική πολιτική της Κίνας είναι συνήθως προσαρμογές που αφορούν το γεωγραφικό «στόχο» και χρησιμεύουν για την επίτευξη του θεμελιώδους στόχου του κινεζικού εθνικισμού: «να αναζητήσει και να διατηρήσει την εθνική ανεξαρτησία της Κίνας» (Zhu, 2001,σ.2)¹.

Οι κύριες προτεραιότητες του κινεζικού εθνικισμού είναι: η οικονομική ανάπτυξη, η εθνική ενότητα και η ανεξαρτησία και το διεθνές κύρος. Από τις τρεις, η οικονομική ανάπτυξη θεωρείται ως η σημαντικότερη προτεραιότητα. αυτή που περιλαμβάνει όλους τους άλλους εθνικούς στόχους. Στο πλαίσιο αυτών των προοπτικών, εξετάζεται η συμμετοχή της Κίνας στην Αφρική.

Η φύση αυτής της μελέτης είναι κυρίως περιγραφική υπό την έννοια ότι παρέχει περιγραφή της πολιτικής και οικονομικής συμμετοχής της Κίνας στην Αφρική. Ωστόσο, είναι επίσης διερευνητική επειδή επιχειρεί να διερευνήσει τη φύση των πολιτικών και οικονομικών σχέσεων της Κίνας με την Αφρική. Η έρευνα είναι επίσης εν μέρει

---

¹ Zhu,T, *The China Review*, Nationalism and Chinese Foreign Policy,available at: <http://www.chineseupress.com/chineseupress/promotion/China%20Review/1-Zhu.pdf>

επεξηγηματική επειδή επιχειρεί να εξηγήσει τις δραστηριότητες της Κίνας στην Αφρική - με άλλα λόγια, η μελέτη προσπαθεί να απαντήσει γιατί η Κίνα δεσμεύεται με την Αφρική τόσο έντονα και γιατί αναλαμβάνει τις συγκεκριμένες δραστηριότητες στην Αφρική.

Η διάταξη της ύλης χωρίζεται σε επτά κεφάλαια.

Στο **πρώτο** κεφάλαιο, αναλύονται κομβικές έννοιες, με βάση την θεώρηση του δομικού ρεαλισμού, οι οποίες θα συντελέσουν σημαντικά στην έρευνα μας, αφού θα αποτελέσουν τη βάση για τη θεωρητική θεμελίωση της υπόψη μελέτης.

Στο **δεύτερο** κεφάλαιο, θα αναπτυχθούν βασικές θεωρητικές έννοιες που σχετίζονται με την θεωρία της αλληλεξάρτησης των κρατών, οι οποίες θα μας επιτρέψουν να κατανοήσουμε τη ζωτική σημασία της ενεργειακής ασφάλειας. Επιπρόσθετα θα αναφερθούμε πιο συγκεκριμένα στο πως οι παραπάνω έννοιες έχουν εφαρμογή στην Κίνα.

Στο **τρίτο** κεφάλαιο περιγράφεται η ιστορική εξέλιξη των Σινο-Αφρικανικών σχέσεων από την αρχαιότητα έως σήμερα, το διαμορφούμενο πολιτικό, οικονομικό και πολιτισμικό υπόβαθρο αυτής της σχέσης στο παρόν και αναλύονται τα εθνολογικά και γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά των δύο γεωγραφικών οντοτήτων.

Στο **τέταρτο** κεφάλαιο εμβαθύνουμε στην πολιτική που εφαρμόζει η Κίνα στην Αφρική με σκοπό την προώθηση των εθνικών της στόχων καθώς και στις επιδιώξεις της μέσω της «εταιρικής» της σχέσης με την Αφρική.

Στο **πέμπτο** κεφάλαιο αναλύονται οι διαστάσεις της ήπιας ισχύος και ο τρόπος που αυτή ασκείται από την Κίνα στην αφρικανική ήπειρο.

Στο **έκτο** κεφάλαιο εξετάζεται η πολιτισμική παράμετρος της κινεζικής στρατηγικής μέσω της χρήσης του Κομφουκιανισμού και των ιδρυμάτων του καθώς και τα επιμέρους εργαλεία που χρησιμοποιούνται για την απόκτηση ερεισμάτων στις αφρικανικές κοινωνίες.

Στο **έβδομο** κεφάλαιο επιχειρείται η αποτύπωση των κυριότερων συμπερασμάτων που εξάγονται από την προηγηθείσα ανάλυση. Ταυτόχρονα παρουσιάζονται και συγκεκριμένες προτάσεις προκειμένου η Κίνα και η Αφρική να αποκαταστήσουν μία ισοβαρής σχέση στο μέλλον, αναπτυξιακά επωφελής και για τα 2 μέρη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄: ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

A.1 ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΗΣ ΠΡΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΣΚΕΨΗΣ

«Τα έθνη δεν έχουν σταθερούς φίλους ή εχθρούς. Έχουν μόνο σταθερά συμφέροντα»
Λόρδος Palmerston, 1784-1865, Βρετανός πρωθυπουργός.

Στο νεορεαλιστικό υπόδειγμα, υιοθετείται σε μεθοδολογικό επίπεδο η αρχή της απαγωγής και της δόμησης θεωρίας, επί τη βάσει της οποίας κατόπιν προσεγγίζεται η πραγματικότητα των διεθνών σχέσεων, προσέγγιση, η οποία, μάλιστα, εμπλουτίζεται με νεωτερικές μεθόδους των κοινωνικών επιστημών. Μία περαιτέρω διάκριση του νεορεαλιστικού υποδείγματος είναι δυνατόν να διακρίνει ανάμεσα στην ερμηνευτική προσέγγιση του αμυντικού ρεαλισμού (defensive realism) και σε αυτήν του επιθετικού ρεαλισμού (offensive realism). Βάσει της θεωρίας του αμυντικού ρεαλισμού πρωταρχική και θεμελιώδης μέριμνα των κρατών είναι η διατήρηση του μεγέθους της ασφάλειάς τους. Ο επιθετικός ρεαλισμός θεωρεί την ισχύ και την πρόσκτηση ή/και αύξησή της θεμελιώδη και όχι δευτερεύουσα επιλογή των κρατών (Morgenthau 2011). **Βασικές παράμετροι του νεορεαλιστικού υποδείγματος** στις διεθνείς σχέσεις είναι οι εξής:

Το διεθνές σύστημα είναι άναρχο, καθώς δεν διαθέτει κεντρική υπερκρατική ρυθμιστική εξουσία, κατάσταση, η οποία επηρεάζει τη συμπεριφορά των κρατών και τη σταθερότητα ή την αστάθεια του διεθνούς συστήματος. Σε αντίθεση, δηλαδή, με την υφιστάμενη κατάσταση στο εσωτερικό ενός κρατικού σχηματισμού, όπου παρατηρείται η ισχύς μίας κεντρικής ρυθμιστικής εξουσίας, στο διεθνές σύστημα δεν υπάρχει κάποια κεντρική ρυθμιστική εξουσία.

Το διεθνές σύστημα είναι ανταγωνιστικό, αφού η απουσία της κεντρικής υπερκρατικής εξουσίας συνεπάγεται απουσία ρύθμισης του ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών και πρόκληση συχνών συγκρούσεων. Ο πόλεμος ως διαδικασία μεταξύ των κρατών είναι όχι απλώς ένα δυνητικό αποτέλεσμα της ανταγωνιστικής υφής του διεθνούς συστήματος, αλλά η φυσική κατάσταση μεταξύ των κρατών, στον βαθμό, κατά τον οποίον η καταφυγή στην χρήση βίας από ένα ή/και περισσότερα κράτη αποτελεί ενδεχόμενο

δράσης² (Waltz 2011, 221). Κατά συνέπεια η ανταγωνιστική υφή του διεθνούς συστήματος αποτελεί λογική συνέπεια και ευθεία προέκταση του άναρχου χαρακτήρα του.

Τα κράτη εντός του διεθνούς συστήματος βασίζονται στην αρχή της αυτοβοήθειας, οφείλουν, δηλαδή, να μεριμνούν με τις δικές τους δυνάμεις για την διατήρηση της ασφάλειάς τους. Καθώς ελλείπει μία κεντρική υπερκρατική εξουσία, η οποία θα ήταν δυνατόν να συμβάλλει κατά τρόπο σταθερό και συνεχόμενο στην ρύθμιση των επιμέρους ανταγωνισμών και κατά συνέπεια στην αποσόβηση των πολεμικών συγκρούσεων μεταξύ των κρατών, έπεται ότι τα κράτη, τα οποία αποτελούν τις βασικές μονάδες (units) του διεθνούς συστήματος είναι αναγκασμένα δεδομένων των ανωτέρω περιορισμών του διεθνούς περιβάλλοντος να μεριμνούν από μόνα τους για την αυτοπροστασία τους και την διατήρηση της ασφάλειάς τους, η οποία, άλλωστε, αποτελεί την πρωταρχική τους μέριμνα.

Η αρχή της αυτοβοήθειας προκύπτει από τον συνδυασμό των προηγούμενων δύο ανωτέρω παραμέτρων, ήτοι της άναρχης υφής του διεθνούς συστήματος (παράμετρος 1) και του ανταγωνιστικού χαρακτήρα αυτού (παράμετρος 2). Η αρχή της αυτοβοήθειας, επομένως, ταυτίζεται από εννοιολογικής άποψης με την ίδια την αρχή της δράσης εντός ενός άναρχου περιβάλλοντος³ (Waltz 2011, 238).

Τα κράτη εντός του άναρχου διεθνούς συστήματος υιοθετούν μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αυτοβοήθειας (παράμετρος 3), **με σκοπό την αύξηση του μεγέθους της ασφάλειάς τους**. Η λήψη των μέτρων αυτών από τα κράτη προκαλεί τη σχετική μείωση της ασφαλείας των άλλων κρατών, εξέλιξη, η οποία συμβάλλει στην επίταση της λήψης μέτρων από όλους τους κρατικούς δρώντες, καθώς κάθε δρών επιδιώκει τη διατήρηση της σχετικής θέσης ισχύος του και της ασφάλειάς του (Waltz 2011, 387)

Κάθε κράτος, κάθε κρατικός σχηματισμός, αποπειράται να προωθήσει τα ιδιαίτερα συμφέροντά του με τον τρόπο, τον οποίον κρίνει αποτελεσματικότερο. Μεταξύ των

---

² Όπως προσφυώς παρατηρεί ο Waltz: «Μεταξύ των κρατών η φυσική κατάσταση είναι η εμπόλεμη κατάσταση. Αυτό δεν σημαίνει ότι ο πόλεμος λαμβάνει χώρα συνεχώς αλλά ότι καθώς το κράτος αποφασίζει από μόνο του εάν θα χρησιμοποιήσει βία ή όχι, ο πόλεμος μπορεί να ξεσπάσει ανά πάσα στιγμή». Βλ.Κ. Ν. Waltz, Θεωρία διεθνούς πολιτικής, ό.π., 221.

³ «Για να πετύχουν τους αντικειμενικούς σκοπούς τους και να διατηρήσουν την ασφάλειά τους, μονάδες που βρίσκονται σε κατάσταση αναρχίας –είτε πρόκειται για ανθρώπους είτε για επιχειρήσεις είτε για κράτη είτε για οτιδήποτε άλλο- θα πρέπει να βασίζονται στα μέσα που μπορούν να κινητοποιήσουν και στους διακανονισμούς που μπορούν να κάνουν για τους εαυτούς τους. Η αυτοβοήθεια είναι κατ' ανάγκην η αρχή της δράσης σε μια άναρχη τάξη».

τρόπων αυτών προώθησης των ιδιαίτερων συμφερόντων σε διεθνές επίπεδο περιλαμβάνεται και η χρήση βίας ή η απειλή αυτής. Η χρήση της βίας ως μέσου από έναν κρατικό σχηματισμό προκύπτει από την άναρχη φύση του διεθνούς περιβάλλοντος, καθώς δεν υφίσταται κάποια σταθερή, αξιόπιστη διαδικασία συμβιβασμού της σύγκρουσης των συγκρούσεων επιμέρους και αντιτιθέμενων συμφερόντων των κρατικών σχηματισμών, όπως αυτές προκύπτουν σε συνθήκες αναρχίας του διεθνούς περιβάλλοντος (Waltz 2011, 302). Η λήψη μέτρων από κάθε δρώντα για τη μεγιστοποίηση του μεγέθους της ασφάλειας και η πρόκληση λήψης νέων ή/και πρόσθετων μέτρων από τον ίδιο και τους άλλους δρώντες αποτελεί συνέπεια της άναρχης φύσης του διεθνούς συστήματος (παράμετρος 1), του ανταγωνιστικού του χαρακτήρα (παράμετρος 2), καθώς και της αρχής της αυτοβοήθειας (παράμετρος 3). Πρόκειται για το λεγόμενο δίλημμα ασφαλείας (**security dilemma**), θεμελιώδη έννοια του νεορεαλιστικού υποδείγματος των διεθνών σχέσεων.

Τα κράτη είναι οι πρωταρχικοί δρώντες στο διεθνές σύστημα και κατά συνέπεια **αποτελούν τη βασική μονάδα ανάλυσης των διεθνών σχέσεων.** Το διεθνές σύστημα, επομένως, εκτός από άναρχο (παράμετρος 1) και ανταγωνιστικό (παράμετρος 2) είναι κρατικοκεντρικό. Οι σχέσεις μεταξύ των κρατών και η κατανομή της ισχύος εντός του διεθνούς συστήματος στα επιμέρους κράτη ενέχει σημαντικές επιπτώσεις και εν τέλει καθορίζει τις εξελίξεις της διεθνούς πολιτικής (Vasquez 1983, 205).

Τα κράτη συμπεριφέρονται σε διεθνές επίπεδο επί τη βάσει αρχών ορθολογικής υφής, καθώς ενδεχόμενη ανορθολογική συμπεριφορά οδηγεί σε μείωση του μεγέθους της ασφάλειας και της ισχύος τους. Τα κράτη συμπεριφέρονται κατά τρόπο ορθολογικό, υπό την έννοια ότι αξιολογούν τη στρατηγική τους κατάσταση με βάση τα δεδομένα του περιβάλλοντός τους και επιδιώκουν να μεγιστοποιήσουν τα αναμενόμενα οφέλη από οποιαδήποτε ενέργεια, την οποία αναλαμβάνουν. (Mansbach 2009).

Ενδεχόμενη ανορθολογική συμπεριφορά των κρατών οδηγεί σε μείωση του μεγέθους της ασφάλειας και της ισχύος, σε σημαντικό, δηλαδή, κόστος για τα ίδια τα κράτη⁴. (Waltz 2011, 205).

---

⁴ «Αν και περιορίζεται από το διεθνές σύστημα, μια μονάδα του συστήματος μπορεί να συμπεριφερθεί όπως θέλει. όμως δεν θα πάει και τόσο καλά ειδικά όταν οι ανταγωνιστές της συμπεριφέρονται στοιχειωδώς έξυπνα. Το ότι αρκετά κράτη αντιγράφουν τις επιτυχημένες πρακτικές των άλλων δείχνει ότι ο διεθνής στίβος είναι ανταγωνιστικός και ότι τα λιγότερο ικανά κράτη πληρώνουν το κόστος της ανικανότητάς τους. Η κατάσταση δίνει κίνητρα, ώστε οι περισσότεροι δρώντες να συμπεριφέρονται ορθολογικά. Οι δρώντες είναι ευαίσθητοι στο κόστος».

Το κόστος της ανορθολογικής συμπεριφοράς των κρατών εντός του άναρχου διεθνούς συστήματος είναι υψηλό, καθώς είναι δυνατόν να συνδέεται με μία σειρά αρνητικών συνεπειών, όπως μείωση του μεγέθους της ασφάλειας, μείωση του μεγέθους της ισχύος, προσβολή της εθνικής ανεξαρτησίας/αυτονομίας, υπονόμηση ή/και απώλεια της εδαφικής κυριαρχίας επί της επικράτειας.

Ο θεμελιώδης σκοπός του κράτους, το βασικό εθνικό συμφέρον αυτού, **είναι η ίδια η επιβίωσή του**, η κατοχύρωση του μεγέθους της ασφάλειας, ήτοι η διατήρηση της αυτόνομης υπόστασής του, της εδαφικής κυριαρχίας και της εθνικής ανεξαρτησίας και αυτονομίας του. Εντός του άναρχου και ανταγωνιστικού διεθνούς πλαισίου τα κράτη ενεργούν με βασικό γνώμονα της δράσης τους την ίδια την επιβίωση και διατήρηση της ύπαρξής τους (Waltz 2011, 203).

Ο πρωταρχικός και άμεσος σκοπός του κράτους, της βασικής μονάδας των διεθνών σχέσεων και κύριου δρώντα του διεθνούς περιβάλλοντος, είναι η διατήρηση της εδαφικής ακεραιότητας της επικράτειας και της ανεξαρτησίας του. Η επίτευξη του στόχου αυτού αποτελεί *sine qua non*⁵ προϋπόθεση για την πρόκριση δευτερευόντων σε σχέση με τον πρωταρχικό σκοπών⁶ (Waltz 2011, 269).

A.2 Ο ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΙΣΧΥΣ

Η άναρχη και ανταγωνιστική υφή του διεθνούς συστήματος αναγκάζει τα κράτη να προσπαθούν να διατηρήσουν τη θέση τους σε επίπεδο σχετικής ισχύος (*relative power position*), την ισχύ τους, δηλαδή, σε σχέση με την ισχύ των άλλων κρατικών δρώντων. Η διατήρηση του μεγέθους της σχετικής ισχύος (*relative power*) εκ μέρους των κρατών κρίνεται επιτακτική, καθώς ενδεχόμενη μείωση της σχετικής ισχύος ενός κράτους συνεπάγεται αύξηση της σχετικής ισχύος ενός άλλου κράτους, το οποίο προσλαμβάνεται ως αντίπαλο, και κατά συνέπεια προκαλεί υπονόμηση του θεμελιώδους σκοπού ενός κράτους, δηλαδή της ασφάλειας. Ένας κρατικός δρών διαθέτει ισχύ εφόσον είναι σε θέση να ασκεί μεγαλύτερη επιρροή επί άλλων δρώντων σε σχέση με την επιρροή, την οποία υφίσταται. Σε κάθε περίπτωση η διατήρηση της ασφάλειας είναι σημαντικότερη για έναν

---

⁵ "εκ των ων ουκ άνευ"

⁶«[...] στην αναρχία η ασφάλεια είναι ο υπέρτερος σκοπός. Μόνο αν η επιβίωση είναι εξασφαλισμένη, μπορούν τα κράτη να επιδιώκουν με ασφάλεια άλλους σκοπούς, όπως η ειρήνη, το κέρδος και η ισχύς».

κρατικό δρώντα σε σχέση με την αύξηση της ισχύος, η οποία αποτελεί δευτερεύοντα σκοπό.

Δευτερεύων σκοπός ενός κράτους είναι η απόκτηση ισχύος εντός του διεθνούς συστήματος, η οποία λειτουργεί ως αντισταθμιστικό όφελος στις συναλλαγές με τα άλλα κράτη. Η ισχύς και η πρόσκτησή της δεν αποτελούν αυτοσκοπούς των βασικών μονάδων του διεθνούς συστήματος, των κρατών, αλλά τα βασικά μέσα άσκησης πολιτικής σε διεθνές επίπεδο. Η προσέγγιση του επιθετικού ρεαλισμού διαφοροποιείται σε αυτό το σημείο, καθώς βάσει αυτής θεωρείται ότι η ισχύς και η πρόσκτησή της αποτελούν έναν εκ των αυτοσκοπών των κρατών και όχι δευτερεύουσα επιλογή αυτών. (Mearsheimer 2006).

Η ισχύς (power) στο νεορεαλιστικό υπόδειγμα αποτελεί συνδυασμό επιμέρους στοιχείων, όπως του μεγέθους του πληθυσμού, της έκτασης της εδαφικής επικράτειας, της γεωφυσικής θέσης, των πλουτοπαραγωγικών πόρων, της οικονομικής ανάπτυξης, της πολιτικής σταθερότητας και της στρατιωτικής ισχύος και της γενικής ικανότητας ενός κρατικού σχηματισμού να διαχειριστεί κατά τρόπο αποτελεσματικό τα στοιχεία αυτά, ώστε να προωθεί το εκάστοτε εθνικό του συμφέρον. Ο καθηγητής Κουσκουβέλης αναφέρει χαρακτηριστικά:

«Η πιο συνηθισμένη κατηγοριοποίηση των συντελεστών ισχύος είναι αυτή που απαντάται σε εισαγωγικά κείμενα των Διεθνών Σχέσεων: υλικοί ή αντικειμενικοί, λειτουργικοί και υποκειμενικοί συντελεστές» (Κουσκουβέλης, 2010, σ.148)

Η ισχύς ως γενική έννοια ενίοτε διακρίνεται σε δύο περαιτέρω κατηγορίες, αυτές της σκληρής ισχύος (“Hard Power”) και της ήπιας ισχύος (“Soft Power”).

Η σκληρή ισχύς (hard power) ως έννοια των διεθνών σχέσεων ταυτίζεται με την ικανότητα ενός κρατικού δρώντα να επιβάλλει μία δραστηριότητα ή έναν τρόπο δράσης κατά τρόπο άμεσο ή έμμεσο σε ένα άλλο κράτος και εφαρμόζεται κυρίως μέσω της στρατιωτικής ισχύος και της οικονομικής ισχύος, η οποία ασκείται από έναν κρατικό δρώντα ή μία συμμαχία κρατών επί ενός ή/και περισσότερων κρατών (Nye 1998). Η στρατιωτική ισχύς είναι δυνατόν να περιλαμβάνει την άσκηση διπλωματικής πίεσης, τη σύναψη διακρατικών συμμαχιών, την διατύπωση απειλής χρήσης βίας, καθώς και την καταφυγή σε πολεμικές συγκρούσεις. Η οικονομική ισχύς είναι δυνατόν να περιλαμβάνει την παροχή οικονομικής βοήθειας, την δωροδοκία και την επιβολή οικονομικών κυρώσεων. Εκπεφρασμένος σκοπός της σκληρής ισχύος είναι η συμμόρφωση του

αντιπάλου κρατικού δρώντα, η αποτροπή κάποιας δραστηριότητάς του ή η προστασία ενός τρίτου κρατικού δρώντα (O’Hanlon 2006).

Η **ήπια ισχύς** (soft power) ως έννοια των διεθνών σχέσεων αφορά στην δυνατότητα άσκησης επιρροής επί άλλων δρώντων μέσω της έντεχνης διπλωματίας, του πολιτισμού και των αξιών και του εν γένει παραδείγματος ενός δρώντος και είναι δυνατόν να ασκηθεί όχι μόνον από τους κρατικούς δρώντες, αλλά και από υπερκρατικούς οργανισμούς και μη-κρατικούς οργανισμούς, όπως οι μη-κυβερνητικές οργανώσεις. Η ισχύς ως μέγεθος στον κλάδο των διεθνών σχέσεων είναι δυνατόν να διακριθεί περαιτέρω σε επιμέρους κατηγορίες, ιδίως στην περίπτωση, κατά την οποία ταυτίζεται με την έννοια του ελέγχου (control) επί θεμελιωδών παραγόντων ή/και καταστάσεων. Στην περίπτωση αυτή η ισχύς, προσλαμβανόμενη ως έλεγχος, ενέχει τριπλή διάσταση:

1. Έλεγχος επί των πόρων (control over resources), ήτοι κυριαρχική αρμοδιότητα επί των γεωφυσικών, οικονομικών και στρατιωτικών πόρων.
2. Έλεγχος επί της συμπεριφοράς άλλων δρώντων (control over others), ήτοι δυνατότητα άσκησης επιρροής επί άλλων δρώντων του διεθνούς συστήματος.
3. Έλεγχος επί των αποτελεσμάτων (control over outcomes), ήτοι δυνατότητα άσκησης επιρροής και καθορισμού ενός αποτελέσματος, το οποίο είναι δυνατόν να προσδιορίζεται ως επιτυχία ή αποτυχία σε σχέση με έναν τεθέντα σκοπό.

Τα κράτη υιοθετούν στρατηγική εξισορρόπησης των αντιπάλων τους, καθώς το διεθνές σύστημα εδράζεται σε δεδομένα ανταγωνιστικών μεταξύ των κρατών σχέσεων (παράμετρος 2). Η στρατηγική εξισορρόπησης αποσκοπεί στην αύξηση του θεμελιώδους σκοπού ενός κράτους, του μεγέθους της ασφάλειας (παράμετρος 7). Καθώς τα κράτη είναι αναγκασμένα να μεριμνούν μόνα τους, με τις δικές τους δυνάμεις, για την ασφάλειά τους στο πλαίσιο της αρχής της αυτοβοήθειας (παράμετρος 4), οφείλουν ταυτοχρόνως να διατηρούν τη σχετική τους ισχύ (παράμετρος 7) εντός ενός συστήματος αλληλεξάρτησης με άλλους κρατικούς δρώντες. Η διατήρηση του μεγέθους της σχετικής ισχύος πραγματοποιείται μέσω της στρατηγικής εξισορρόπησης των προσλαμβανομένων ως αντιπάλων κρατικών σχηματισμών (Jervis 1999). Η στρατηγική εξισορρόπηση ενός αντιπάλου είναι διττή και διακρίνεται σε εσωτερική και εξωτερική εξισορρόπηση.

Η εσωτερική εξισορρόπηση ενός αντιπάλου συνίσταται την αξιοποίηση των υφισταμένων πόρων, αγαθών και δεξιοτήτων, τα οποία απαντούν στο εσωτερικό ενός

κρατικού σχηματισμού. Μέτρα εντασσόμενα στο πλαίσιο της εσωτερικής στρατηγικής εξισορρόπησης είναι δυνατόν να είναι η κινητοποίηση και πολιτική επιστράτευση του πληθυσμού, η αύξηση των αμυντικών δαπανών επί του προϋπολογισμού, η θέσπιση γενικών κοινωνικών συμπεριφορών και πρακτικών.

Η εξωτερική εξισορρόπηση ενός αντιπάλου πραγματοποιείται σε επίπεδο διεθνών σχέσεων και είναι δυνατόν να περιλαμβάνει τη σύναψη στρατηγικών συμμαχιών με άλλους κρατικούς δρώντες ή την υπονόμευση των υφισταμένων διακρατικών συμμαχιών ή/και επαφών ενός προσλαμβανομένου ως αντιπάλου κρατικού σχηματισμού. (Posen 1994). Η εξωτερική εξισορρόπηση ενός αντιπάλου αφορά, επομένως, στο μέγεθος της σχετικής ισχύος του, αλλά και στην δυνατότητα πρόκλησης απειλών για το μέγεθος της ασφάλειας.

Οι προσπάθειες, οι οποίες αναλαμβάνονται από τα κράτη κατά τη στρατηγική εξισορρόπησης των αντιπάλων τους, συμβάλλουν με τη σειρά τους στη διαμόρφωση ενός αυτορυθμιζόμενου εν τέλει συστήματος ισορροπίας. Το αυτορυθμιζόμενο αυτό σύστημα δυνάμεων είναι δυνατόν να συνεισφέρει στη διατήρηση της ειρήνης μεταξύ των κρατών. Πρόκειται για την αρχή της ισορροπίας της ισχύος, βάσει της οποίας η κατανομή της ισχύος εντός του διεθνούς συστήματος συμβάλλει στην ενδεχόμενη σταθερότητα ή αστάθεια του συστήματος.

Πιθανή απότομη ή/και μαζική μεταβολή των όρων ισορροπίας του συστήματος είναι δυνατόν να οδηγήσει σε πολεμικές συγκρούσεις μεταξύ των κρατών, ενώ αντιθέτως η προσεκτική μεταβολή των όρων ισορροπίας του συστήματος είναι δυνατόν να παρατείνει τη σταθερότητα του συστήματος και την ειρήνη μεταξύ των κρατών. Η στρατηγική εξισορρόπησης των αντιπάλων, την οποία υιοθετούν ως μέτρο τα κράτη εντός του διεθνούς συστήματος (παράμετρος 9), οδηγεί στην δημιουργία επιμέρους ισορροπιών, αλλά και γενικής ισορροπίας του συστήματος μέσω της αναδιάταξης των όρων του διεθνούς συστήματος και αναπροσαρμογής του συστήματος ισορροπίας⁷ (Waltz 2011, 272).

---

⁷ «...Από τη θεωρία προβλέπεται ότι τα κράτη θα προβούν σε εξισορροπητική συμπεριφορά ανεξαρτήτως εάν η ισορροπημένη αποτελεί τον στόχο των πράξεών τους. Από τη θεωρία προβλέπεται ότι το σύστημα θα έχει έντονη τάση προς ισορροπία. Η προσδοκία δεν είναι ότι μια ισορροπία, άπαξ και επιτευχθεί, θα διατηρηθεί, αλλά ότι μια ισορροπία, άπαξ και διαταραχθεί, θα αποκατασταθεί με τον έναν ή τον άλλον τρόπο. Ισορροπίες της ισχύος δημιουργούνται επανειλημμένως...».

Η αυτορρύθμιση του συστήματος ισορροπίας σε διεθνές επίπεδο προάγει τη σταθερότητα του διεθνούς συστήματος παρά τα εγγενή μειονεκτήματά του, τα οποία οδηγούν στην αστάθεια, δηλαδή την άναρχη υφή του (παράμετρος 1) και τις ανταγωνιστικές σχέσεις μεταξύ των κρατικών δρώντων (παράμετρος 2). Κατά τον τρόπο αυτό προκύπτει μία ιδιαίτερη, αν και υποκείμενη σε συνεχή επαναπροσδιορισμό των χαρακτηριστικών της, δομή του διεθνούς συστήματος, η οποία συμβάλλει στην σταθερότητα αυτού.

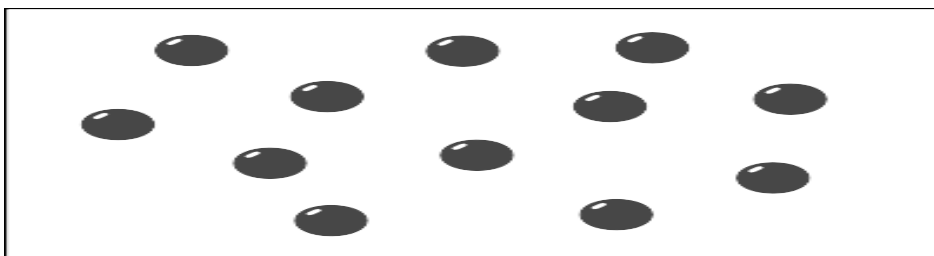

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄: Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Β.1 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΑΛΛΗΛΕΞΑΡΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ

Η παραδοσιακή μελέτη της διεθνούς πολιτικής συνίστατο, ουσιαστικά, στη μελέτη του διακρατικού συστήματος. Λόγω της κυριαρχίας, τα κράτη αναλύονταν ως ανεξάρτητες και αυτόνομες οντότητες. Αυτή η κρατικοκεντρική προσέγγιση έχει συχνά απεικονιστεί μέσω του αποκαλούμενου «μοντέλου της μπάλας του μπιλιάρδου», το οποίο κυριάρχησε στη διεθνολογική σκέψη κατά τη δεκαετία του 1950, και έχει ειδικότερα ταυτιστεί με τη ρεαλιστική θεωρία. Σύμφωνα με αυτό το μοντέλο, τα κράτη, όπως και οι μπάλες του μπιλιάρδου, είναι συνεκτικές και αυτόνομες μονάδες, που επηρεάζουν η μία την άλλη μέσω εξωτερικής πίεσης. Όσα κυρίαρχα κράτη αλληλεπιδρούν μέσα στο διακρατικό σύστημα συμπεριφέρονται ως ένα σύνολο από μπάλες του μπιλιάρδου που μετακινούνται και συγκρούονται μεταξύ τους

Εικόνα 1: Το «μοντέλο της μπάλας του μπιλιάρδου» της παγκόσμιας πολιτικής
(Πηγή: Heywood A. (2013). *Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτική στην Παγκόσμια Εποχή*)

Το «μοντέλο της μπάλας του μπιλιάρδου» έχει δύο κύριες συνέπειες. Πρώτον, προκρίνει τον σαφή διαχωρισμό μεταξύ, αφενός, της εγχώριας πολιτικής, η οποία

ασχολείται με το ρόλο του κράτους στη διατήρηση της τάξης και τη δημιουργία ενός ρυθμιστικού πλαισίου εντός των συνόρων του, και αφετέρου, της διεθνούς πολιτικής, που επικεντρώνεται στις διακρατικές σχέσεις. Υπό αυτή την έννοια, η κυριαρχία αποτελεί το σκληρό κέλυφος της μπάλας του μπιλιάρδου, που διαχωρίζει το «εξωτερικό» από το «εσωτερικό». Με λίγα λόγια, τα σύνορα έχουν μεγάλη σημασία. Δεύτερον, υπαινίσσεται ότι οι δομές σύγκρουσης και συνεργασίας εντός του διεθνούς συστήματος καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό από την κατανομή της ισχύος μεταξύ των κρατών.⁸

Συνεπώς, αν και οι κρατικοκεντρικοί αναλυτές αποδέχονται την τυπική και νομική ισότητα των κρατών, καθώς καθένα από αυτά συνιστά κυρίαρχη οντότητα, αναγνωρίζουν, επίσης, ότι κάποια κράτη είναι πιο ισχυρά από άλλα, με τα ισχυρά κράτη να επεμβαίνουν ορισμένες φορές στα εσωτερικά ζητήματα των αδύναμων κρατών. Στην ουσία, δεν είναι όλες οι μπάλες του μπιλιάρδου ισομεγέθεις. Για το λόγο αυτό, η μελέτη της διεθνούς πολιτικής έχει παραδοσιακά επικεντρωθεί στα συμφέροντα και τη συμπεριφορά των αποκαλούμενων «μεγάλων δυνάμεων».

Ωστόσο, το «μοντέλο της μπάλας του μπιλιάρδου» έχει αμφισβητηθεί έντονα ως αποτέλεσμα των πρόσφατων τάσεων και εξελίξεων στο παγκόσμιο σύστημα. Δύο από αυτές τις τάσεις είναι ιδιαίτερα σημαντικές. Η πρώτη τάση αφορά την ανάπτυξη των διασυνοριακών, ή **διεθνικών** (transnational), ροών και ανταλλαγών (μετακινήσεις ατόμων αγαθών, χρημάτων, πληροφοριών και ιδεών). Με άλλα λόγια, τα κρατικά σύνορα έχουν γίνει σιγά σιγά πιο «πορώδη», με αποτέλεσμα η συμβατική διχοτόμηση ανάμεσα στο εγχώριο και το διεθνές, ή το «εσωτερικό» και το «εξωτερικό», να καθίσταται ολοένα και λιγότερο σημαντική. Αυτή η τάση έχει ταυτιστεί με την παγκοσμιοποίηση. Η δεύτερη τάση, που συνδέεται με την πρώτη, αφορά την αυξημένη αλληλεξάρτηση και διασύνδεση που παρατηρούνται όλο και περισσότερο στις διακρατικές σχέσεις.

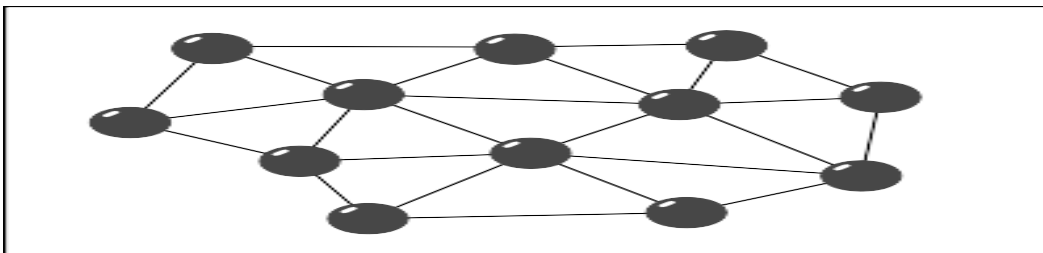
Οι πολιτικές για την οικονομική ανάπτυξη και ευημερία, η αντιμετώπιση της υπερθέρμανσης του πλανήτη, της διάδοσης των όπλων μαζικής καταστροφής και των πανδημιών, δεν μπορούν να υλοποιηθούν από κανένα κράτος μονομερώς, ανεξάρτητα από

---

⁸ Heywood A. 2013 Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτική στην Παγκόσμια Εποχή, Εποχή, Επιμέλεια: Φραγκονικολόπουλος – Προέδρου, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική Κεφ.1,σ,42

το πόσο ισχυρό μπορεί να είναι. Υπό αυτές τις συνθήκες, τα κράτη είναι αναγκασμένα να συνεργάζονται στηριζόμενα σε συλλογικές προσπάθειες και ενέργειες. Για τους Keohane και Nye (1977), αυτό το δίκτυο των σχέσεων έχει δημιουργήσει μια κατάσταση «περίπλοκης αλληλεξάρτησης», στην οποία η αύξηση του εμπορίου και των οικονομικών σχέσεων αναγκάζει τα κράτη να συνεργάζονται και να ενοποιούν τις πολιτικές τους.

Αυτή η κατάσταση εκφράζεται στο αποκαλούμενο «μοντέλο του ιστού της αράχνης» της παγκόσμιας πολιτικής. Ωστόσο, σαφείς είναι οι περιορισμοί σε αυτήν τη θεώρηση. Πρώτον, υπάρχουν περιοχές του κόσμου, όπως η Μέση Ανατολή, στις οποίες τα κράτη παραμένουν εμφανώς εμπλεκόμενα σε στρατιωτική-στρατηγική σύγκρουση. Αυτό καταδεικνύει ότι το «μοντέλο της μπάλας του μπιλιάρδου» δεν είναι εντελώς ανακριβές και τα επίπεδα αλληλεξάρτησης ποικίλλουν σημαντικά ανά περιοχή. Επιπλέον, η αλληλεξάρτηση δεν ταυτίζεται πάντα με την ειρήνη, τη συνεργασία και την ενοποίηση. Σε μερικές περιπτώσεις, η αλληλεξάρτηση είναι ασύμμετρη, και όχι συμμετρική, και μπορεί να οδηγήσει σε επικυριαρχία και σύγκρουση, και όχι σε ειρήνη και αρμονία.

Εικόνα 2: Το «μοντέλο του ιστού της αράχνης» της παγκόσμιας πολιτικής
(Πηγή: Heywood A. (2013). Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτική στην Παγκόσμια

B2. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Στη διαχρονική θεώρηση των θεμάτων ενέργειας μια έννοια έχει πάντοτε απόλυτη προτεραιότητα: η ενεργειακή ασφάλεια (energy security) ή αλλιώς η ασφάλεια εφοδιασμού - security of supply. Όπως και αν ορίζεται και συμπληρώνεται ίσως υπό περιστασιακές συνθήκες, παραμένει το κυρίαρχο ζητούμενο κάθε ενεργειακής πολιτικής και είναι συνυφασμένη με την ανταγωνιστικότητα και την αειφορία. Ο ομαλός ενεργειακός ανεφοδιασμός κάθε οικονομίας σε λογικές τιμές εξασφαλίζει από πρόοδο και ευημερία μέχρι πολιτική ομαλότητα και ειρηνικές σχέσεις γεγονός που αντικατοπτρίζεται στη φράση «ένα ακριβότερο βαρέλι (αργού πετρελαίου) από μια ασφαλή πηγή τείνει να είναι μακροπρόθεσμα περισσότερο συμφέρον και οικονομικό από ένα αβέβαιο φθηνό βαρέλι (Μανιατόπουλος 2007)».

«Αντίκρισμα» της έννοιας αυτής στην πλευρά των παραγωγών ενέργειας είναι η ύπαρξη συνθηκών ομαλής διάθεσης των προϊόντων τους, η ασφάλεια ζήτησης (άρα και διάθεσης της παραγωγής) – security of demand. Ομαλή διάθεση προϊόντος σημαίνει, μεταξύ πολλών άλλων, και ύπαρξη εσόδων για τη στήριξη της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης των λαών τους, ενώ οι ανωμαλίες ροής ενέργειας μπορεί να δημιουργήσουν στους παραγωγούς μέχρι και κινδύνους πολιτικής αστάθειας.

Οι ενεργειακές και ειδικότερα πετρελαϊκές κρίσεις των τελευταίων δεκαετιών, καθώς και η δημιουργία μηχανισμών προστασίας των καταναλωτριών χωρών ο Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας (Δ.Ο.Ε.)⁹, ο Οργανισμός για τη Συνεργασία και Ανάπτυξη (Ο.Ο.Σ.Α¹⁰) καθώς και ο συνασπισμός των πετρελαιοπαραγωγών εξαγωγών χωρών (Ο.Π.Ε.Κ.)¹¹, αποτελούν κορυφαίες υπομνήσεις της σημασίας της έννοιας της ομαλής ροής της ενέργειας για τον ασφαλή ανεφοδιασμό των καταναλωτών και την εγγυημένη διάθεση του προϊόντος από τους παραγωγούς. Θα μπορούσαμε λοιπόν να πούμε ότι οι στόχοι των καταναλωτών και των παραγωγών συγκλίνουν: είναι η ομαλή ροή της ενέργειας, ο καθορισμός των τιμών σύμφωνα με τους νόμους της αγοράς και η διαμόρφωση συνθηκών προβλέψιμων εξελίξεων.

Ομαλή ροή σημαίνει ασφαλώς και την ύπαρξη ελεύθερων δρόμων για τη μεταφορά της ενέργειας από την παραγωγή στην κατανάλωση. Η έννοια της ενεργειακής ασφάλειας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ανάπτυξη ενεργειακών υποδομών, δηλαδή με την ασφαλή και απρόσκοπτη μεταφορά αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου με σύστημα αγωγών ή με δεξαμενόπλοια, και αντίστοιχα για τον ηλεκτρισμό με τα διακρατικά δίκτυα μεταφοράς του. Η ενεργειακή ασφάλεια - energy security- ενισχύεται και διασφαλίζεται με τη συνεργασία των παραγωγών και των καταναλωτριών χωρών, με τη λειτουργία

---

⁹ Ο Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας (IEA: International Energy Agency (IEA) αποτελεί αυτόνομο οργανισμό με έδρα το Παρίσι. Ιδρύθηκε το 1949 και περιλαμβάνει 29 κράτη ως μέλη. Σκοπός της η εξασφάλιση αξιόπιστων, οικονομικών και καθαρών πηγών ενέργειας. Το έργο της επικεντρώνεται σε 4 τομείς: Ενεργειακή ασφάλεια, οικονομική ανάπτυξη, περιβαλλοντική συνείδηση και παγκόσμια ευαισθητοποίηση.

¹⁰ Ο Ο.Ο.Σ.Α έχει έδρα το Παρίσι, αριθμεί 29 μέλη-κράτη με κύριο σκοπό την προαγωγή πολιτικών εργαλείων για αναβάθμιση του βιοτικού επιπέδου και της ποιότητας ζωής παγκοσμίως.

¹¹ Ο Οργανισμός πετρελαιοπαραγωγών εξαγωγών Χωρών: Organization of the Petroleum Exporting Countries, OPEC) είναι σήμερα ένας διεθνής οικονομικός οργανισμός με έδρα τη Βιέννη. Πρωταρχικοί στόχοι και σκοποί αυτού του διεθνή οργανισμού ήταν η καθιέρωση ενιαίας πετρελαϊκής πολιτικής μεταξύ των κρατών μελών και ο προσδιορισμός των ευμενέστερων μέτρων προστασίας των συμφερόντων τους με σταθεροποιητικές τιμές της διεθνούς αγοράς σε μια προοπτική αφενός αποφυγής βλαβερών συνεπειών για τα ίδια μέλη - κράτη και αφετέρου σε μία δίκαιη και ομαλή πετρελαϊκή βιομηχανική ανάπτυξη.

ανοικτών και διάφανων αγορών. Για να επιτευχθούν αυτά είναι απαραίτητη η ύπαρξη σταθερών ενεργειακών πολιτικών που συνδυάζουν τις εσωτερικές με τις εξωτερικές διαστάσεις των ενεργειακών προβλημάτων. Η ενέργεια είναι το κατ' εξοχήν «παγκόσμιο» αγαθό και η ομαλή ροή της είναι συνυφασμένη με την ύπαρξη πολιτικών που διευκολύνουν αυτή τη ροή. Η ενεργειακή πρόκληση της ασφάλειας ανεφοδιασμού των καταναλωτών αφενός και της διάθεσης της παραγωγής αφετέρου απαιτεί έτσι συνολική *πολιτική απάντηση*. Χωρίς ενεργειακές πολιτικές, με μόνη κυρίαρχο τη λογική της αγοράς και το δικαίωμα των καταναλωτών να αναζητούν νέους προμηθευτές, άρα -με παρόμοια λογική- και το δικαίωμα των παραγωγών να αναζητούν συνεχώς νέες αγορές, θα κυριαρχεί η αβεβαιότητα που μοιραία θα οδηγήσει σε επενδυτικό κενό και σε ισχυρή ρήξη της επιθυμητής ισορροπίας παραγωγής – κατανάλωσης.

Από τα ήδη λεχθέντα και κυρίως από τη γνώση και την εμπειρία αυτού του ασχολείται με τα ενεργειακά θέματα είναι προφανές ότι αποτελεί ουτοπία κάθε προσπάθεια εξέτασης και διαχείρισης των θεμάτων ενέργειας σε κλειστό εθνικό ή, έστω, περιφερειακό επίπεδο ή μόνο στο επίπεδο της ομαλής λειτουργίας των αγορών.

B.3 Η ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΙΝΑ

Η Πολιτική για την ενεργειακή ασφάλεια στην Κίνα έχει εξελιχθεί μέσα από τέσσερα κύρια στάδια (χρονικές περιόδους), όπως φαίνεται στον παρακάτω Πίνακα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: The Development History of China's Oil Industry

Phase 1: 1978 - 1992	Self-reliance and self-sufficiency are the key objectives of energy policy. The National Development and Reform Commission is founded and placed in charge of the energy sector. State-owned enterprises can access limited foreign markets.
Phase 2: 1993 - 1999	Production of oil can no longer meet domestic demand. Government starts to conduct reform to increase competitiveness of the SOEs. Enterprises start to seek oil in foreign markets
Phase 3: 2000 - 2008	“Go global” starts to become the main slogan and government encourages firms to go abroad. China's accession to WTO further increases domestic business competition. SOEs and private firms expand their business worldwide.
Phase 4: 2008 - present	“Go abroad and buy,” is the response to the financial turmoil that began in 2008, and hastened China's investment expansion at the global level. China's investments in resource and energy sectors have increased dramatically.

Πίνακας 1: Η εξέλιξη της Βιομηχανίας Πετρελαιοειδών της Κίνας
(ΠΗΓΗ: The Brookings Institution Center for Northeast Asian Policy Studies, Dr. Zhang Jian, 2011, *China's Energy Security: Prospects, Challenges, and Opportunities*, σ.6)

Το πρώτο στάδιο, 1949-1993, μπορεί να χαρακτηριστεί ως η περίοδος «**αυτάρκειας**». Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, η Κίνα ανέλαβε ισχυρά μέτρα για την εγκαθίδρυση και τη διαφύλαξη της κυριαρχίας της. Οι εμπορικές συναλλαγές με το εξωτερικό αποφεύχθηκαν καθώς αυτό θα σηματοδοτούσε την εξωτερική παρέμβαση, ως εκ τούτου, η πολιτική ενεργειακής ασφάλειας στηρίχθηκε κυρίως στην εγχώρια παραγωγή με πολύ μικρό ρόλο για την εξωτερική πολιτική.

Κατά το δεύτερο στάδιο, από το 1993-1999, το κύριο σύνθημα ήταν «**προωθήστε τις συναλλαγές με το εξωτερικό**», κατά το οποίο η πολιτική της «αυτάρκειας» έληξε το 1993 και η Κίνα άρχισε την εισαγωγή πετρελαίου από το εξωτερικό. Οι εγχώριες εταιρείες πετρελαιοειδών της Κίνας εισήλθαν δυναμικά στην παγκόσμια αγορά ενέργειας κυρίως μέσω των Ξένων Άμεσων Επενδύσεων (Ξ.Α.Ε.). Η προσχώρηση της Κίνας στον ΠΟΕ το 2001 επιτάχυνε την αύξηση της κατανάλωσης ενέργειας. Επιπρόσθετα τη συγκεκριμένη περίοδο η κινεζική κυβέρνηση παρείχε σημαντικά κίνητρα στις κινεζικές εταιρείες (χρηματοδότηση, φοροαπαλλαγές) ενώ και η άσκηση της εξωτερική πολιτικής ευθυγραμμίστηκε με αυτή της πολιτικής ενεργειακής ασφαλείας προκειμένου να υποστηρίξει καλύτερα τα εθνικά συμφέροντα.

Το τρίτο στάδιο, από το 2000 μέχρι το 2008, μπορεί να ονομαστεί ως περίοδος «**εξωστρέφειας στις επενδύσεις**». Αν θεωρήσουμε τα δύο προηγούμενα στάδια, όπως το «στάδιο σχηματισμού» και το στάδιο «ενσωμάτωσης στην παγκόσμια αγορά», αντίστοιχα, το τρίτο στάδιο μπορεί να χαρακτηριστεί ως «η εκμάθηση των κανόνων του παιχνιδιού». Από το 2005, η ενεργειακή ασφάλεια έχει προτεραιότητα στην 11ο Πενταετές Πρόγραμμα¹², με τη εξοικονόμηση της ενέργειας, την προστασία του περιβάλλοντος, τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, και την πράσινη ενέργεια να τονίζονται εξίσου..

Η νόμος περί Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ) αναθεωρήθηκε και υπάχθηκε υπό τον Νόμο περί Εταιρειών. Κατά τη συγκεκριμένη περίοδο, η οικονομική και πολιτική δύναμη της Κίνας έχει αυξηθεί. Πολλές επιχειρήσεις έχουν επενδύσει επιλεκτικά σε χώρες

---

¹² Αφορά την περίοδο 2005-2010. Το 5ετες πρόγραμμα ψηφίζεται από το Εθνικό κοινοβούλιο της Κίνας και καθορίζει τις προτεραιότητες στο οικονομικό-κοινωνικό τομέα, θέτοντας την οικονομική στρατηγική, τους οικονομικούς στόχους καθώς και τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις. Την παρούσα περίοδο είναι σε εξέλιξη το 12^ο πενταετές πρόγραμμα.

του εξωτερικού, επιδιώκοντας το κέρδος και εστιάζοντας ιδιαίτερα στην ΕΚΕ, το περιβάλλον, και τα θέματα ανάπτυξης των χωρών υποδοχής. Με μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις να επενδύουν στο εξωτερικό επίσης, οι επενδύσεις στον ενεργειακό τομέα διαφοροποιήθηκαν και αυξήθηκαν σε μέγεθος. Επίσης η εξωτερική πολιτική της Κίνας διαδραματίζει σταδιακά πιο σημαντικό ρόλο στην υποστήριξη της ενεργειακής ασφάλειας, ιδίως στις μεγάλες επενδυτικές συμβάσεις.

Το τέταρτο στάδιο της πολιτικής ενεργειακής ασφάλειας ξεκίνησε με την παγκόσμια οικονομική κρίση το 2008, η οποία έδωσε στην Κίνα την ευκαιρία να χρησιμοποιήσει το μεγάλο αποθεματικό της σε ξένο νόμισμα της και να επεκτείνει περαιτέρω τις επενδύσεις της στην παγκόσμια αγορά. Στη συνέχεια, η οικονομία της Κίνας ξεπέρασε την Ιαπωνική σε όρους δολαρίου το 2010 (Dickie 2011) καθώς και ως κορυφαία παραγωγός χώρα σε προϊόντα στον κόσμο (Marsh 2011). Τα επιτεύγματα αυτά έδωσαν στην Κίνα μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση και μεγαλύτερη ικανότητα στην επιδίωξη συγχωνεύσεων και εξαγορών καθώς και στην προώθηση επιπρόσθετων χρηματοοικονομικών επενδύσεων στο εξωτερικό. Επιπλέον η πρόσφατη πολιτική αναταραχή στη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική έχει ενισχύσει περαιτέρω την αποφασιστικότητα της Κίνας να διαφοροποιήσει τις ενεργειακές της πηγές.

Τέλος το πυρηνικό ατύχημα που συνέβη στην Ιαπωνία το 2011 εξαιτίας της σεισμικής δραστηριότητας και τα αποτελέσματα από το προκαλούμενο τσουνάμι οδήγησε την Κίνα να αναθεωρήσει ορισμένα συναφή με την πυρηνική ενέργεια σχέδια αναστέλλοντας την έγκριση κατασκευής νέων εργοστασίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ : ΟΙ ΣΙΝΟ-ΑΦΡΙΚΑΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Γ.1 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΣΙΝΟ - ΑΦΡΙΚΑΝΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

Οι σχέσεις της Κίνας με την Αφρική δεν αποτελούν καινούργιο στοιχείο στην παγκόσμια ιστορία. Ο «**Δρόμος του Μεταξιού**» από την εποχή της δυναστείας των ΧΑΝ (207-220 μ.Χ.) με το τεράστιο δίκτυο δρόμων που περιλάμβανε, συνέδεε την Ανατολή με τη Δύση. Αποτελούσε το ζωτικό διάδρομο ο οποίος επέτρεπε τη διεξαγωγή του εμπορίου και την αλληλεπίδραση μεταξύ λαών με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο, φθάνοντας στο μέγιστο της σπουδαιότητάς του κατά τη δυναστεία των ΤΑΝΓ (618-907 μ.Χ). Ευρήματα κινεζικής τέχνης (πορσελάνινα είδη) καθώς και κινεζικά νομίσματα ανακαλύφθηκαν στην Αίγυπτο, την Κένυα και τη Ζανζιβάρη. Την ίδια περίοδο υπήρξαν και οι πρώτες αναφορές κινέζων αξιωματούχων¹³ οι οποίοι περιέγραφαν την Αφρική ως «τόπο με κατοίκους μαύρους και τραχείς, με περιορισμένη χλωρίδα και δέντρα , λίγο ρύζι και σιτάρι».

Κατά τη διάρκεια της δυναστείας των ΜΙΝΓ (1368 -1644), οι κινέζοι αυτοκράτορες διεξήγαγαν αρκετές ναυτικές εκστρατείες με επικεφαλής τον ναύαρχο Zheng He (1371 -1434 μ.Χ). Τη συγκεκριμένη περίοδο η Κίνα είχε αναπτύξει, προηγμένη για την εποχή, τεχνολογία στο ναυτικό χρησιμοποιώντας για την πλοήγηση μαγνητικές πυξίδες 2 αιώνες πριν αυτές χρησιμοποιηθούν από τους Ευρωπαίους. Ο ναύαρχος Zheng ολοκλήρωσε συνολικά 7 ταξίδια στην

¹³Wolbert G.C. Smidt (2001) A Chinese in the Nubian and Abyssinian Kingdoms (8th Century). The visit of Du Huan to Molin-guo and Laobosa, Online at: <https://journals.openedition.org/cy/33>

Αφρική ως επικεφαλής μίας εντυπωσιακής αρμάδας με 300 πλοία και περίπου 30.000 στρατιωτικό προσωπικό. Εξερεύνησε περιοχές της Κένυας, της Σομαλίας και της Μοζαμβίκης ενώ ταξίδεψε στο Κέρας της Αφρικής πολύ πριν τους πορτογάλους εξερευνητές και τον Βάσκο ντα Γκάμα. Επίσης αναφέρεται ότι ο ναύαρχος Zheng κατά την επιστροφή του από ένα ταξίδι του στην Αφρική έφερε στον αυτοκράτορα Yongle (1415) μία καμηλοπάρδαλη από τη Σομαλία.

Εικόνα 3: Giraffe brought from Somalia (AD 1415) painting by Shen Du (ΠΗΓΗ: <https://afrolegends.com/2011/08/12/chinese-presence-in-africa-in-the-11th-century/>)

Μετά την πτώση της δυναστείας των MING (1644 μ.Χ.) οι Κινέζοι επέστρεψαν στην εσωστρέφεια χάνοντας τη θέση τους ως ναυτική υπερδύναμη επιτρέποντας στην Πορτογαλία να κυριαρχήσει στο παγκόσμιο εμπόριο για τα επόμενα 200 χρόνια.

Γ.2 ΟΙ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΣΙΝΟ-ΑΦΡΙΚΑΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας (Λ.Δ.Κ.) επισήμως ιδρύθηκε τη 1 Οκτ 1949 με την εξωτερική της πολιτική να ταυτίζεται αρχικά με αυτήν της ΕΣΣΔ. Η νεοϊδρυθείσα δημοκρατία επιδίωξε την ανάπτυξη σχέσεων με αφρικανικές χώρες στη βάση του κοινού αγώνα ως θύματα, ενάντια στην αποικιοποίηση από τους καπιταλιστές και ιμπεριαλιστές. Χρησιμοποιώντας την ιδεολογία ως κύριο όπλο αναζήτησε πολιτική υποστήριξη από τα αφρικανικά κράτη ενώ παράλληλα υποστήριξε τον αγώνα τους ενάντια στις 2 υπερδυνάμεις, ΗΠΑ και ΕΣΣΔ. Το 1955 ο Κινέζος πρωθυπουργός συμμετείχε στη Αφρο-Ασιατική συνδιάσκεψη στο Bandung της Ινδονησίας όπου μαζί με άλλα 29 νεοϊδρυθέντα κράτη μεταξύ των οποίων οι αρχηγοί των Αιγύπτου, Αιθιοπίας, Λιβερίας και Σουδάν συζήτησαν σχετικά με την αποικιοποίηση την οικονομική και πολιτιστική συνεργασία και το ρόλο των χωρών τους στον κόσμο. Έναν χρόνο αργότερα η Κίνα σύναψε διπλωματικές σχέσεις με την πρώτη αφρικανική χώρα, την Αίγυπτο. Ο κινέζος πρωθυπουργός έκανε την πρώτη του περιοδεία στην Αφρική το 1963-64 σε ένα αγώνα δρόμου εναντίον των ιμπεριαλιστών (Η.Π.Α.) και των αναθεωρητικών (revisionists-ΕΣΣΔ).

Η Κίνα πέτυχε μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1970 να αναπτύξει διπλωματικές σχέσεις με 44 από τα 50 ανεξάρτητα αφρικανικά κράτη διοχετεύοντας παράλληλα χιλιάδες εξειδικευμένο (μηχανικούς, γιατρούς κ.α.) και μη προσωπικό στην Αφρική για την κατασκευή ξωτικών υποδομών και εγκαταστάσεων (δρόμων, σιδηροδρομικών γραμμών, νοσοκομείων γηπέδων κ.α.). Χαρακτηριστικό έργο το οποίο αποτέλεσε σύμβολο των σινο-αφρικανικών σχέσεων ήταν η σιδηροδρομική γραμμή «TAZARA» (TANZANIA – ZAMBIA) μήκους 850 χλμ.. Κατασκευάστηκε μεταξύ 1970-1975 με σκοπό να άρει την οικονομική εξάρτηση της Ζάμπια από το Ζιμπάμπουε και τη Ν. Αφρική (2 χώρες όπου κυριαρχούσε η λευκή μειονότητα).

Εικόνα 4: Η σιδηροδρομική γραμμή «TAZARA» μήκους 850 χλμ
(ΠΗΓΗ: <https://www.economist.com/taxonomy/term/76972?page=70>)

Γ.3 Η ΤΑΪΒΑΝ ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ «ΜΙΑΣ ΚΙΝΑΣ»

Η ανακήρυξη της Λ.Δ.Κ. από τον κουμμουνιστή ηγέτη Μάο Τσετούγκ η οποία σηματοδότησε τη λήξη του εμφυλίου πολέμου μεταξύ των κουμμουνιστών και των εθνικιστών οδήγησε στη δημιουργία της Δημοκρατίας της Κίνας (ΔτΚ) στο νησί της Ταϊβάν. Η ΔτΚ παραμένει ανεξάρτητη πολιτικά από τη Λ.Δ.Κ. η οποία τη θεωρεί ως επαρχία της έχοντας επισήμως αρνηθεί να αποκηρύξει τη χρήση βίας σε περίπτωση που το καθεστώς της Ταϊβάν προχωρήσει σε επίσημο διαχωρισμό.

Η Κίνα (Λ.Δ.Κ.) παραμένει σταθερή στην πολιτική της «μίας Κίνας» η εφαρμογή της οποίας ενισχύει το διεθνή αποκλεισμό της Ταϊβάν από Διεθνείς Οργανισμούς αλλά και αποτρέπει τη μη επίσημη αναγνώρισή της από τα υπόλοιπα κράτη¹⁴. Η Κίνα και η Ταϊβάν (ΔτΚ) παρά τις διπλωματικές και πολιτικές διαφορές τους έχουν αναπτύξει οικονομικές σχέσεις γεγονός που ενισχύεται από την αεροπορική σύνδεσή τους με απ'ευθείας πτήσεις. Οι Η.Π.Α. έχουν διακηρύξει την πολιτική τους για εξεύρεση μίας «ειρηνικής λύσης», συνεχίζοντας παράλληλα να αποτελεί το μεγαλύτερο πωλητή στρατιωτικού υλικού προς την Ταϊβάν. Η Κίνα επισήμως κατακρίνει την πολιτική των Η.Π.Α. την οποία θεωρεί ως ανάμιξη στις εσωτερικές της υποθέσεις. Η Κίνα και οι Η.Π.Α. αποκατέστησαν τις διπλωματικές τους σχέσεις με την επίσκεψη του προέδρου Νίξον στο Πεκίνο το 1972 δίνοντας τέλος σε μία περίοδο 2 δεκαετιών ψυχοπολεμικής πολιτικής.

Η υποστήριξη των αφρικανικών χωρών ήταν ουσιαστική όταν η Κίνα έγινε μέλος του Ο.Η.Ε το 1971 καταλαμβάνοντας τη θέση της Ταϊβάν. Από το 1971 ο αριθμός των χωρών που διατηρούν διπλωματικές σχέσεις με την Ταϊβάν άρχισε να μειώνεται σταδιακά λόγω της πίεσης (οικονομικής και διπλωματικής) που ασκεί η Κίνα.

Η πολιτική της Κίνας έχει μεταβληθεί με τα χρόνια. Το 1978 ο Ντενγκ ΣιάοΠιγκ, ο κινέζος Πρόεδρος διακήρυξε και εφάρμοσε την πολιτική του «Σοσιαλισμού με κινεζικά χαρακτηριστικά», επιτρέποντας τις ξένες επενδύσεις και το «άνοιγμα» στις ξένες αγορές αναδεικνύοντας την Κίνα ως μία από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες οικονομίες παγκοσμίως. Το δίλημμα που η τότε κυβέρνηση αντιμετώπισε ήταν η ισορροπία μεταξύ της οικονομικής προόδου έναντι της πολιτικής ελευθερίας που αυτή συνεπαγόταν χωρίς να διακινδυνεύσει η κυριαρχία του κομμουνιστικού κόμματος. Η εξέγερση της πλατείας Τιανανμέν το 1989 και η καταστολή της από την κινεζική κυβέρνηση διέρρηξε τις πολιτικές σχέσεις με τις δυτικές χώρες αναγκάζοντας την Κίνα να στραφεί στην Αφρική αναζητώντας πολιτικά ερείσματα. Στις αρχές του 1990 οι σινο-αφρικανικές σχέσεις μεταβλήθηκαν καθώς το πλαίσιο στο οποίο βασιζόνταν άλλαξε από αυτό της ιδεολογίας σε οικονομικό¹⁵. Το εμπόριο μεταξύ Κίνας και Αφρικής αυξήθηκε ραγδαία από τα 10,5 δις το 2000 στα 40 δις δολ το 2005. Το 2012 η Κίνα κατέλαβε την πρώτη θέση ως εμπορικός εταίρος με την Αφρική ξεπερνώντας τις ΗΠΑ και την ΕΕ. Το 2017 το ποσό από

¹⁴ Ως ανεξάρτητο κράτος με το όνομα «Δημοκρατία της Κίνας» αναγνωρίζεται σήμερα μόνο από 17 κράτη (2018) ένα εξ αυτών προέρχονται από την Αφρική, η Σουαζιλάνδη.

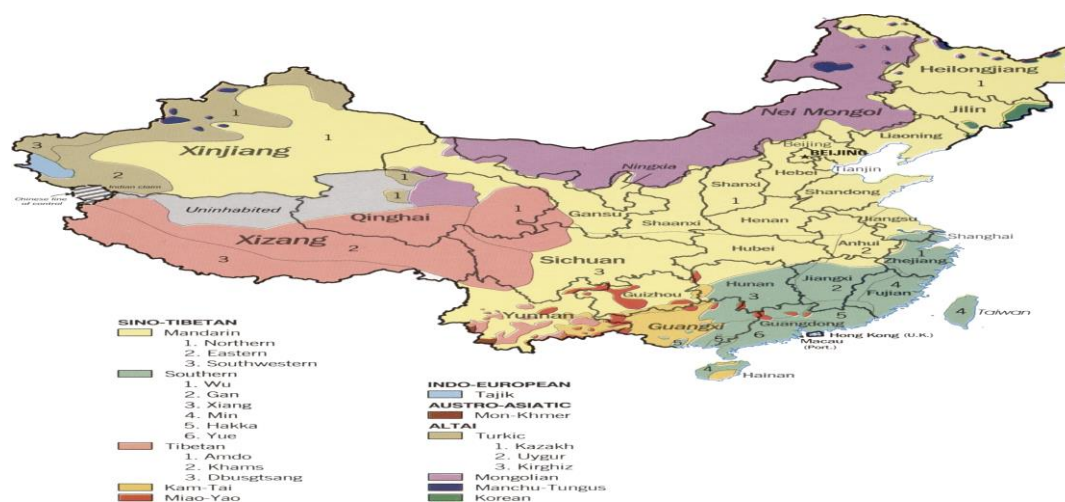
¹⁵ Lahtinen Anja, *China's Diplomacy and Economic Activities in Africa*, σ.4-5 (2018)

τις εμπορικές συναλλαγές μεταξύ Κίνας και Αφρικής έφθασε τα 170 δις. δολ. εμφανίζοντας ετήσια αύξηση 14,1% (Ministry of Commerce People`s Republic of China¹⁶).

Γ.4 ΚΙΝΑ: ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΟ- ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

Η **Λαϊκή δημοκρατία της Κίνας** είναι χώρα της Ανατολικής Ασίας. Είναι η χώρα με τον μεγαλύτερο πληθυσμό στον κόσμο, 1,386 δις¹⁷ κατοίκους. Η σύνθεση του πληθυσμού της Κίνας κυριαρχείται από τους Κινέζους Χαν (91,9% του συνόλου), με το υπόλοιπο ποσοστό να ανήκει σε διάφορες μειονότητες¹⁸.

Στην Κίνα ισχύει το ελεύθερο της θρησκείας το οποίο διασφαλίζεται με το άρθρο 36 του Συντάγματος. Οι κινέζοι πολίτες μπορούν ελεύθερα να επιλέξουν θρησκεία και να ασκήσουν τα θρησκευτικά τους δικαιώματα. Η κυρίαρχη θρησκεία είναι ο Βουδισμός, ενώ περίπου το 52,2% θεωρούνται άθεοι¹⁹.

Εικόνα 5: Κατανομή πληθυσμού Κίνας ανάλογα με την ομιλούμενη γλώσσα

(ΠΗΓΗ: https://it.wikipedia.org/wiki/File:China_linguistic_map.jpg)

¹⁶ Online at: [http://english.mofcom.gov.cn/article/statistic/lanmubb/AsiaAfrica/201803/20180302719613.shtml]

¹⁷ Ενημέρωση με την 1 Ιουλ 2017

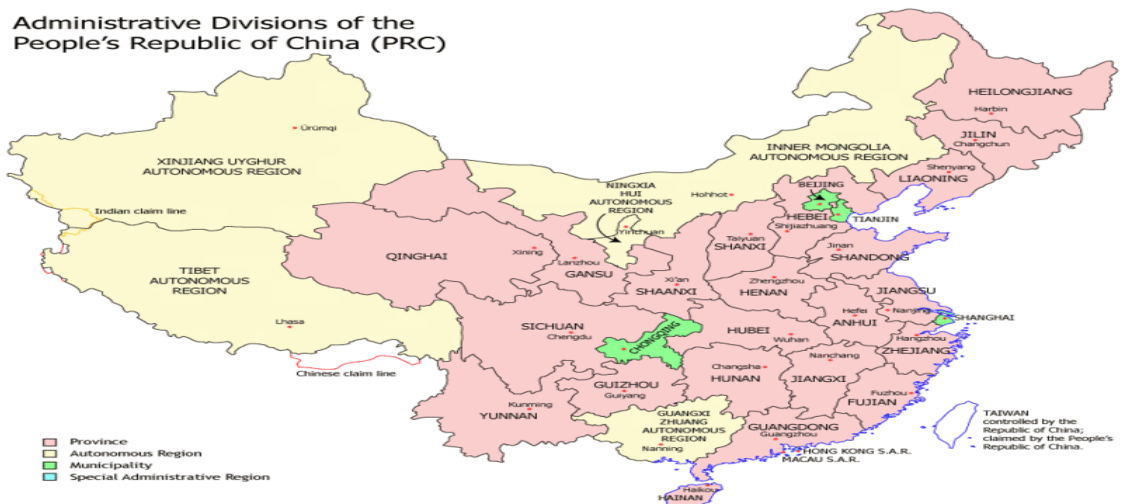
¹⁸ Συνολικά η Κινεζική κυβέρνηση αναγνωρίζει επισήμως 56 εθνότητες

¹⁹ Επισήμως ο όρος αθεϊστής χρησιμοποιείται από το 2010.

Το παραγωγικό δυναμικό (25-54 έτη) καλύπτει περίπου το 50% του πληθυσμού ενώ ο μέσος όρος ηλικίας υπολογίζεται στα 36,7 έτη. Πρωτεύουσα της Κίνας είναι το Πεκίνο (15.594.000). Άλλες σημαντικές αστικές περιοχές είναι η Σανγκάη (20.208.000), η Γκουανγκτζού (10.849.000) και η Σενζέν (10.630.000)²⁰.

Η έκτασή της είναι 9.596.961 km². Γεωγραφικά είναι η τέταρτη μεγαλύτερη χώρα στον κόσμο μετά την Ρωσία, τον Καναδά και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Το μήκος των ακτογραμμών της ανέρχεται στα 14.500 χλμ²¹.

Η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας διαιρείται διοικητικά και ελέγχει περισσότερες από 22 επαρχίες, ενώ θεωρεί την Ταϊβάν την 23η επαρχία της. Παράλληλα, στην Κίνα ανήκουν 5 αυτόνομες περιφέρειες, κάθε μία από τις οποίες έχει μία ιδιαίτερη μειονοτική ομάδα που τη χαρακτηρίζει. Επίσης, διοικητικά διακρίνονται τέσσερις δημοτικές περιοχές, και δύο περιοχές με ειδικό διοικητικό καθεστώς, οι οποίες έχουν κάποιο βαθμό αυτονομίας.

Εικόνα 6: Διοικητική Υποδιαίρεση Κίνας

(ΠΗΓΗ:<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%AF%CE%BD%CE%B1>)

Η Κίνα τέλος, όσον αφορά το πολίτευμα είναι μονοκομματική σοσιαλιστική δημοκρατία, με το Κομμουνιστικό Κόμμα να έχει την απόλυτη εξουσία, με βάση το Σύνταγμα(1982)²².

²⁰ Απογραφή 2014

²¹ Το μήκος των ακτών της Ελλάδας ανέρχεται στα 13,676 km

²² Οι τελευταίες εκλογές διεξήχθησαν την 14 Μαρ 2013 με την κυβέρνηση να έχει 5ετή θητεία.

Γ.5 ΑΦΡΙΚΗ: ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΟ - ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

Η Αφρική είναι η τρίτη μεγαλύτερη ήπειρος του κόσμου σε έκταση και η δεύτερη σε πληθυσμό. Έχει έκταση περίπου 30,2 εκατομμύρια τ.χλμ. μαζί με τα τριγύρω νησιά και καταλαμβάνει το 6% της συνολικής επιφάνειας της Γης και το 20,4 τοις εκατό της συνολικής έκτασης της στεριάς. Σύμφωνα με την μέση εκτίμηση πληθυσμού των Ηνωμένων Εθνών για το 2018 ο πληθυσμός της εκτιμάται σε 1.287.920.518 κατοίκους περίπου το 16% του παγκόσμιου πληθυσμού και είναι ο νεότερος από όλες τις ηπείρους, με το 50% των αφρικανών να είναι 19 ετών ή νεότεροι. Η ήπειρος περιβάλλεται από τη Μεσόγειο Θάλασσα στα βόρεια, από τη Διώρυγα του Σουέζ και την Ερυθρά Θάλασσα κατά μήκος της Χερσονήσου του Σινά στα βορειοανατολικά, τον Ινδικό ωκεανό στα νοτιοανατολικά, και τον Ατλαντικό ωκεανό στα δυτικά. Η Αφρική περιλαμβάνει τη Μαδαγασκάρη και διάφορα αρχιπελάγη. Έχει 54 πλήρως αναγνωρισμένα κυρίαρχα κράτη, εννιά περιοχές και δύο *de facto* ανεξάρτητα κράτη με περιορισμένη αναγνώριση.

Εικόνα 7: Περιοχές της Αφρικής

(ΠΗΓΗ:<https://el.wikivoyage.org/wiki/%CE%91%CF%86%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE>)

Η Αφρική η οποία αποτελεί την ήπειρο η οποία έχει υποστεί την μεγαλύτερη εκμετάλλευση όσον αφορά τους φυσικούς πόρους και τον πληθυσμό της είχε για μεγάλο διάστημα απομονωθεί και περιθωριοποιηθεί οικονομικά. Η οικονομική ανάπτυξη των χωρών της σηματοδότησε και την προσέλκυση της Κίνας. Η Κίνα επένδυσε σε υποδομές,

εισήγαγε πετρέλαιο και πρώτες ύλες για τη βιομηχανία της και εξήγαγε αντίστοιχα δευτερογενή αγαθά. Το 2012 η Κίνα ήταν η μοναδική κυρίαρχη εξαγωγική δύναμη στην υποσαχάρια Αφρική ενώ μετά την οικονομική κρίση η παρουσία της περιορίστηκε επηρεάζοντας συνακόλουθα και τις οικονομίες των αφρικανικών χωρών. Η Αφρική χρειάζεται οικονομική ανάπτυξη για να αντιμετωπίσει το μεγάλο ποσοστό φτώχειας, την κλιματική αλλαγή, τις κοινωνικές ανισότητες καθώς και για να μπορέσει να επενδύσει στην υγεία και στην εκπαίδευση.

Εικόνα 8: China in Africa²³

(ΠΗΓΗ: <https://africa.cgtn.com/2017/04/14/new-world-map-reveals-africas-true-size/>)

²³ Αφρική: Έκταση= 30.2 million km² - Κίνα: Έκταση= 9.4 million km²

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ : Η ΚΙΝΑ ΣΤΗΝ ΑΦΡΙΚΗ

Δ.1 Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ

Η εξωτερική πολιτική της Κίνας για περισσότερες από δύο χιλιετίες κυριαρχούταν από τη χαρακτηριστική διάκριση «εμείς οι Κινέζοι» και «οι ξένοι μη-Κινέζοι» κάτι που παραπέμπει στην αντίστοιχη περιγραφή των αρχαίων ελλήνων- «πας μη Έλλην βάρβαρος». Στην αρχαία Κίνα ο Κομφουκιανισμός και η θεϊκή προέλευση του αυτοκράτορα αποτελούσαν τα θεμέλια τα οποία διαμόρφωναν την εξωτερική πολιτική της αλλά και τους κανόνες διεξαγωγής του εμπορίου. Στα χρόνια που ακολούθησαν η Κίνα γνώρισε την εισβολή από ασιατικές φυλές, από τις μεγάλες δυτικές δυνάμεις και τη Ρωσία ενώ κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1930 την κατοχή μεγάλου μέρους της έκτασής της από την Ιαπωνία. Μετά την ίδρυση της Λ.Δ.Κ το 1949 το ΚΚΚ διακήρυξε ως πρώτη προτεραιότητα την ανάγκη να ξανακερδίσει η χώρα την αξιοπρέπεια της και το διεθνή σεβασμό, να αναστηλώσει την εικόνα «του μεγάλου έθνους» μετά από περίοδο πλέον του ενός αιώνα ταπεινώσεων και καταπίεσης από ξένους κατακτητές²⁴.

Σήμερα η Εθνική Στρατηγική της Κίνας βασίζεται σε τέσσερις πυλώνες (Goldsmith,S. 2016)²⁵ όπως αναφέρονται επιγραμματικά στον παρακάτω πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: THEMES IN CHINA'S STRATEGIC PRIORITIES	
Theme	Strategic Priorities
ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ (DOMESTIC STABILITY)	<ul style="list-style-type: none"> • To sustain CCP rule • To maintain domestic stability
ΕΘΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ (HOMELAND SECURITY)	<ul style="list-style-type: none"> • To sustain economic growth Homeland Security • To defend China's sovereignty and territorial integrity

²⁴ Το αφήγημα της καταπίεσης του κινεζικού λαού χρησιμοποιείται εντέχνως από το ΚΚΚ μέσω των ελεγχόμενων κρατικών (μονοπωλιακού χαρακτήρα) μέσων ενημέρωσης με σκοπό να διατηρήσει τη συνοχή στο εσωτερικό της χώρας. Εντέχνως αποφεύγονται αναφορές στην αυτοκρατορική Κίνα και στην επιθετική πολιτική της.

²⁵ Goldsmith,S. 2016, China's Grand Strategy: Maritime Disputes in Perspective, *Red Team Research*, p.24, available at: <http://navalinstitute.com.au/wp-content/uploads/Chinas-Grand-Strategy-Maritime-Disputes-in-Perspective.pdf>

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ (REGIONAL SUPREMACY)	Regional Supremacy • To rebuild China as Asia’s preeminent superpower
ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΕΠΙΡΡΟΗ (GLOBAL INFLUENCE)	Global Influence • To project Chinese power abroad in order to secure China’s interests

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: THEMES IN CHINA’S STRATEGIC PRIORITIES

(ΠΗΓΗ: Office of the Secretary of Defense. Annual Report to Congress: Military and Security Developments Involving the People’s Republic of China 2016. p. 41)

Η Κίνα μέσα σε δύο δεκαετίες από τις αρχές του 21^{ου} αιώνα αναρριχήθηκε στη δεύτερη θέση της παγκόσμιας οικονομίας διεκδικώντας πλέον οικονομική και διπλωματική επιρροή σε παγκόσμια κλίμακα ανταγωνιζόμενη τις υπόλοιπες μεγάλες δυνάμεις στις επενδύσεις και στο εμπόριο παγκοσμίως και ειδικότερα στην Αφρική. Τα ενδιαφέροντα της Κίνας στην Αφρική αφορούν την οικονομία, την πολιτική, την ασφάλεια και τον πολιτισμό. Ιδιαίτερα όμως η Κίνα αναζητά στις κυβερνήσεις των αφρικανικών κρατών πολιτική υποστήριξη μέσω συμμετοχής των σε πολυμερή fora.

Η εξωτερική πολιτική της Λ.Δ.Κ. καθορίζεται από το ΚΚΚ το οποίο απαρτιμά περίπου 70 εκ. μέλη, με υπέρτατο κρατικό όργανο το Εθνικό Λαϊκό Κογκρέσο (με 3000 μέλη περίπου), το Κοινοβούλιο της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας. Τα μέλη του εκλέγουν τον Πρόεδρο, το Κρατικό Συμβούλιο, δηλαδή την Κυβέρνηση, το Ανώτατο Λαϊκό Δικαστήριο, την Κεντρική Στρατιωτική Επιτροπή και την Ανώτατη Εισαγγελία. Η εξωτερική της πολιτική πηγάζει από τις «Πέντε Αρχές Ειρηνικής Συνύπαρξης²⁶»:

1. Αμοιβαίο σεβασμό στην εδαφική κυριαρχία και εδαφική ακεραιότητα μεταξύ των κρατών
2. Υιοθέτηση μη επιθετικής συμπεριφοράς
3. Μη παρέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις των άλλων κρατών
4. Ισότητα και συνεργασία για αμοιβαίο συμφέρον

²⁶ Τις «Πέντε Αρχές της Ειρηνικής Συνύπαρξης» ακολούθησε ως βασικούς κανόνες η κινεζική διπλωματία, από την ίδρυση της χώρας, την 1η Οκτωβρίου 1949. Το Δεκέμβριο του 1953, ο Κινέζος Πρωθυπουργός και Υπουργός Εξωτερικών Τζου Εν Λάι συναντήθηκε με μια ινδική αποστολή που επισκεπτόταν τη χώρα και πρόβαλε για πρώτη φορά τις Πέντε Αρχές Ειρηνικής Συνύπαρξης

Από το 1980 η κινεζική κυβέρνηση ακολούθησε με το Ντεγκ Σιαοπίγκ μία πιο ανεξάρτητη εξωτερική πολιτική με σκοπό αφενός να σταθεροποιήσει το εσωτερικό της αφετέρου να δημιουργήσει στο διεθνές περιβάλλον την εικόνα μίας χώρας που εκμοντερνίζεται. Η περίοδος αυτή περικλείεται σε μία φράση του Ντεγκ Σιαοπίγκ: «Παρατηρήστε με ηρεμία, εξασφαλίστε τη θέση μας, αντιμετωπίστε τις (εξωτερικές) μας σχέσεις ήπιας και περιμένετε την ευκαιρία, διατηρήστε χαμηλό προφίλ και ποτέ μην επιδιώκετε την ηγεμονία²⁷». Ο διάδοχός του, Χου Ζιντάου κινήθηκε στο ίδιο μοτίβο μέσω της « Αρμονικής Κοινωνίας» και της επιστημονικής ανάπτυξης που προήγαγε με σκοπό την εξασφάλιση της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας η οποία παράλληλα άρχισε να εμπλέκεται περισσότερο στα Διεθνή ζητήματα και σε ειρηνευτικές αποστολές.

Σήμερα ο Σι Τζινπίγκ ακολουθεί μια πολύ πιο ενεργή εξωτερική πολιτική-εφαρμόζει προληπτική εξωτερική πολιτική δίνοντας ταυτόχρονα έμφαση στις αρχές της καλής γειτονίας και της πολυμερούς συνεργασίας.

Δ.1.1 Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ ΣΤΗΝ ΑΦΡΙΚΗ

Η εφαρμογή της κινεζικής εξωτερικής πολιτικής για την Αφρική (**China's African Policy**) εκδόθηκε το 2006²⁸. Επικεντρώνει σε πολιτικές αμοιβαίου οφέλους και ευημερίας. Η συγκεκριμένη οδηγία αποτελεί το στρατηγικό πλαίσιο που καθορίζει τις διμερείς σχέσεις και δεσμούς μεταξύ Κίνας και Αφρικής.

Από το 2002 είναι σε πλήρη λειτουργία το Σινο - Αφρικανικό Φόρουμ Συνεργασίας (Forum on China–Africa Cooperation (FOCAC) το οποίο λειτουργεί σε τρία επίπεδα με υψηλότερο το υπουργικό το οποίο διεξάγεται κάθε 3 έτη²⁹. Ως κοινές επιδιώξεις αναφέρονται: η αμοιβαία διαβούλευση για παροχή γνωμοδοτήσεων, η προαγωγή της κατανόησης και ενίσχυσης της φιλίας και η προαγωγή της συνεργασίας³⁰. Επιπρόσθετα η Κίνα παρείχε υποσχέσεις για ενεργό υποστήριξη προς της αφρικανικές χώρες προκειμένου

²⁷ Available at: <https://www.globalsecurity.org/military/world/china/24-character.htm>

²⁸ Available at: http://www.gov.cn/misc/2006-01/12/content_156490.htm

²⁹ Η πλέον πρόσφατη Συνδιάσκεψη του FOCAC διεξήχθη στο Πεκίνο από 3-5 Σεπ 2018, available at: <https://focacsummit.mfa.gov.cn/eng/>

³⁰ Περίπου 1 εκ. κινέζοι ζουν και εργάζονται στην Αφρική ενώ 200 χιλ. αφρικανοί εργάζονται στην Κίνα

να ξεπεράσουν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σε χρηματοδότηση έργων υποδομών και εξεύρεσης εξειδικευμένου προσωπικού. Η κινεζική πολιτική απέχει από την παρέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις των κρατών της Αφρικής εν αντιθέσει με τις δυτικές κυβερνήσεις που συνδέουν τα χρηματοδοτικά προγράμματα με ρήτρες εκδημοκρατισμού. Η θέση της Κίνας είναι ότι αυτό αποτελεί πολιτική «νίκης για όλους» (Win –Win). Με τον τρόπο αυτό η Κίνα δύναται να προωθήσει τα συμφέροντά της και να επιβάλει την πολιτική της «Μίας Κίνας».

Ο ρόλος της Κίνας όμως δεν είναι πάντα αυτό που διακηρύττει καθώς η πολιτική της «μη- παρέμβασης στα εσωτερικά των άλλων» (“non-interference” policy) καταστρατηγείται από την ίδια πολλές φορές καθώς αποτελεί εξαγωγέα στρατιωτικού εξοπλισμού προς τις αφρικανικές χώρες³¹ ακόμη και σε αντιδημοκρατικά καθεστώτα (“rogue states³²”). Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται οι κυριότερες εξαγωγές κύριου κινέζικου στρατιωτικού υλικού σε χώρες της Αφρικής τα τελευταία 5 έτη:

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: Transfers of major weapons: Deals with deliveries or orders made for 2013 to 2017							
Supplier/ recipient	order ed	No.desi gnation	Weapon descripti on	Year(s) Weapon of order	Year of delivery	of delivered	No. Comments
Somalia	(12)	Tiger	APV	(2017)	2017	(12)	Possibly second hand probably aid
Sudan	(460)	Type-63 107mm	Towed MRL	2000	2001-2014	460	Incl production in Sudan as TAKA-1

³¹ Κατά την περίοδο από το 2013 έως το 2017, οι εξαγωγές στρ. υλικού προς τις αφρικανικές χώρες αυξήθηκε κατά 55% σε σχέση με την περίοδο 2008-2012.

³² **Rogue-state:** it usually refers to a nation that is or has been a cause of regional/international instability, a target of UNSC action, a member of the developing world with an authoritarian ruler/group of rulers that has experience internal disorder, and/or a state sponsor of terror

Algeria	3	C-28A	Frigate	2012	2015-2016	3	C-28A version
	50	C-802 /CSS	Anti-ship missile	2012		50	For frigates
	50	PZL-45/155MM	Shelf-propelled gun	2013	2014	50	
Mauritania	2	Huangpu	Patrol craft	2014	2016	2	
Namibia	10	WZ-523/Typhoon-05	IFV	2012	2013	10	IFV:Infantry Fighting Vehicle
Senegal	12	WMA-301 Assault er	AFSV	2015	2016	12	
Sierra Leone	10	VN-4	APV/APC	2015	2016	10	For use by Sierra Leone peacekeeping forces in Mali; designation uncertain (reported as 'MRAP').
South Africa	50	FN-6	Portable SAM	2015	2016	50	
Sudan	50	WZ-551/Typhoon-92	IFV	2003	2006-2015	50	Assembled of produced in Sudan as Shateef-2

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: Εξαγωγές κινεζικού στρατιωτικού εξοπλισμού σε χώρες τις Αφρικής (2013 -2017)
(ΠΗΓΗ:SIPRI, available at http://armstrade.sipri.org/armstrade/page/trade_register.php)

Δ.2 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ

Η Κίνα επιδιώκει περισσότερο από ποτέ την εδραίωσή της ως παγκόσμια δύναμη. Η επιδίωξή της αυτή πηγάζει από την οικονομική της δύναμη, τη μακρόχρονη ιστορία της (5000 ετών) και τις παραδόσεις της. Ο **Κομφουκιανισμός**, το «**Κινεζικό όνειρο**» και ο νέος «**Δρόμος του Μεταξιού**» εξυπηρετούν τους σκοπούς της εσωτερικής και εξωτερικής

της πολιτικής. Ο Κομφουκιανισμός και οι αρμονικές σχέσεις που προσβέβει, χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο της προπαγάνδας από την κινεζική κυβέρνηση ως μέσα για τη διατήρηση της σταθερότητας στο εσωτερικό και τη νομιμοποίηση του Κινεζικού Κουμμουνιστικού Κόμματος (ΚΚΚ).

Δ.2.1 ΤΟ «ΚΙΝΕΖΙΚΟ ΟΝΕΙΡΟ»

Το κινεζικό όνειρο αναφέρεται στην προσπάθεια ανανέωσης της χώρας και ο νέος «Δρόμος του Μεταξιού» αποτελεί το όχημα που θα συνδέσει τον κόσμο με το Zhongguo³³. Ο σκοπός είναι η δημιουργία ενός σύγχρονου κράτους, ισχυρού πολιτικά και οικονομικά με υψηλό επίπεδο διαβίωσης για τους πολίτες του (π.χ. χαμηλό ποσοστό περιβαλλοντικής ρύπανσης). Επιπρόσθετα αποσκοπεί στην εδραίωση της ιδεολογικής ορθότητας του ΚΚΚ ενισχύοντας της αυτοπεποίθησης της χώρας μέσω των τεθέντων σκοπών οι οποίοι ανακοινώθηκαν από τον Κινέζο πρόεδρο Σι Τζινπίγκ³⁴:

α) Η χώρα να καταστεί αυτάρκης και να αποκτήσει οικονομική ευμάρεια έως το 2012 και

β) να καταστεί ένα πλήρως αναπτυγμένο – σύγχρονο- κράτος έως το 2049 το έτος συμπλήρωσης 100 ετών από την ίδρυση της Κίνας.

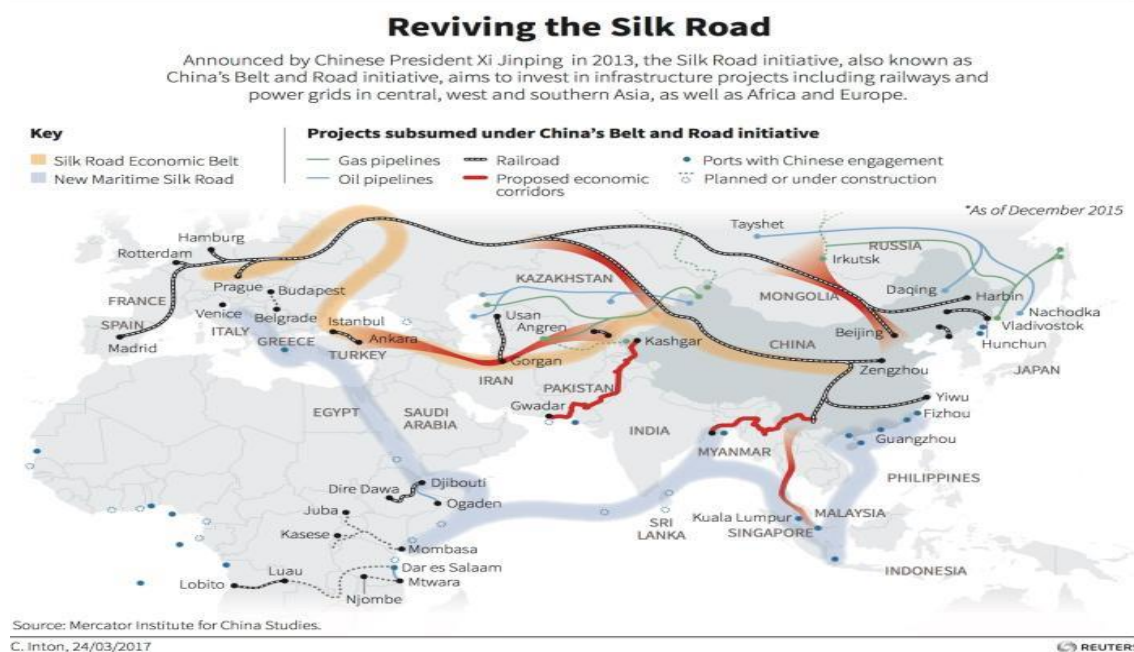
Δ.2.2 Ο ΝΕΟΣ «ΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΞΙΟΥ»

Ο νέος «Δρόμος του Μεταξιού» αποτελεί το κυριότερο μέσο – πρωτοβουλία μέσω της οποίας η Κίνα σκοπεύει να καταστεί παγκόσμια δύναμη. Αποτελεί ανανέωση του ιστορικού δρόμου του μεταξιού μέσω του οποίου διεξάγονταν το εμπόριο μεταξύ Κίνας και Ευρώπης. Ο ΓΓ του ΚΚΚ Σι Ζινπίγκ το 2013 ανακοίνωσε το πρότζεκτ «Μία Ζώνη – Ένας Δρόμος» (One Belt one Road: OBOR) που αφορά ένα δίκτυο που περιλαμβάνει λιμάνια, αγωγούς καυσίμων, σιδηροδρομικά και οδικά δίκτυα, εγκαταστάσεις και λοιπά έργα υποδομής το οποίο θα εκτείνεται από την Κίνα στην Ευρώπη διατρέχοντας περισσότερα από 60 κράτη. Το δίκτυο αυτό θα υποστηριχθεί από κινεζικές επιχειρήσεις

³³ Zhongguo είναι ένα από τα ονόματα με το οποίο αναφέρονταν οι ξένοι στην Κίνα και σημαίνει το «Μέσο ή Κεντρικό Βασίλειο». Αντανακλά την κινεζική κοσμοθεωρία, η οποία θέτει την Κίνα ως το κέντρο του παγκόσμιου πολιτισμού.

³⁴ Ο όρος «Κινεζικό Όνειρο» πρωτοαναφέρθηκε από το ΓΓ του ΚΚΚ το 2012 σε επίσκεψή του στο Εθνικό Μουσείο της Κίνας ενώ άρχισε να χρησιμοποιείται παγκοσμίως μετά τη δημοσίευση άρθρου του **Thomas L. Friedman** στην εφημερίδα (ηλ. Έκδοση) των NYT με τίτλο: China Needs Its Own Dream, available at: <https://www.nytimes.com/2012/10/03/opinion/friedman-china-needs-its-own-dream.html>

και τράπεζες και θα εξυπηρετήσει αφενός για την προώθηση του κινεζικού εμπορίου αλλά και της βαριάς κινεζικής βιομηχανίας (κατασκευαστικό τομέα). Επιπρόσθετα θα εξυπηρετήσει και γεωπολιτικούς σκοπούς μέσω των πολλών βάσεων (ναυτικών και χερσαίων) καθώς θα συνδέσει την Κίνα με τον περσικό κόλπο (πετρελαιοπαραγωγούς χώρες) και τη Μεσόγειο θάλασσα.

Εικόνα 9: China's New SILK ROAD

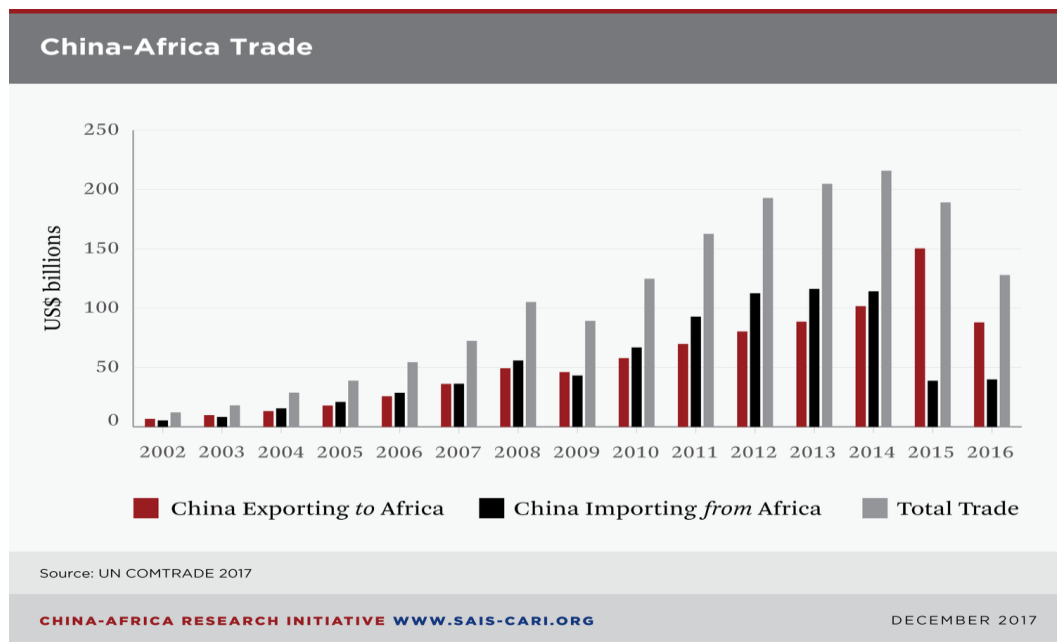
(ΠΗΓΗ: <https://qz.com/africa/983581/chinas-new-silk-road-one-belt-one-road-project-has-one-major-pitfall-for-african-countries/>)

Η πολιτική της Κίνας να ολοκληρώσει το συγκεκριμένο πρότζεκτ θα ωφελήσει τις αφρικανικές χώρες τις οποίες διατρέχει. Οι κινέζοι αξιωματούχοι έχουν υποσχεθεί επιπλέον χρηματοδότηση 113 δις δολ. κατά τη διάρκεια του Σινο – Αφρικανικού Φόρουμ (FOCAC) το οποίο διεξήχθη στο Πεκίνο (3-5 Σεπ 2018). Συνολικά η Κίνα αναμένεται να διαθέσει το ποσό των 3 τρις δολ. για την κατασκευή και αναβάθμιση υποδομών και εγκαταστάσεων για την υποστήριξη του πρότζεκτ (Κuo.L -2017³⁵). Η Κίνα έχει ήδη χρηματοδοτήσει με 4 δις δολ. την κατασκευή της σιδηροδρομικής γραμμής Τζιμπουτί – Αντίς – Αμπέμπα (Αιθιοπία) την πρώτη διεθνή ηλεκτροκίνητη στην Αφρική. Στην Κένυα

³⁵ Kuo, Lilly (2017), "There's one major pitfall for African countries along China's new Silk Road, available at: <https://qz.com/africa/983581/chinas-new-silk-road-one-belt-one-road-project-has-one-major-pitfall-for-african-countries/>

επίσης έχει κατασκευάσει νέα σιδηροδρομική γραμμή η οποία συνδέει την πρωτεύουσα Ναϊρόμπι με το λιμάνι της Μομπάσα στον Ινδικό Ωκεανό³⁶. Η γραμμή αυτή θα επεκταθεί συνδέοντας στο τελικό της στάδιο τις Ουγκάντα, Ρουάντα, Μπουρουντί και νότιο Σουδάν.

Στον αντίλογο των πλεονεκτημάτων που προαναφέρθηκαν πολλοί ερευνητές του πρότζεκτ υπάρχει ένα αρνητικό στοιχείο το οποίο παραλληλίζεται με το αντίστοιχο αποικιακό εμπόριο των Βρετανών στον 20^ο αιώνα. Η Κίνα αντλεί από την Αφρική πρώτες ύλες (ορυκτά κ.α.) και επιστρέφει μεταποιημένα προϊόντα στις δημιουργώντας στην πραγματικότητα μία σχέση ετεροβαρής προς όφελός της κάτι εντελώς αντίθετο από την πολιτική win-win που διακηρύττει. Οι αφρικανικές χώρες έχουν «πλημμυρίσει» από κινεζικά αγαθά. Οι κινέζικες εξαγωγές στην Αφρική ανήλθαν στα 103\$ δις το 2015 πολύ μικρότερο ποσό από τις αφρικανικές εξαγωγές στην Κίνα, ενώ το 2017 μόνο 10 από τις 53 υποσαχάριες χώρες εμφάνισαν εμπορικό πλεόνασμα με την Κίνα.

Εικόνα 10: CHINA – AFRICA TRADE (2002 -2016)

(ΠΗΓΗ: JOHN HOPKINS University, China-Africa Research Initiative, available at:

<http://www.sais-cari.org/data-china-africa-trade>)

Η Ασιατική Τράπεζα Επενδύσεων και Υποδομών (ATEY) (The Asian Infrastructure Investment Bank (AIIB)) δημιουργήθηκε για την υποστήριξη του πρότζεκτ «Μία Ζώνη - Ένας Δρόμος» και αποτελεί το πιο ουσιαστικό εργαλείο στα χέρια του

³⁶ Η κατασκευή της σιδηροδρομικής γραμμής εκτιμάται ότι συνέβαλε στην αύξηση του ΑΕΠ της ΚΕΝΥΑΣ κατά 1,5% ενώ παρέιχε 50.000 νέες θέσεις εργασίας (Xinhuanet.com)

κινέζου Γ.Γ. προκειμένου να πετύχει τη γεωγραφική εξάπλωση της χώρας του. Αποτελείται από 87³⁷ μέλη με κύριο σκοπό «την επένδυση σε βιώσιμες υποδομές και σε άλλους παραγωγικούς τομείς στην Ασία και άλλες γεωγραφικές περιοχές με σκοπό να συνδέσει υπηρεσίες, ανθρώπους και αγορές βελτιώνοντας τη ζωή δισεκατομμυρίων ανθρώπων και οικοδομώντας ένα καλύτερο μέλλον». Στην ΑΤΕΥ δεν συμμετέχουν οι ΗΠΑ και η Ιαπωνία οι οποίες ως αντίτιχο φορέα χρησιμοποιούν την Παγκόσμια Τράπεζα (World Bank) και την Ασιατική Τράπεζα Επενδύσεων (Asian Development Bank (ADB) αντίστοιχα.

Το πρότζεκτ «Μία Ζώνη – Ένας Δρόμος» όπως προαναφέρθηκε δεν είναι μόνο οικονομικό αλλά έχει και γεωπολιτικές προεκτάσεις. Η Κίνα διεισδύει οικονομικά στις αφρικανικές χώρες καθιστώντας αυτές οικονομικά εξαρτημένες με όφελος σε υποστήριξη της εξωτερικής της πολιτικής όπως π.χ. σε υποστήριξη της πολιτικής «της Μίας Κίνας», στον Ο.Η.Ε. και σε μία σειρά άλλων θεμάτων. Η υπόσχεση της Κίνας για την υλοποίηση του πρότζεκτ είναι τεραστίων διαστάσεων. Ο χρόνος θα δείξει εάν είναι εφικτό να ενώσει την Ασία, την Αφρική και την Ευρώπη. Προβλήματα που ανακύπτουν και πρέπει να αντιμετωπιστούν είναι αυτά της λογιστικής υποστήριξης, της ασφάλειας, των εδαφικών δεκδικήσεων και της πολιτικής αβεβαιότητας. Εντωμεταξύ άλλες δυνάμεις προχωρούν ανταγωνιστικά προωθώντας τα δικά τους συμφέροντα όπως η Ινδία και η Ρωσία.

Δ.2.3 Η ΚΙΝΕΖΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΠΟΛΥΜΕΡΟΥΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΜΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Η Κίνα εφαρμόζει στην εξωτερική της πολιτική την πολυμερή διπλωματία και γι' αυτό το λόγο επιδιώκει τη συνεργασία σε διεθνή ΦΟΡΑ όπως τα Η.Ε. η Παγκόσμια Τράπεζα, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τροφίμων, το ΔΝΤ κ.α. Επιπρόσθετα είναι αυξημένη η συμμετοχή της σε ειρηνευτικές αποστολές στην Αφρική κάτι που αποτελεί μία ήπια μορφή στρατιωτικής παρουσίας στην ήπειρο εξασφαλίζοντας παράλληλα τα συμφέροντά της

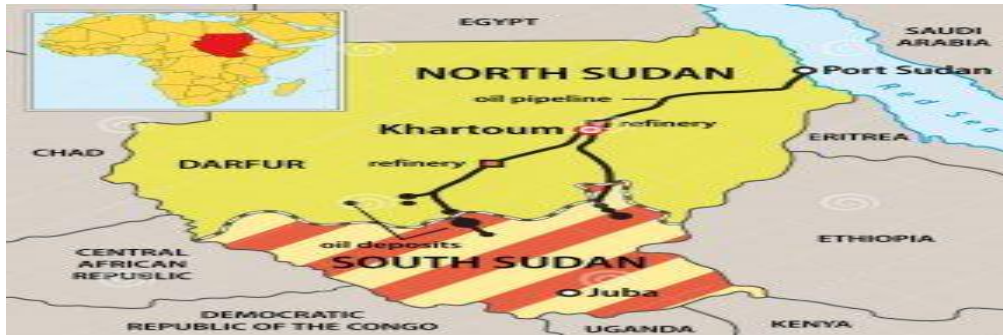
Επιπρόσθετα ως μέλος του Σ.Α. του Ο.Η.Ε. με δικαίωμα αρνησικυρίας (Βέτο) έχει διακηρύξει την πολιτική της μη παρέμβασης και άρα έχει επιτρέψει τη συνεχίσει

---

³⁷ Η ΑΙΙΒ απαριθμεί 87 μέλη, available at: <https://www.aiib.org/en/about-aiib/governance/members-of-bank/index.html>

εχθροπραξιών και συγκρούσεων με την αρνητική της ψήφο. Τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι αυτά του Σουδάν και του Ζιμπάμπουε.

Εικόνα 11: Πολιτικός Χάρτης του ΣΟΥΔΑΝ

(ΠΗΓΗ: <https://powerpolitics.eu>)

Η Κίνα και το Σουδάν έχουν συνάψει διπλωματικές σχέσεις την 4 Ιανουαρίου 1959 και από τότε αποτελούν στενοί σύμμαχοι. Στο Σουδάν από το 1983 έως το 2011 διεξήχθη εμφύλιος πόλεμος μεταξύ της ισλαμικής πλειοψηφίας (Βόρειο Σουδάν) και των ανιμιστών και Χριστιανών που κατοικούσαν στο Νότο. Ο εμφύλιος οδήγησε το 2011 στην ανεξαρτητοποίηση του Νότιου Σουδάν. Το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο εξέδωσε εντάλματα συλλήψεων εναντίον αξιωματούχων του βόρειου Σουδάν οι οποίοι ενεπλάκησαν σε εγκλήματα πολέμου στην περιοχή του Νταρφούρ αλλά η Κίνα με τη μη θετική της ψήφο στο Σ.Α. του Ο.Η.Ε. παρείχε στήριξη στο καθεστώς του Omar al-Bashir.

Η Κίνα αποτελεί τον κυριότερο οικονομικό εταίρο του Σουδάν στο οποίο έχει προχωρήσει σε σημαντικές επενδύσεις σε ένα σύνολο 65 αναπτυξιακών έργων μεταξύ των οποίων είναι η ανακατασκευή του Προεδρικού Μεγάρου, η σιδηροδρομική γραμμή Χαρτούμ – Πορτ Σουδάν (Ερυθρά Θάλασσα), η κατασκευή του νέου αεροδρομίου στο Χαρτούμ (\$750 εκ.), η αναβάθμιση του διωλιστηρίου του Χαρτούμ από 50.000 (b/d) σε 70.000(b/d) και ενός νέου φράγματος στο Νείλο (\$750 εκ.).

Η Κίνα επίσης μετά την ανεξαρτητοποίηση του νότιου Σουδάν το 2011 σύναψε διπλωματικές σχέσεις καθόσον στο νότιο Σουδάν βρίσκονται τα κυριότερα κοιτάσματα πετρελαίου εν αντιθέσει με το βόρειο τμήμα το οποίο διαθέτει τις υποδομές. Η Κίνα έπαιξε επίσης το ρόλο του μεσολαβητή στις διαπραγματεύσεις κατά την κρίση του 2013 χωρίς όμως να καταργήσει επισήμως την πολιτική της μη παρέμβασης. Η πολιτική αυτή όμως θα τίθεται εν αμφιβόλω όσο συνεχίζει να επενδύει χωρίς δεσμεύσεις σε ασταθή καθεστώτα (Lahtinen,2018,p.27).

Δ.2.4 ΚΙΝΕΖΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΕΙΡΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ

Η Κίνα μετά την εκλογή του Σι Τζινπίγκ ως Γ.Γ. του ΚΚΚ έχει αυξήσει την άμεση συμμετοχή της σε θέματα ασφαλείας και διατήρησης της ειρήνης στην Αφρική. Από τον Μάρτιο του 2017 περισσότεροι από 2.500 στρατιωτικοί, αστυνομικοί και ειδικοί σε θέματα ασφαλείας έχουν αναπτυχθεί σε 6 ειρηνευτικές αποστολές του Ο.Η.Ε. στην Αφρική, τέσσερις εκ των οποίων στο Νταρφούρ, στο Κονγκό, στο Μάλι και στο Νότιο Σουδάν. Επιπρόσθετα η κινεζική κυβέρνηση πρόσφερε οικονομική βοήθεια 100 εκ. δολ στην Αφρικανική Ένωση για τη δημιουργία μιας αφρικανικής δύναμης ταχείας αντίδρασης στη διαχείριση κρίσεων. Η Κίνα μέσω της συμμετοχής στις ειρηνευτικές αποστολές εξασκεί την ήπια ισχύ της (soft power) και δεν επιθυμεί απλώς και μόνο να σταθεροποιήσει την ήπειρο (Li, 2015³⁸).

Η ποιοτική συνεισφορά της Κίνας στις ειρηνευτικές αποστολές έχει μεταβληθεί. Ενώ αρχικά αυτή αφορούσε ιατρικές μονάδες, μονάδες λογιστικής υποστήριξης και μονάδες μηχανικού, με την έλευση του Σι Τζινπίγκ αναβαθμίστηκε σε συνεισφορά σε προσωπικό μάχης (αποστολή 170 στρατιωτών στο Μάλι, η πρώτη φορά που η Κίνα ανέπτυξε καθαρά στρατιωτικό προσωπικό μάχης σε ξένη χώρα).

Σημαντική είναι και η κατασκευή ναυτικής βάσης στο Τζιμπουτί το 2017, σε στρατηγικό σημείο όπου ελέγχει το θαλάσσιο διάδρομο που συνδέει τη διώρυγα του Σουέζ με την Ερυθρά Θάλασσα και τον κόλπο του Άντεν³⁹. Επιπρόσθετα το κινεζικό ναυτικό διεξήγαγε το 2017, συνοδείες εμπορικών πλοίων στον κόλπο του Άντεν, τις πρώτες μετά το 2009 στο πλαίσιο των επιχειρήσεων εναντίων της πειρατείας⁴⁰.

Η συμμετοχή της Κίνας στις ειρηνευτικές αποστολές αυξάνει το διεθνές προβάδισμά της, της παρέχει περισσότερη επιρροή στη λήψη αποφάσεων στα Διεθνή Φόρα και ιδιαίτερα στις αποφάσεις του Ο.Η.Ε. και τέλος της παρέχει στρατιωτικές και μη πληροφορίες για την ενάσκηση της εξωτερικής της πολιτικής.

³⁸ Li, G., 2015, *Xi's Blue Helmets: Chinese Peacekeeping in Context*, The Jamestown Foundation, available at: <https://jamestown.org/program/xis-blue-helmets-chinese-peacekeeping-in-context/>

³⁹ Το Τζιμπουτί αποτελεί το σημείο κλειδί της δυτικής ακτογραμμής του κινεζικού πρότζεκτ «One Belt – One Road» και ο σύνδεσμος που ενώνει την Ασία με την Αφρική και την Ευρώπη. Η Γαλλία, οι Η.Π.Α., η Ιαπωνία και άλλες χώρες έχουν εγκαταστήσει στρ. Βάσεις στο Τζιμπουτί το οποίο είναι επίσης γνωστό ως «η παγκόσμια ναυτική πρωτεύουσα».

⁴⁰ <https://www.globalsecurity.org/military/world/djibouti/forrel-prc-base.htm>

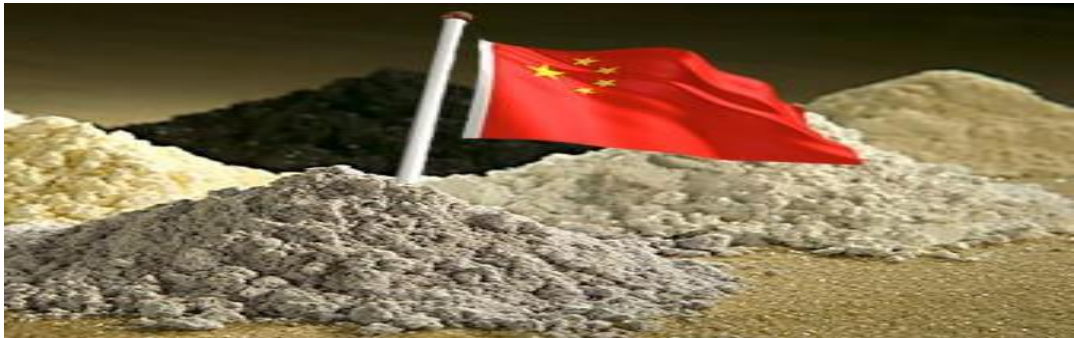
Τελικά η ρητορική της Κίνας περί της «ειρηνικής ανόδου διατηρώντας χαμηλό προφίλ» έχει φθάσει στο τέλος της. Η κινεζική πολιτική της «μη παρέμβασης» δεν είναι πλέον σε ισχύ.

ΕΙΚΟΝΑ 12: DJIBOUTI MILITARY BASES

(ΠΗΓΗ: <https://www.globalsecurity.org/military/world/djibouti/forrel-prc-base.htm>)

Δ.3 ΣΠΑΝΙΕΣ ΓΑΙΕΣ (RARE EARTHS) ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΠΟΛΥΤΙΜΑ ΜΕΤΑΛΛΑ

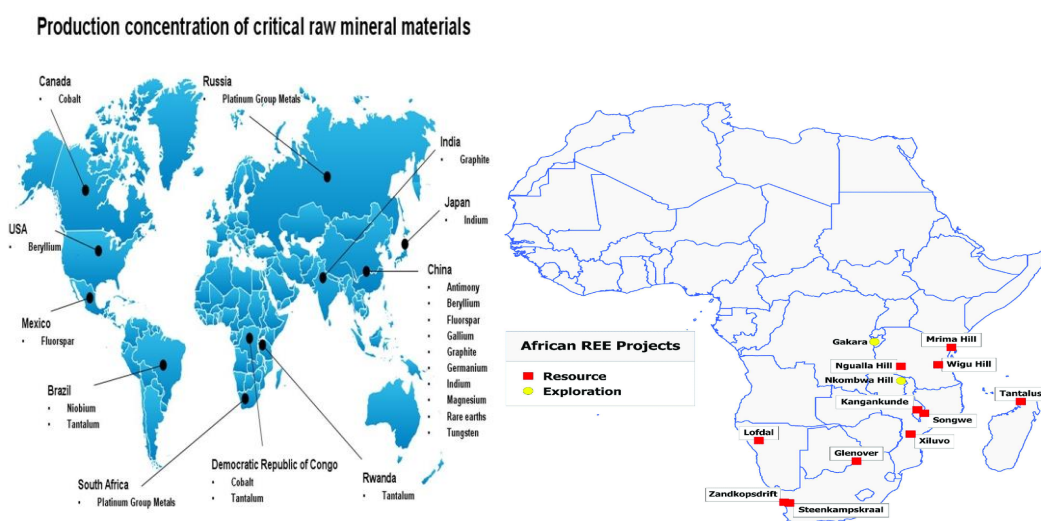
Οι σπάνιες γαίες αποτελούνται από μία ομάδα δεκαεπτά μετάλλων με μοναδικές ιδιότητες, τα οποία χρησιμοποιούνται με ολοένα μαζικότερο τρόπο στην καινοτόμο βιομηχανία της υψηλής τεχνολογίας. Πρόκειται για μέταλλα όπως το κοβάλτιο (Co), λευκόχρυσο (Pt), τιτάνιο (Ti), ταντάλιο (Ta), ίνδιο (In), νεοδύμιο (Nd), δυσπρόσιο (Dy), δημήτριο (Ce), ευρώπιο (Eu), τέρβιο (Tb), λανθάνιο (La), Λίθιο (Li), γάλλιο (Ga) και έρβιο (Er).

Εξαιτίας της βιομηχανικής τους μοναδικότητας σε εφαρμογές και χρήσεις προϊόντων υψηλής τεχνολογίας (λέιζερ, κινητά τηλέφωνα, οθόνες υγρών κρυστάλλων κ.α.) και στις λεγόμενες «πράσινες» τεχνολογίες (στις μπαταρίες των υβριδικών

αυτοκινήτων, στα φωτοβολταϊκά, στους λαμπτήρες χαμηλής κατανάλωσης, στις τουρμπίνες των ανεμογεννητριών) και επιπρόσθετα **στη στρατιωτική βιομηχανία** η ζήτηση των σπάνιων γαιών αυξάνεται συνεχώς.

Η Κίνα υπήρξε από το 1990 η πρωτοπόρος χώρα στην παραγωγή/εξόρυξη των σπάνιων γαιών ενώ και κατά το 2017 παρέμεινε η μεγαλύτερη δύναμη στη βιομηχανία των σπάνιων γαιών, τόσο ως παραγωγός χώρα (85% της παγκόσμιας παραγωγής) όσο και ως καταναλωτής (66% της παγκόσμιας ζήτησης). Η παραγωγή στην Κίνα ανήλθε στους 130 ΜΤ ακολουθούμενη από τις Αυστραλία, Ρωσία και Βραζιλία με 20000Τ, 3000Τ και 2000Τ. αντίστοιχα. Το 2025 υπολογίζεται ότι η εσωτερική ζήτηση στην Κίνα για το Νεομίδιο για την κατασκευή μόνιμων μαγνητών θα ξεπεράσει την παγκόσμια παραγωγή (mining.com⁴¹). Το γεγονός αυτό οδηγεί την Κίνα στη διαρκή αναζήτηση πηγών σπάνιων γαιών στο εξωτερικό.

Η παρακάτω εικόνα απεικονίζει την ύπαρξη των σπάνιων γαιών ανά την υφήλιο και ειδικότερα στην Αφρική.

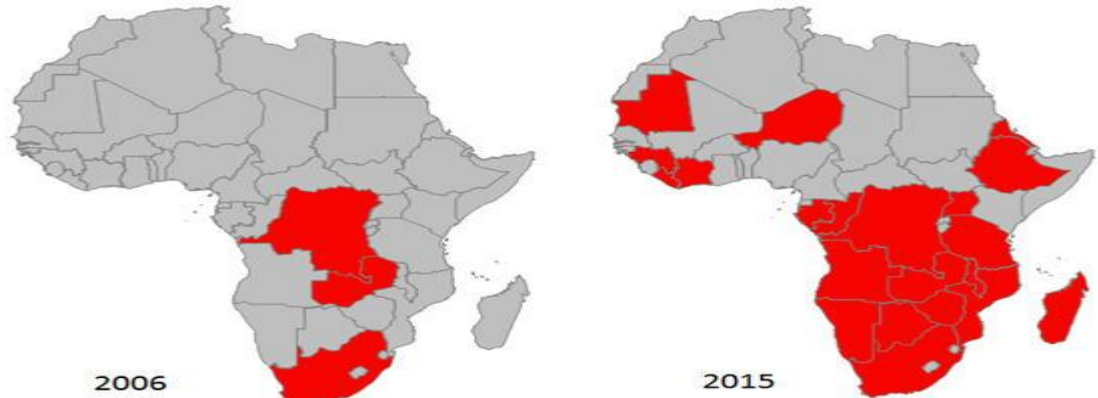
EIKONA 13: Production Concentration of Critical raw Mineral materials

(ΠΗΓΗ:<https://seekingalpha.com/article/227291-rare-earth-investment-potential-is-great-if-you-are-patient>)

Η επέκταση της Κίνας στον τομέα της εξόρυξης και διαχείρισης ορυκτών μεταλλευμάτων στην Αφρική είναι τεραστίων διαστάσεων, ειδικότερα από τη στιγμή

⁴¹ Available at: <http://www.mining.com/china-become-net-importer-rare-earths/>

που οι κινεζικές αρχές διακήρυξαν την ανάγκη για εξασφάλιση και ανεύρεση των ορυκτών πηγών σε παγκόσμια κλίμακα. Ο αριθμός των κινεζικών συναφών με τη μεταλλουργία και εξόρυξη εταιρειών αυξήθηκε από μερικές μονάδες το 2006 σε περισσότερες από 120 το 2015. Ο αριθμός αυτός όμως σίγουρα είναι μεγαλύτερος καθώς πολλές συμφωνίες παραμένουν μυστικές. Οι κινεζικές επιχειρήσεις δραστηριοποιήθηκαν αρχικά στη Νότια Αφρική και επεκτείνονται βόρεια (Εικόνα 14).

ΕΙΚΟΝΑ 14: Countries in Africa, where mining interest of China-based companies exists, evolution from 2006 to 2015.

(ΠΗΓΗ: <http://www.mining.com/feature-chinas-scramble-for-africa/>)

Το 2012 ο Γενικός Οργανισμός Παραγωγής Πυρηνικής Ενέργειας της Κίνας (China General Nuclear Power Corporation (CGNPC)) απέκτησε το συμβόλαιο για το Husab πρότζεκτ στη Ναμίμπια το οποίο αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα κοιτάσματα ουρανίου στον κόσμο, ενώ στην παρούσα φάση ολοκληρώνει την κατασκευή του τρίτου σε μέγεθος ορυχείου ουρανίου στον κόσμο (Basov, V, 2015). Ένα ακόμη αξιοσημείωτο πρότζεκτ είναι το κοιτάσμα χαλκού Kamao στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, το οποίο αποτελεί το μεγαλύτερο μη αξιοποιημένο υψηλής ποιότητας στον κόσμο.

ΕΙΚΟΝΑ 15: α) Husab and Kamao projects location, β) China General Nuclear Power Corporation's Husab uranium mine in Namibia

(ΠΗΓΗ: <http://www.mining.com/feature-chinas-scramble-for-africa/>)

Ο λόγος για το οποίο οι κινεζικές εταιρείες δραστηριοποιούνται τόσο ενεργά στην Αφρική είναι διότι το υπέδαφος της περιέχει ορυκτά μεταλλεύματα μη αξιοποιημένα μέχρι σήμερα και τεράστια σε μέγεθος τα οποία μπορούν να εξασφαλίσουν την πράσινη ανάπτυξη που αναζητά η κινεζική οικονομία. Για παράδειγμα η **Ν. Αφρική** παράγει το 52% της παγκόσμιας παραγωγής σε Χρώμιο, είναι ο ηγέτης στην παραγωγή Μαγνησίου και των PGM⁴² μετάλλων κατέχοντας το 95% του παγκόσμιου αποθέματος. Η **ΑΔτΚονγκό** παράγει το 50% της παγκόσμιας παραγωγής σε κοβάλτιο ενώ έχει στο έδαφος της περίπου το 50% των παγκόσμιων αποθεμάτων. Η Ρουάντα είναι η πρώτη χώρα σε παραγωγή Ταντάλιου παγκοσμίως.

Η επιτυχία των κινεζικών εταιρειών σε σχέση με τις δυτικές έγκειται στο γεγονός ότι έχουν επιδείξει μεγαλύτερη αντοχή στην ανάληψη ρίσκου, στη διαχείριση των οικονομικών κρίσεων και των πολιτικών αναταραχών και τέλος διότι υπάρχει η οικονομική και πολιτική στήριξη της κεντρική κινεζικής κυβέρνησης επιτρέποντάς να χαράξουν μακροχρόνια στρατηγική.

---

⁴² Τα **μέταλλα της ομάδας του λευκόχρυσου**, PGM (Platinum Group Metals) ή PGE (Platinum Group Elements), είναι ο λευκόχρυσος, Pt, το ιρίδιο, Ir, το παλλάδιο, Pd, το ρόδιο, Rh, το ρουθίνιο, Ru και το όσμιο, Os

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΗΠΙΑΣ ΙΣΧΥΟΣ (SOFT POWER)

Ε.1 ΟΙ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΗΠΙΑΣ ΙΣΧΥΟΣ

«Στη σημερινή εποχή της (ψηφιακής) πληροφορίας, η νίκη δεν εξαρτάται κυρίως από το ποιος έχει τον ισχυρότερο στρατό, αλλά από το ποιος επιβάλλει το αφήγημά του.»

Ο παραπάνω ισχυρισμός από τον Δρ. John Arquilla⁴³ - ο οποίος αποτυπώθηκε και χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τον καθηγητή Joseph Nye το 1990 με τον όρο «Ηπια Ισχύς» στο βιβλίο του «Bound to lead: The changing nature of American power» περικλείει τη χρησιμότητα της ήπιας ισχύς⁴⁴ και τη σημασία της αποτελεσματικής επικοινωνίας ενός αφηγήματος/ιδέας σε παγκόσμια κλίμακα.

Ως «Ηπια Ισχύς» μπορεί να χαρακτηριστεί η πολιτική προσέγγιση που χρησιμοποιείται για την ευθυγράμμιση αξιών, κανόνων, στόχων και, τελικά, συμπεριφορών μέσω έλξης και πειθούς προκειμένου ένα κράτος να προωθήσει ή/και να διατηρήσει τα συμφέροντά του.

Το USC Center on Public Diplomacy το οποίο εκδίδει το «The Soft Power 30 Report» στην ετήσια αναφορά του 2018⁴⁵ καθορίζει μία σειρά από συντελεστές - δείκτες που χρησιμοποιούνται για την κατηγοριοποίηση των κρατών (Εικόνα 16).

ΕΙΚΟΝΑ 16: Soft Power sub-indices

(ΠΗΓΗ: <https://softpower30.com/wp-content/uploads/2018/07/The-Soft-Power-30-Report-2018.pdf>)

⁴³ Distinguished Professor and Chair Department of Defense Analysis Graduate School of Operational and Information Sciences Monterey

⁴⁴ Ο καθηγητής Nye υποστήριξε ότι οι 3 πυλώνες της Ήπιας Ισχύος είναι: ο πολιτισμός (culture), οι πολιτικές αξίες (political values) και η εξωτερική πολιτική (foreign policy)

⁴⁵ Available at: <https://softpower30.com/wp-content/uploads/2018/07/The-Soft-Power-30-Report-2018.pdf>

Συγκεκριμένα εξετάζονται οι παρακάτω παράγοντες/δείκτες:

α) Διακυβέρνηση (Government)

Στην κατηγορία αυτή αξιολογούνται δείκτες όπως οι ατομικές ελευθερίες, η κοινωνική βία και η αποτελεσματικότητα της Δημόσιας Διοίκησης.

β) Πολιτισμός (Culture)

Περιλαμβάνει μέτρα όπως ο ετήσιος αριθμός διεθνών τουριστών, η παγκόσμια επιτυχία της μουσικής βιομηχανίας μιας χώρας και ακόμη και η διεθνής αθλητική ικανότητα ενός έθνους

γ) Παρουσία σε παγκόσμια κλίμακα (Global Engagment)

Ο συγκεκριμένος δείκτης Global στοχεύει στη μέτρηση των διπλωματικών πόρων μιας χώρας, του παγκόσμιου αποτυπώματος και της συνολικής συμβολής στη διεθνή κοινότητα. Ουσιαστικά καταγράφει την ικανότητα των κρατών να συμμετέχουν σε διεθνή ακροατήρια, να προωθούν τη συνεργασία και τελικά να διαμορφώνουν παγκόσμια αποτελέσματα ενώ περιλαμβάνει μετρήσεις όπως ο αριθμός των πρεσβειών συμμετοχή σε πολυμερείς οργανισμούς και το ύψος της συνεισφοράς σε εξωτερική (αναπτυξιακή) βοήθεια.

δ) Εκπαιδευτικό Σύστημα (Education)

Ο δείκτης εκπαίδευσης επιδιώκει να καταγράψει την ικανότητα μιας χώρας να προσελκύει ξένους σπουδαστές ή να διευκολύνει τις ανταλλαγές το οποίο αποτελεί ένα ισχυρό εργαλείο δημόσιας διπλωματίας, ακόμη και μεταξύ χωρών με ιστορία εχθρότητας. Επιπρόσθετα αξιολογεί τη συμβολή των χωρών στην παροχή υποτροφιών καθώς και την παιδαγωγική αριστεία. Οι μετρήσεις σε αυτόν τον δείκτη περιλαμβάνουν τον αριθμό των διεθνών μαθητών στο μια χώρα, τη σχετική ποιότητα των πανεπιστημίων της και την ακαδημαϊκή απόδοση των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

ε) Επιχειρηματικότητα (Enterprise)

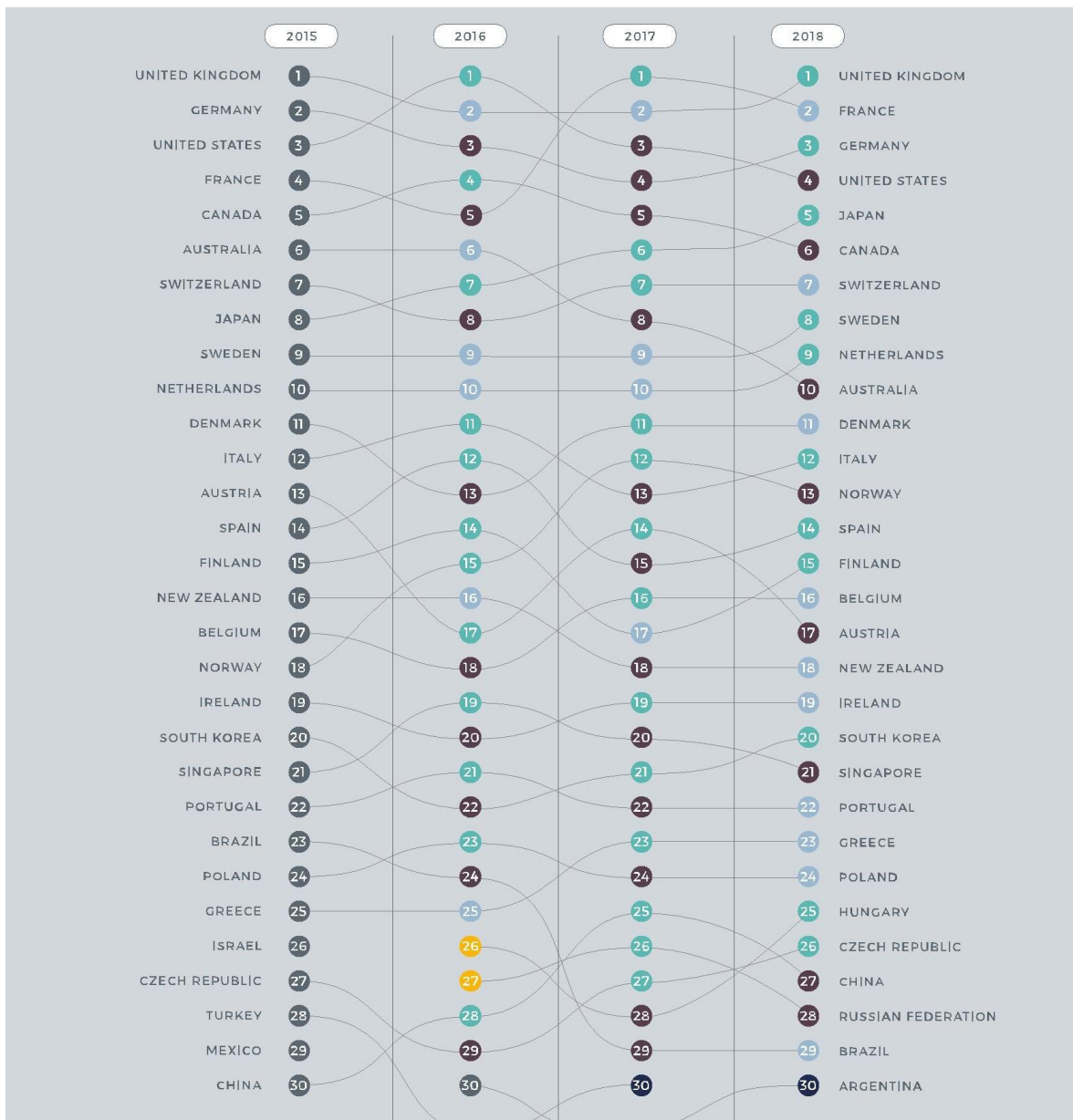
Ο δείκτης αυτός στοχεύει να καταγράψει τη σχετική ελκυστικότητα του οικονομικού μοντέλου μιας χώρας από την άποψη της ανταγωνιστικότητάς του, την καινοτομία και την ικανότητα προώθησης της επιχειρηματικότητας και του εμπορίου. Τα βασικά στοιχεία της οικονομίας ενός έθνους, όπως η ευκολία στην επιχειρηματική δραστηριότητα, τα επίπεδα διαφθοράς και η εκκίνηση του κόστους για μια νέα επιχείρηση, παίζουν ρόλο στη διαμόρφωση της εικόνας ενός κράτους στο εξωτερικό,

στ) Τεχνολογία (Digital)

Ο ψηφιακός δείκτης αποσκοπεί στο να καταγράψει το βαθμό στον οποίο μία χώρα έχει αγκαλιάσει την τεχνολογία, πόσο καλά συνδέεται με τον ψηφιακό κόσμο καθώς και τη χρήση της ψηφιακής διπλωματίας μέσω των πλατφορμών των κοινωνικών μέσων.

Τα αποτελέσματα με τις 30 ισχυρότερες χώρες στην «Ήπια Ισχύ» αποτυπώνονται στην παρακάτω εικόνα. Αυτό που διαπιστώνεται είναι η σκληρή ισχύς (Hard Power) δεν συμβαδίζει πάντοτε με την Ήπια ισχύ π.χ. ενώ η Κίνα βρίσκεται στρατιωτικά στις 5 πιο ισχυρές στρατιωτικά χώρες στον κόσμο στον τομέα της ήπιας ισχύς βρίσκεται στην 27^η θέση.

EIKONA 17: Soft Power – Year-on-year comparison

(ΠΗΓΗ: <https://softpower30.com/wp-content/uploads/2018/07/The-Soft-Power-30-Report-2018.pdf>)

Ε.2 Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΚΙΝΕΖΙΚΗΣ ΗΠΙΑΣ ΙΣΧΥΟΣ ΣΤΗΝ ΑΦΡΙΚΗ

Στην αρχαία Κίνα, η ήπια ισχύς θεωρούνταν ότι ήταν ισχυρότερη από τη σκληρή ισχύς, στοιχείο το οποίο περιγράφονταν μέσα από αρχαία κινεζικά ρητά ως " οι σταγόνες νερού που μπορούν να διεισδύσουν σε μια πέτρα." Αυτό το παλιό ρητό σημαίνει ότι χρησιμοποιώντας ήπια μέσα μπορεί κανείς να νικήσει εκείνους που είναι δυνατοί (στρατιωτικά). Ένα άλλο χαρακτηριστικό παράδειγμα επίσης είναι και όσα αναφέρει ο Sun Tzu σχετικά με την προσέγγιση των αντιπάλων: να "υποτάξεις τον εχθρό χωρίς να πολεμήσεις", όπως περιγράφεται στο έργο του «Η Τέχνη του πολέμου». Η παραπάνω αντίληψη, δηλαδή η χρήση της ήπιας ισχύς έχει επηρεάσει τους κινέζους ηγέτες για αιώνες. Ίσως, για αυτό το λόγο, η έννοια της ήπιας ισχύς έλαβε ένα έντονο ενδιαφέρον ανάμεσα σε Κινέζους μελετητές, δημοσιογράφους και κυβερνητικούς αναλυτές.

Σήμερα σε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο, η ήπια ισχύς γίνεται όλο και πιο σημαντική. Η κινεζική ήπια ισχύς⁴⁶, ως μέρος της εξωτερικής πολιτικής της Κίνας χρησιμοποιείται για να δημιουργήσει μια θετική εικόνα της χώρας τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. Η κινεζική κυβέρνηση έχει επεκτείνει την ήπια ισχύ της στην Αφρική για να κερδίσει τις καρδιές και το μυαλό ("hearts and minds") των κατοίκων της Αφρικής και επομένως για να αποκτήσει πρόσβαση στις αφρικανικές χώρες. Η κινεζική κυβέρνηση χρησιμοποιεί μία σειρά «εργαλείων» που συνδυάζουν τη διπλωματία, τις οικονομικές δραστηριότητες, την παροχή βοήθειας και την προώθηση του πολιτισμού. Ο στόχος της Κίνας μέσω της διπλωματίας είναι να "αποκαλύψει το υψηλό επίπεδο εμπιστοσύνης", που πηγάζει από την εξωτερική πολιτική της, και να εξασφαλίσει δεσμούς με την ελίτ των χωρών και τους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων.

---

⁴⁶ Η ήπια ισχύς αναφέρθηκε ρητά για πρώτη φορά ως επίσημη κυβερνητική πολιτική στο 17^ο Εθνικό Συνέδριο του ΚΚΚ το 2007. Ο πρώην πρόεδρος της Κίνας Χου Ζιντάο ανέφερε «Η μεγάλη αναζωογόνηση του κινεζικού έθνους θα συνοδεύεται σίγουρα και από την διάδοση της κινεζικής κουλτούρας». Αυτή η διατύπωση η οποία συνέδεε τη κυρίαρχη θέση της χώρας στη διεθνή σκηνή με τον πολιτισμό της αντανακλούσε και άλλες βασικές αρχές της κινεζικής ηγεσίας, όπως η «ειρηνική άνοδος» της Κίνας, και το όραμά της για μια «αρμονική κοινωνία». Αυτές οι ιδέες αποσκοπούσαν στην αντιμετώπιση των αφηγημάτων των δυτικών χωρών διότι η εμφάνιση της Κίνας αποτελούσε απειλή για την υπάρχουσα διεθνή τάξη.

E.2.1 ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ

Η διπλωματία στις διεθνείς σχέσεις αποτελεί μέρος της εξωτερικής πολιτικής. Η Κίνα έχει παράδοση στη χρησιμοποίηση της προπαγάνδας και της διπλωματίας για την προώθηση της κρατικών συμφερόντων.

Ο στόχος της επίσημης κινεζικής ρητορικής είναι η αντιμετώπιση της επιρροής της Δύσης και η διάδοση της πολιτικής και των κινεζικών ανησυχιών/επιχειρημάτων. Η διπλωματία, ως μέρος της ήπιας ισχύς, έχει αποδειχθεί ως ένα αποτελεσματικό εργαλείο για τη διείσδυση της Κίνας στην Αφρική, συμβάλλοντας στην οικοδόμηση και διατήρηση των Σινο-αφρικανικών σχέσεων. Σχεδόν κάθε ανώτερος Κινέζος αξιωματούχος έχει ταξιδέψει στη Αφρική και πολλοί αφρικανοί ηγέτες έχουν επισκεφθεί την Κίνα. Οι επίσημες επισκέψεις πολιτικών ηγετών πολλαπλασιάστηκαν μετά την αρχική επίσκεψη του πρώην Γ.Γ. Χου Ζιντάο ο οποίος επισκέφθηκε 8 αφρικανικές χώρες το 2007⁴⁷. Αναγνωρίζοντας την σημασία των σχέσεων με την Αφρική ο νέος κινέζος πρόεδρος Σι Τζιπίνγκ επισκέφθηκε την Αφρική αμέσως μετά την ανάληψη των καθηκόντων του το Μάρτιο του 2013.

Η Κίνα διατηρεί 44 πρεσβείες σε όλες τις χώρες της Αφρικής⁴⁸. Επιπρόσθετα όλες οι επαρχίες της, συνολικά 22, έχουν διοικητικούς δεσμούς με αφρικανικές χώρες. Ο κινεζικός στρατός έχει συνάψει πρωτόκολλα συνεργασίας με αντίστοιχα στρατιωτικά επιτελεία με σκοπό τη διεξαγωγή κοινών ασκήσεων και εκτέλεση μνημονίων συναντίληψης (προαγωγή θεμάτων ασφαλείας). Η κρατική διπλωματία επίσης περιλαμβάνει ανταλλαγές φοιτητών, πολιτιστικά δρώμενα και αναμετάδοση τηλεοπτικών εκπομπών. Η κινεζική κυβέρνηση αποβλέπει στο να επηρεάσει είτε άμεσα είτε έμμεσα τη σκέψη και συμπεριφορά των κυβερνώντων και της κοινής γνώμης με σκοπό την προώθηση των εθνικών συμφερόντων.

---

⁴⁷ Η περιοδεία του κινέζου προέδρου περιελάμβανε το Καμερούν, τη Λιβερία, το Σουδάν, τη Ζάμπια, τη Ν. Αφρική, τη Ναμίμπια, τη Μοζαμβίκη και τις Σεϋχέλλες

http://english.mofcom.gov.cn/aarticle/zt_africantour/lanmua/200702/20070204377053.html

⁴⁸ Η λίστα με τις χώρες στις οποίες η Κίνα διατηρεί πρεσβείες είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα του κινεζικού ΥΠΕΞ:

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zwjg_665342/2490_665344/2493_665350/default.shtml

EIKONA 18: The African Union building in Addis Ababa, Ethiopia a gift from China. It cost \$200 million to build and was handed over in 2012.

(ΠΗΓΗ: <https://edition.cnn.com/2018/03/27/asia/ecowas-china-headquarters-intl/index.html>)

Έναν ακόμη τομέα που χρησιμοποιεί η κινεζική διπλωματία είναι και ο τομέας των κατασκευών («**διπλωματία του τσιμέντου**» - concrete diplomacy⁴⁹). Συγκεκριμένα η Κίνα έχει διαθέσει μεγάλα ποσά για την κατασκευή του προεδρικού μεγάρου στο Σουδάν καθώς και σε παρόμοια έργα σε άλλες αφρικανικές χώρες (BBC News,2015). Το κτίριο το οποίο στεγάζεται το αρχηγείο της Αφρικανικής Ένωσης κατασκευάστηκε επίσης με κινεζικά κεφάλαια (200 εκ. δολ.) (CNN.com/2018).

E.2.2 ΚΡΑΤΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1950 έως τα μέσα της δεκαετίας του 1970, η Κίνα έστειλε χιλιάδες μηχανικούς, γιατρούς και τεχνικούς στην Αφρική για να παράσχει βοήθεια, καθώς υποστήριζε τα νέα ανεξάρτητα αφρικανικά έθνη στον «αντιιμπεριαλιστικό» και «αντι-αποικιοκρατικό αγώνα». Η Κίνα έστειλε επίσης ιατρικές ομάδες για την κατασκευή νοσοκομείων και παροχή ιατρικής βοήθειας.

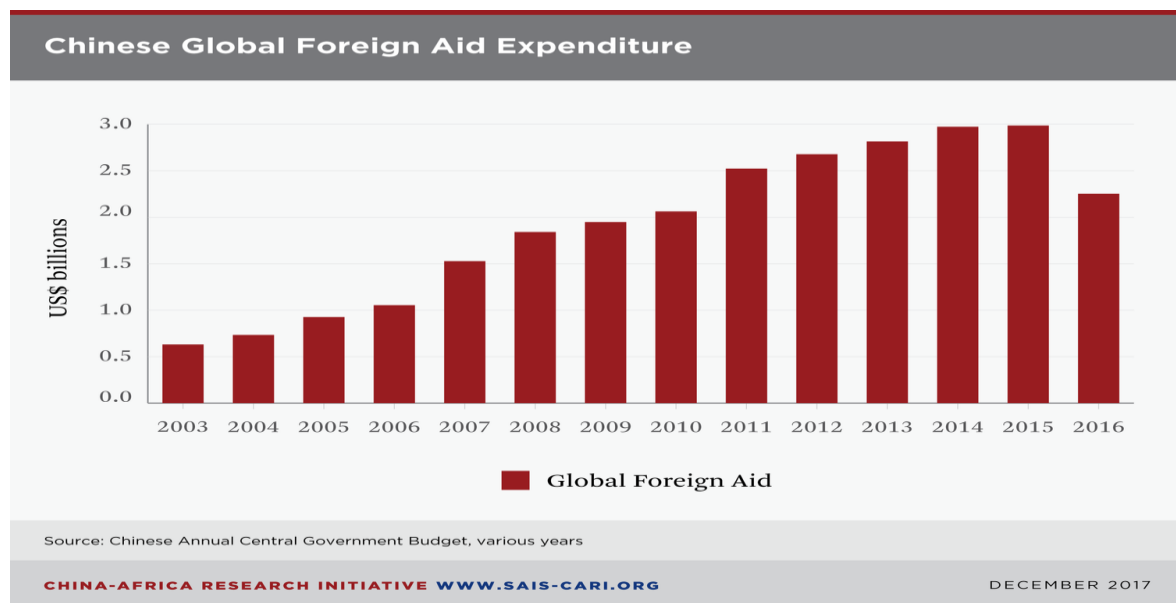
Από το 2000, η αναπτυξιακή χρηματοδότηση της Κίνας προς την Αφρική έχει αυξηθεί σημαντικά. Ενώ θεωρείται ως η "μεγαλύτερη αναπτυσσόμενη χώρα", η Κινεζική κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι δαπανά περισσότερο από το ήμισυ της ξένης βοήθειας (χρηματοδότησης) σε 51 αφρικανικές χώρες. Σύμφωνα με τη Λευκή Βίβλο του 2014 για την ξένη βοήθεια της Κίνας, η οποία δημοσιεύθηκε από το κρατικό συμβούλιο της ΛΔΚ, οι οικονομικοί πόροι που παρέχονται από την Κίνα για την εξωτερική βοήθεια εμπίπτουν κυρίως σε τρεις κατηγορίες: επιχορηγήσεις (χρηματοδότηση άνευ ανταλλαγμάτων – aid-gratis), άτοκα δάνεια και δάνεια με ευνοϊκούς όρους. Τα πρώτα δύο προέρχονται από τα

---

⁴⁹Harding, A, Sudan's Omar al-Bashir gets Chinese-built presidential palace, available at: <https://www.bbc.com/news/world-africa-30990268>

κρατικά οικονομικά της Κίνας, ενώ τα δάνεια με ευνοϊκούς όρους παρέχονται από την Τράπεζα Εξαγωγών-Εισαγωγών της Κίνας (John Hopkins Uni.. China-Africa Research Initiative). Η κρατική χρηματοδότηση⁵⁰ περιλαμβάνει 8 τομείς: κατασκευή υποδομών, παροχή αγαθών και υλικών, ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού, ανθρωπιστική βοήθεια έκτακτης ανάγκης (συχνά μέσω οργανισμών του ΟΗΕ), προγράμματα εθελοντισμού στο εξωτερικό και ελάφρυνση του χρέους (Gov.cn, China's Foreign Aid (2014))⁵¹

Κατά την παροχή εξωτερικής βοήθειας, η Κίνα τηρεί τις αρχές της μη επιβολής οποιωνδήποτε πολιτικών όρων, χωρίς να παρεμβαίνει στις εσωτερικές υποθέσεις των δικαιούχων χωρών και να σέβεται πλήρως το δικαίωμά τους να επιλέγουν ανεξάρτητα τις δικές τους πολιτικές και μοντέλα ανάπτυξης. Οι βασικές αρχές που τηρεί η Κίνα στην παροχή εξωτερικής βοήθειας είναι ο αμοιβαίος σεβασμός, η ισότητα, η τήρηση των υποσχέσεων, τα αμοιβαία οφέλη και η κερδοφορία (win-win policy).

EIKONA 19: Chinese Global Foreign Aid Expenditure
(ΠΗΓΗ: <http://www.sais-cari.org/data-chinese-foreign-aid-to-africa/>)

⁵⁰ Επτά από τους δέκα πρώτους αποδέκτες της κινεζικής "βοήθειας" (Official Development Assistance - ODA) αφορούσαν χώρες της Αφρικής. Η Ακτή του Ελεφαντοστού, η Αιθιοπία, η Ζιμπάμπουε, το Καμερούν, η Νιγηρία, η Τανζανία και η Γκάνα έλαβαν συλλογικά 23,3 δισεκατομμύρια δολάρια επίσημης αναπτυξιακής βοήθειας από την Κίνα μεταξύ 2000 και 2014. Η Ανγκόλα είναι η μόνη αφρικανική χώρα στους δέκα πρώτους αποδέκτες κινεζικής «από άλλες πηγές» χρηματοδότησης (other official Flows – OOF) , λαμβάνοντας \$13.4 δις, available at: <https://www.aiddata.org/blog/chinas-financial-statecraft-winning-africa-one-yuan-at-a-time>

⁵¹ Available at: http://english.gov.cn/archive/white_paper/2014/08/23/content_281474982986592.htm

E.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΕΙΣΔΥΣΗ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ ΣΤΗΝ ΑΦΡΙΚΗ

Η Κίνα έχει καταστεί τις δύο τελευταίες δεκαετίες ο σημαντικότερος οικονομικός εταίρος της Αφρικής. Στο εμπόριο, τις επενδύσεις, τη χρηματοδότηση υποδομών και την ενίσχυση, καμία άλλη χώρα δεν έχει αποκτήσει τέτοιο ευρύ δεσμό στην Αφρική. Οι Κινέζικες επιχειρήσεις όλων των μεγεθών και τομέων παραγωγής - προσφέρουν επενδύσεις κεφαλαίου, τεχνογνωσία και επιχειρηματικότητα σε κάθε γωνιά της ηπείρου. Με τον τρόπο αυτό συμβάλλουν στην επιτάχυνση της προόδου των οικονομιών των χωρών Αφρικής. Από την αρχή της χιλιετίας, το εμπόριο μεταξύ Αφρικής και Κίνας αυξάνεται περίπου κατά 20% ετησίως. Οι άμεσες ξένες επενδύσεις αυξήθηκαν ακόμη πιο γρήγορα την τελευταία δεκαετία, με ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης κατά 40% (McKinsey.com, 2017⁵²).

Εξετάζοντας, τις διμερείς και πολυμερείς οικονομικές συνεργασίες μεταξύ της Αφρικής με τον υπόλοιπο κόσμο, σε πέντε διαστάσεις: το εμπόριο, το επενδυτικό κεφάλαιο, την αύξηση των επενδύσεων, τη χρηματοδότηση των υποδομών και την κρατική χρηματοδότηση η Κίνα αποτελεί έναν από τους τέσσερις κορυφαίους εταίρους της Αφρικής σε όλες αυτές τις διαστάσεις (Εικόνα 20). Καμία άλλη χώρα δεν παρουσιάζει τόσο μεγάλη οικονομική εμπλοκή στην Αφρική όσο η Κίνα.

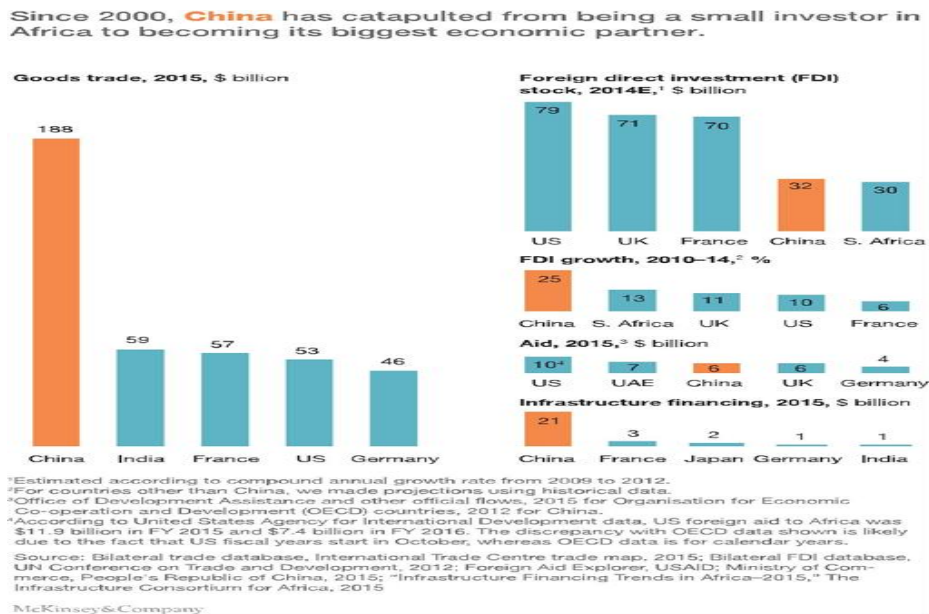
Πίσω από τα παραπάνω στατιστικά υπολογίζεται ότι υπάρχουν χιλιάδες κινεζικές εταιρείες που δεν είχαν καταγραφεί προηγουμένως σε όλη την Αφρική. Σε οκτώ αφρικανικές χώρες της υποσαχάριας Αφρικής υπολογίζεται ότι ο αριθμός των κινεζικών επιχειρήσεων είναι μεταξύ δύο και εννέα φορές του αριθμού που κατέγραψε το Υπουργείο Εμπορίου της Κίνας (McKinsey.com, 2017). Επεκτείνοντας σε ολόκληρη την ήπειρο, τα ευρήματά (μέσω προβολής) προκύπτει ότι σήμερα υπάρχουν περισσότερες από 10.000 επιχειρήσεις της Κίνας που λειτουργούν στην Αφρική (Εικόνα 21) .

Οι κινεζικές επιχειρήσεις λειτουργούν σε πολλούς τομείς της οικονομίας της Αφρικής. Σχεδόν το ένα τρίτο ασχολείται με τη βιομηχανία, το ένα τέταρτο με την παροχή υπηρεσιών και περίπου το ένα πέμπτο στον τομέα των εμπορικών συναλλαγών και των κατασκευών ακινήτων. Υπολογίζεται ότι το 12% της βιομηχανικής παραγωγής της Αφρικής - αξίας περίπου 500 δισ. δολαρίων ετησίως συνολικά – διαχειρίζεται από κινεζικές επιχειρήσεις. Στον τομέα των κατασκευών, η κυριαρχία των κινεζικών εταιρειών

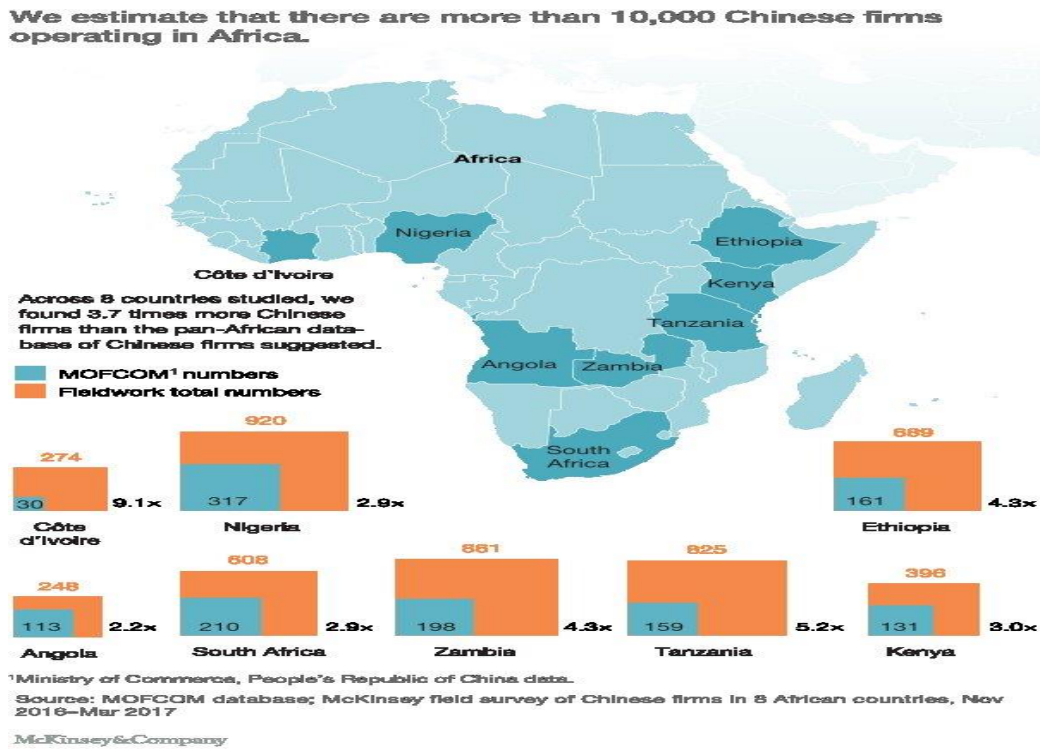
---

⁵² Available at: <https://www.mckinsey.com/featured-insights/middle-east-and-africa/the-closest-look-yet-at-chinese-economic-engagement-in-africa>

είναι ακόμα πιο έντονη με τις κινεζικές εταιρείες να αποσπούν σχεδόν το 50% των συμβολαίων της κατασκευαστικής αγοράς της Αφρικής.

EIKONA 20: Africa`s top 5 Economy Partners by segment (ΠΗΓΗ: <https://www.mckinsey.com/featured-insights/middle-east-and-africa/the-closest-look-yet-at-chinese-economic-engagement-in-africa>)

EIKONA 21: Chinese firms in Africa (ΠΗΓΗ: <https://www.mckinsey.com/featured-insights/middle-east-and-africa/the-closest-look-yet-at-chinese-economic-engagement-in-africa>)

Οι κινεζικές επιχειρήσεις είναι κυρίως επικερδείς. Σχεδόν το ένα τρίτο παρουσίασε το 2015 περιθώρια κέρδους άνω του 20%. Οι κινεζικές επιχειρήσεις εμφανίζουν επίσης ευελιξία και προσαρμοστικότητα σε νέες ευκαιρίες. Εκτός από μερικές χώρες όπως στην Αιθιοπία, επικεντρώνονται κυρίως στην εξυπηρέτηση των αναγκών των ταχέως αναπτυσσόμενων αγορών της Αφρικής (κάλυψη αναγκών εγχώριων αγορών) και λιγότερο στις εξαγωγές. Οι περισσότερες κινεζικές επιχειρήσεις έχουν πραγματοποιήσει επενδύσεις που αντιπροσωπεύουν μια μακροπρόθεσμη στρατηγική έναντι της Αφρικής και όχι μία στρατηγική που αποσκοπεί σε πρόσκαιρες εμπορικές ή κατασκευαστικές συμφωνίες.

Η Κινεζική κυβέρνηση επεκτείνει την επιρροή της στις κυβερνήσεις των αφρικανικών χωρών σε κάθε ευκαιρία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η χρηματοδότηση ύψους 31,6 εκατομμυρίων δολαρίων στην Οικονομική Κοινότητα των Δυτικών Αφρικανικών Κρατών (ECOWAS⁵³) για την κατασκευή νέας έδρας στην Abuja της Νιγηρίας. Ο πρόεδρος της ECOWAS, Jean-Claude Brou, ευχαρίστησε την Κίνα και επιβεβαίωσε τη δέσμευση του οργανισμού να προωθήσει τη μελλοντική συνεργασία της ECOWAS-Κίνας (CNN.com, Oct 2018⁵⁴).

Οι εμπορικές συμφωνίες και τα κατασκευαστικά συμβόλαια τα οποία διαχειρίζονται από κινεζικές εταιρείες ανέρχονται σε τρισεκατομμύρια δολάρια. Χαρακτηριστικά στοιχεία του εύρους οικονομικού αποτυπώματος της Κίνας στην Αφρική αναφέρονται παρακάτω:

Μαρόκο-Η γέφυρα Mohammed VI των 72 εκατομμυρίων δολαρίων, η οποία συνδέει την πρωτεύουσα Rabat με τη βορειοδυτική πόλη Sale και χτίστηκε από την κινεζική εταιρεία Cover-Mbec με σκοπό την υποστήριξη της εμπορικής ροής στο Βορειοαφρικανικό βασίλειο. Είναι μέρος ενός ευρύτερου έργου που αναδιατάσσει το κύριο σύστημα αυτοκινητοδρόμων που συνδέει την πόλη της Μεσογείου Ταγγέρη με την οικονομική πρωτεύουσα του Μαρόκου την Καζαμπλάνκα (xinua.com, 2016). Επίσης το Μαρόκο αποτελεί το μεγαλύτερο εισαγωγέα σε τσάι (211 εκ. δολ.) μία από τις πιο δημοφιλείς συνήθειες των κατοίκων.

---

⁵³ ECOWAS: Economic Community of West African States, Η ECOWAS ιδρύθηκε το 1975 για να προωθήσει την οικονομική ολοκλήρωση και τη συλλογική αυτάρκεια στη Δυτική Αφρική. Τα 15 κράτη μέλη της περιλαμβάνουν μια από τις μεγαλύτερες οικονομίες της Αφρικής σε ΑΕΠ, αυτή της Νιγηρίας

⁵⁴ Available at: <https://edition.cnn.com/2018/03/27/asia/ecowas-china-headquarters-intl/index.html>

Ζιμπάμπουε- Διαφοροποίηση στην εμπορική δραστηριότητα με την πώληση ελεφάντων από την νυβέρνηση και εξαγωγή τους στην Κίνα. Το 2015 η κυβέρνηση του Ζιμπάμπουε πούλησε 25 ελέφαντες στην Κίνα (nationalgeographic.com, 2015). Επιπρόσθετα το Ζιμπάμπουε προχώρησε σε εξαγωγές καπνού προς την Κίνα ύψους 575 εκ. δολ. μόνο το 2014 ενώ εισήγαγε από την Κίνα υλικό τηλεπικοινωνίας καθώς και κατασκευαστικά υλικά ύψους 50 εκ. δολ.

Λαϊκή Δημοκρατία του Μπενίν (Benin) – Το Μπενίν αποτελεί τον κυριότερο εισαγωγέα σε περούκες στην Αφρική. Μόνο το 2014 η δαπάνη για εισαγωγή σχετικών κινεζικών προϊόντων ανήλθε στα 411 εκ.δολ. Επίσης αποτελεί το μεγαλύτερο εισαγωγέα στην Αφρική σε βαμβάκι από την Κίνα (811 εκ. δολ).

Αιθιοπία- Αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους εισαγωγείς κινεζικού σιδηροδρομικού υλικού υλοποιώντας την αναβάθμιση του σιδηροδρομικού της δικτύου στο οποίο στηρίζει και την ανάπτυξη της οικονομίας της (60 εκ. δολ). Επιπρόσθετα η κατασκευή του αρχηγείου της Αφρικανικής Ένωσης στην πρωτεύουσα Αντίς – Αμπέμπα ύψους 220 εκ. δολ. κινεζικής χρηματοδότησης. Επίσης ο πρώτος διεθνής ηλεκτρικός σιδηρόδρομος της Αφρικής, εγκαινιάστηκε επίσημα στο πρώτο του ταξίδι από το Τζιμπουτί προς την ΑντίςΑμπέμπα στις 10:24 π.μ. στις 10 Ιανουαρίου 2017. Η νέα σιδηροδρομική γραμμή των 750 χιλιομέτρων συνδέει την πρωτεύουσα της Αιθιοπίας Αντίς Αμπέμπα με το στρατηγικό λιμάνι της Ερυθράς Θάλασσας Τζιμπουτί, αντικαθιστώντας τον 100χρονο γαλλικό σιδηρόδρομο⁵⁵.

Ν. Αφρική- Αποτελεί το μεγαλύτερο εισαγωγέα σε κινεζικά ποδήλατα (23 εκ. δολ) ακολουθούμενη από τη **Λιβύη** (11 εκ. δολ.)

Λιβερία- Αγορά κινεζικών εμπορικών πλοίων (811 εκ. δολ).

Μαυρίκιος- Άνθιση της κτηματομεσιτικής αγοράς (750 εκ.δολ.).

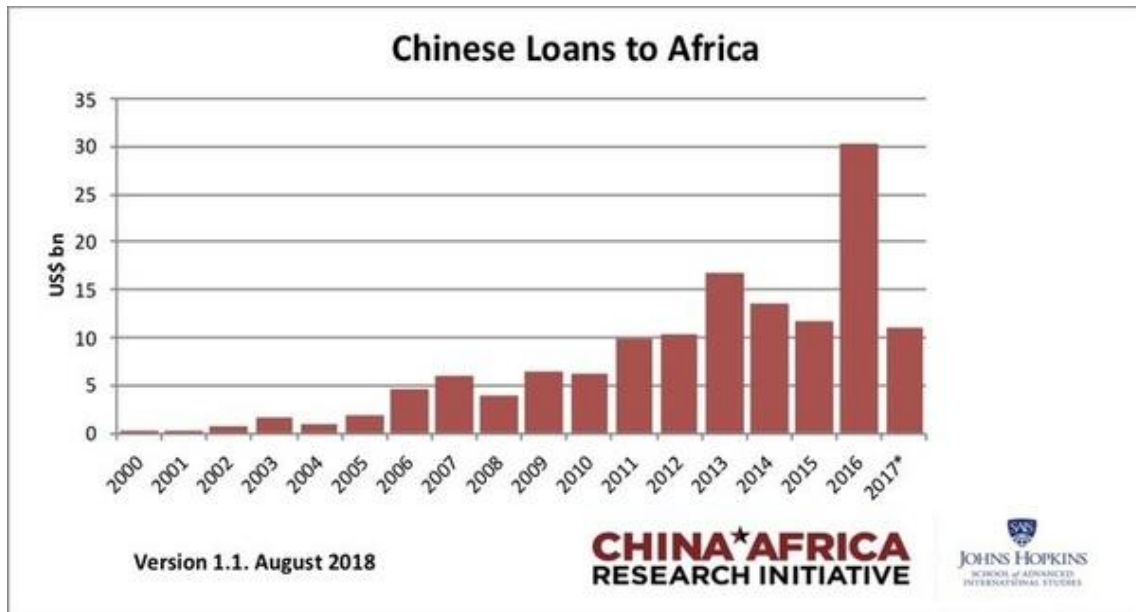
Σενεγάλη- Κατασκευή νέου -1800 θέσεων- Εθνικού Θεάτρου στην πρωτεύουσα Ντακάρ μέσω κινεζικής χρηματοδότησης.(cultural diplomacy).

Γκάνα- Κατασκευή του ύψους 600 εκ. δολ. φράγματος (“Bui Dam”) στα δυτικά σύνορα της χώρας το οποίο σε συνδυασμό με το 400Mw υδροηλεκτρικό εργοστάσιο μείωσε δραστικά το πρόβλημα μειωμένης παροχής ηλεκτρικής ενέργειας στη χώρα.

---

⁵⁵ Το 90% της χρηματοδότησης προήλθε από την Κινεζική Τράπεζα Εισαγωγών- Εξαγωγών ενώ το υπόλοιπο 10% από κρατικά κεφάλαια.

Το συνολικό χρέος των αφρικανικών χωρών στην Κίνα εκτιμάται περίπου στα 100-130 δις δολ (Εικόνα 22)

ΕΙΚΟΝΑ 22: Chinese Loans to Africa

(ΠΗΓΗ: <https://www.quora.com/How-much-do-African-countries-owe-China>)

Η Κίνα κατά τη διάρκεια της σύγκλισης του Σινο-Αφρικανικού Φόρουμ για τη συνεργασία (3-5 Σεπ 18, Πεκίνο) δεσμεύτηκε σε νέα οικονομική βοήθεια για την Αφρική ύψους 60 δις δολ. (για εμπορικές συναλλαγές και υποδομές) η οποία κατανέμεται όπως παρακάτω:

- 20 δις. Δολάρια σε νέες πιστωτικές γραμμές.
- 15 δισεκατομμύρια δολάρια σε επιχορηγήσεις, άτοκα δάνεια και δάνεια με ευνοϊκούς όρους.
- 10 δισεκατομμύρια δολάρια για ένα ειδικό ταμείο για τη χρηματοδότηση της ανάπτυξης.
- 5 δισεκατομμύρια δολάρια για ένα ειδικό ταμείο για τη χρηματοδότηση των εισαγωγών από την Αφρική.
- 10 δις. Δολάρια από κινεζικές μεγάλες κινεζικές εταιρείες.

Ποιες όμως είναι οι χώρες που λαμβάνουν την κινεζική χρηματοδότηση;

Η **Αγκόλα** είναι ο κορυφαίος αποδέκτης των κινεζικών δανείων, με 42,2 δισεκατομμύρια δολάρια τα οποία εκταμιεύθηκαν σε διάστημα 17 ετών. Το εξωτερικό της χρέος της στο τέλος του 2017 ανέρχεται σε 27,3 δις. δολάρια. Το χρέος που οφείλει στην Κίνα είναι 25 δισεκατομμύρια δολάρια.

Η **Κένυα** έχει λάβει δάνεια ύψους 9,83 δις. δολαρίων από την Κίνα για 17 χρόνια. Το χρέος που οφείλεται στην Κίνα ανέρχεται σε 53 δισεκατομμύρια δολάρια.

Η **Νιγηρία** έχει λάβει 4,83 δισ. δολάρια σε διάστημα 17 ετών. Το εξωτερικό χρέος της στο τέλος του 2017 ανερχόταν σε 35,2 δισ. δολάρια.. Το χρέος που οφείλεται στην Κίνα υπολογίζεται σε 8,3 δισεκατομμύρια δολάρια.

Το **Τζιμπουτί** έχει λάβει στο αντίστοιχο διάστημα 1,47 δισεκατομμύρια δολάρια. Ενώ το εξωτερικό χρέος του στο τέλος του 2017 –ανερχόταν στα 1.554 δισεκατομμύρια δολάρια. Στα τέλη του 2016 η Κίνα κατείχε το 82% του εξωτερικού χρέους του Τζιμπουτί. (1,27 δισ. Δολάρια).

Οι κινεζικές εταιρείες επιδιώκουν να δραστηριοποιούνται στην αφρικανική αγορά όπου εμφανίζονται οι καλύτερες ευκαιρίες ιδιαίτερα κατά μήκος του «Νέου Δρόμου του Μεταξιού». Το πλεονέκτημα της Κίνας στη βιομηχανία είναι οι οικονομίες κλίμακας. Η παγκόσμια φιλοδοξία της Κίνας είναι να έχει διεθνώς ανταγωνιστικές επιχειρήσεις, στον τομέα των κατασκευών και στην «πράσινη» ανάπτυξη είτε ανταγωνιστικά είτε σε συνεργασία με τη Δύση. Η υποσαχάρια Αφρική είναι σημαντική για την Κίνα λόγω των άφθονων πρώτων υλών, του χαμηλού κόστους παραγωγής αλλά και διότι αποτελεί πεδίο άσκησης της ήπιας ισχύς της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ': ΚΙΝΕΖΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ΣΤ.1 Η ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΚΟΥΜΦΟΥΚΙΑΝΙΣΜΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΙΝΕΖΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Το 2010, η Κεντρική Επιτροπή του Κ.Κ.Κ. ζήτησε μεγαλύτερη ανάπτυξη του κινεζικού πολιτισμού προκειμένου να αυξηθεί η ήπια ισχύς της χώρας με στόχο να προωθήσει την κινεζική πολιτιστική ταυτότητα που σε σταθερή βάση θα κερδίσει το μυαλό και τις καρδιές των κατοίκων και θα την βοηθήσει να υλοποιήσει τους στόχους της εξωτερικής της πολιτικής στην Αφρική. Ο κυβερνητικά καθοδηγούμενος Κομφουκιανισμός είναι ένα θεμέλιο στο οποίο επιχειρεί να οικοδομήσει μια ισχυρή πολιτισμική δύναμη η οποία θα της επιτρέψει να προωθήσει το παγκόσμιο πρότζεκτ της.

Η Κίνα έχει 50⁵⁶ Ινστιτούτα Κομφούκιου⁵⁷ στην Αφρική, όλα συνδεδεμένα με τοπικά πανεπιστήμια και εκπαιδευτικά ιδρύματα. Στην Αφρική, όπως και αλλού, τα ινστιτούτα προσφέρουν μαθήματα κινεζικής γλώσσας και προωθούν τον κινεζικό πολιτισμό. Ωστόσο, η κινεζική προσέγγιση δεν ακολουθεί την αφρικανική λογική που θέλει τον κινεζικό πολιτισμό και τις αξίες του να ξεπερνούν ή να ανταγωνίζονται την πλούσια Αφρικανική πολιτιστική κληρονομιά.

⁵⁶ Η πλήρης λίστα των χωρών διαθέσιμη στην δνση: http://english.hanban.org/node_10971.htm

⁵⁷ Ο Κομφούκιος (孔夫子, 28 Σεπτεμβρίου 551 π.Χ. - 479 π.Χ.), Κονγκ Φούτζι ή Κ'ουνγκ-φου-τζου, κυρ. "Διδάσκαλος Κονγκ", ήταν Κινέζος διανοητής και κοινωνικός φιλόσοφος, οι διδασκαλίες και η φιλοσοφία του οποίου επηρέασαν βαθιά τη ζωή και τη σκέψη της Ανατολικής Ασίας. Υπήρξε ιδρυτής της Σχολής Ρου (Ru) της κινεζικής σκέψης. Οι διδασκαλίες του, όπως διατηρήθηκαν στα Ανάλεκτα, έθεσαν τα θεμέλια πολλών μεταγενέστερων κινεζικών απόψεων για την εκπαίδευση και την συμπεριφορά του ιδανικού άνδρα, πώς ένα τέτοιο άτομο θα πρέπει να ζει τη ζωή του και να αλληλεπιδρά με τους άλλους, και τα σχήματα της κοινωνίας και της διακυβέρνησης στα οποία θα πρέπει να συμμετέχει. Ο Fung Yu-lan, μια από τις μεγάλες αυθεντίες του 20ου αιώνα για την ιστορία της κινεζικής σκέψης, συγκρίνει την επιρροή του Κομφούκιου στην κινεζική ιστορία με εκείνη του Σωκράτη στη Δύση. Θεωρείται ηγετική μορφή του Κομφουκιανισμού, <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%BF%CE%BC%CF%86%CE%BF%CF%8D%CE%BA%CE%B9%CE%BF%CF%82>

Ο Κομφουκιανισμός είναι εγγενές συστατικό του κινεζικού πολιτισμού στο οποίο ενσωματώνονται οι αξίες της αρμονίας, της καλοσύνης, της δικαιοσύνης, της ευγένειας, της σοφίας, της ειλικρίνεια, της αφοσίωση και της ευσέβεια προς τους συγγενών. Αυτά τα στοιχεία εξακολουθούν να επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό μέχρι και σήμερα τον κινεζικό λαό.

Το 2006, ο Yu Dan, καθηγητής του τμήματος Μέσων Ενημέρωσης στο Πανεπιστήμιο του Πεκίνου, έδωσε μια σειρά διαλέξεων για τον Κομφούκιο. Η σειρά των διαλέξεων μεταδόθηκε από την κεντρική τηλεόραση της Κίνας για περίοδο επτά ημερών. Το βιβλίο του Yu Dan «Ανάλεκτα του Κομφούκιου» πούλησε εκατομμύρια αντίτυπα. Το παλιό σπίτι του Κομφούκιου στην επαρχία Qufu στο Shandong έχει επίσης αποκατασταθεί. Σαφώς ο Κομφούκιος παραμένει σημαντικός και η διδασκαλία του επηρεάζει εκατομμύρια κατοίκους. (Lahtinen 2018, σ.55).

Ο παραδοσιακός κινεζικός πολιτισμός αποτελεί μια πολύτιμη πηγή ήπιας ισχύς της Κίνας, ο οποίος συμβάλλει στην καλλιέργεια μιας ευνοϊκής εικόνας της χώρας στο εξωτερικό. Προάγει την Κίνα ως μια μοναδική δύναμη, με τεράστια επικράτεια, πληθυσμό και ανώτερη κουλτούρα για χιλιετίες στην ιστορία του ανθρώπινου πολιτισμού.

Η κινεζική κυβέρνηση έχει αναβιώσει τον Κομφουκιανισμό. Προωθεί τον Κομφουκιανισμό επειδή ταιριάζει τόσο στους εσωτερικούς της στόχους όσο και στους στόχους της εξωτερικής της πολιτικής. Στο εσωτερικό της χώρας, ο Κομφουκιανισμός αναμένεται να αποκαταστήσει το κύρος της Κίνας και να ενοποιήσει το έθνος ενώ παράλληλα θα νομιμοποιήσει το ΚΚΚ στις συνειδήσεις των κινέζων (Restore – Unify – Legitimize) . Υποστηρίζει επίσης το «κινεζικό όνειρο» (βλ., σ.30) έναντι της πολιτιστικής ηγεμονίας των ΗΠΑ. Η «Αρμονική Κοινωνία⁵⁸» που έχει διατυπωθεί στο πλαίσιο άσκησης της εξωτερικής πολιτικής στοχεύει να αποδείξει τη δέσμευση της Κίνας για «ειρηνική ανάπτυξη» στις παγκόσμιες υποθέσεις.

Η μεταβαλλόμενη στάση της κινεζικής κυβέρνησης απέναντι στον Κομφουκιανισμό είναι ένα ενδιαφέρον και συναρπαστικό ζήτημα. Κατά τη διάρκεια του

---

⁵⁸ Η «Αρμονική Κοινωνία» ανακηρύχθηκε ως η επίσημη στρατηγική της Κίνας για την εξωτερική πολιτική, Πρωτοπαρουσιάστηκε διεθνώς το 2005, κατά τη διάρκεια μιας ομιλίας του Χου Τζίνταο στη διάσκεψη κορυφής των 60 χρόνων του ΟΗΕ, Poole,R, 2014, *China's 'Harmonious World' in the Era of the Rising East* available at: <http://www.inquiriesjournal.com/articles/932/chinas-harmonious-world-in-the-era-of-the-rising-east>

εικοστού αιώνα, ο Μάο Τσε Τουνγκ και οι επαναστάτες ηγέτες καταδίκασαν τον Κομφουκιανισμό ως στοιχείο του παρελθόντος, μία φιλοσοφία της αυτοκρατορικής εποχής, ενός φεουδαρχικού συστήματος αξιών γεγονός που θεωρήθηκε εμπόδιο στην εξάπλωση της κομμουνιστικής πολιτικής τους ατζέντας.

Ενώ ο μαρξισμός εξακολουθεί να έχει τη λειτουργία και το ρόλο του στη ρητορική της κυβέρνησης και ως την ηγετική ιδεολογία, το ΚΚΚ προωθεί τον Κομφουκιανισμό και τις αξίες της «Αρμονικής Κοινωνίας» για να εξασφαλίσει την κοινωνική σταθερότητα και την κληρονομιά του ΚΚΚ. Η «Αρμονική Κοινωνία» εξυπηρετεί τον εθνικό στόχο για διατήρηση της ενότητας προσδίδοντας ανθρώπινα χαρακτηριστικά σε μια σύγχρονη κοινωνία, όπου ο παραδοσιακός κοινωνικός ιστός έχει κατακερματιστεί. Ο παραδοσιακός κινεζικός πολιτισμός έγινε με αυτόν τον τρόπο εργαλείο της κινεζικής ήπιας ισχύος.

Ο Κομφουκιανισμός λοιπόν υιοθετείται ως πολύτιμη πηγή για την οικοδόμηση μιας ισχυρής πολιτιστικής δύναμης προκειμένου η Κίνα να προωθήσει και επιβάλει διεθνώς μια ελκυστική πολιτιστική ταυτότητα που σταδιακά θα «κερδίσει» τους κατοίκους των άλλων χωρών και θα την βοηθήσει να επιτύχει τους στόχους της εξωτερικής πολιτικής στην Αφρική και σε όλο τον κόσμο.

ΣΤ.2 Η ΕΞΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΚΙΝΕΖΙΚΗΣ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ ΣΤΗΝ ΑΦΡΙΚΗ

Η κινεζική κυβέρνηση επιδιώκει να βελτιώσει την εικόνα της στην Αφρική μέσω της πολιτιστικής συνεργασίας και των Ινστιτούτων Κομφούκιος. Το πρώτο Ινστιτούτο Κομφούκιου στην Αφρική δημιουργήθηκε στην Κένυα το 2005. Σήμερα, η Κίνα έχει 50 Ινστιτούτα Κομφούκιου στην ήπειρο (hanban.org). Λειτουργούν σε «εταιρική σχέση» με τα τοπικά πανεπιστήμια και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, που εκτείνεται από το Κέιπ Τάουν έως το Κάιρο παρέχοντας μαθήματα κινεζικής γλώσσας και προάγοντας την κινεζική κουλτούρα.

Τα κινεζικά ινστιτούτα «Κομφούκιος» διεξάγουν εξετάσεις πιστοποίησης της κινεζικής γλώσσας και παρέχουν τη δυνατότητα χορήγησης υποτροφιών σε αφρικανούς μαθητές προκειμένου να σπουδάσουν στα κινεζικά πανεπιστήμια. Οι ενέργειες προώθησης της κινεζικής κουλτούρας περιλαμβάνουν μαθήματα καλλιγραφίας, παραδοσιακής ιατρικής, βελονισμού, πολεμικών τεχνών και κινεζικής κουζίνας. Διάφορα κινεζικά πολιτιστικά δρώμενα, όπως ο εορτασμός της κινεζικής Πρωτοχρονιάς, αποσκοπούν στο να «ανοίξουν» το δρόμο για πρόσβαση και ενσωμάτωση στην αφρικανική κοινωνία. Οι

αντιπροσωπείες και οι χορωδίες από την Κίνα αποστέλλονται στα ινστιτούτα του Κομφούκιου για να υποστηρίξουν διάφορα γεγονότα στις χώρες υποδοχής.

Την 1η και 2 Σεπτεμβρίου 2018, ο Διεθνής Διαγωνισμός Wushu (boxing) πραγματοποιήθηκε στο Εθνικό Στάδιο της Τανζανίας. Ο διαγωνισμός χρηματοδοτήθηκε από το Υπουργείο Πληροφόρησης, Πολιτιστικών Τεχνών και Αθλητισμού της Τανζανίας και την κινεζική πρεσβεία στη χώρα και διοργανώθηκε από την Ένωση της Τανζανίας και το Τμήμα του Ινστιτούτου Κομφούκιου στο Πανεπιστήμιο του Dar es Salaam (Εικόνα 23).

EIKONA 23: Team of the Confucius Institute at the University of Dar es Salaam
(ΠΗΓΗ: http://english.hanban.org/article/2018-09/17/content_743911.htm)

Πολλοί Αφρικανοί ηγέτες επιθυμούν να προωθήσουν την κινεζική γλώσσα και τον πολιτισμό στη χώρα τους με την πεποίθηση ότι θα επωφεληθούν αμοιβαία από την αύξηση του εμπορίου και των επενδύσεων με την Κίνα. Επομένως, τα Ινστιτούτα Κομφούκιου αντανακλούν αριθμητικά την οικονομική συνεργασία Κίνας-Αφρικής, δείχνοντας πως συμβαδίζουν οι επιλεγμένες τοποθεσίες και οι οικονομικές σχέσεις. Ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Κίνας στην ήπειρο είναι η Νότια Αφρική. Στην Ν. Αφρική λειτουργούν 5 ινστιτούτα ενώ στην Κένυα, την ισχυρότερη χώρα της Ανατολικής Αφρικής 4 ινστιτούτα. Η διδασκαλία της κινεζικής γλώσσας θεωρείται ως ένα σημαντικό στοιχείο επειδή το κύριο κίνητρο των Αφρικανών φοιτητών είναι να αποκτήσουν υποτροφία για κινεζικό πανεπιστήμιο με απώτερο σκοπό καλύτερες ευκαιρίες απασχόλησης.

Ωστόσο, η προώθηση του κινεζικού πολιτισμού και η διδασκαλία της κινεζικής γλώσσας στην Αφρική δεν είναι ένα απλό ζήτημα καθώς αυτοί δεν είναι οι μόνοι στόχοι των Ινστιτούτων Κομφούκιου. Μέσω της ενσωμάτωσης στα αφρικανικά πανεπιστήμια πιέζουν τις κρατικές κυβερνήσεις να συμπεριλάβουν μόνιμα την κινεζική γλώσσα στα πανεπιστημιακά προγράμματα σπουδών και να την εντάξουν ως συμπληρωματική στα δημόσια σχολεία.

ΣΤ.3 Η ΚΙΝΕΖΙΚΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ ΚΑΙ Η ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ «ΕΙΚΟΝΑΣ» (IMAGE BUILDING) ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ

Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης θεωρούνται ευρέως ως τέταρτος πυλώνας/εξουσία της δημοκρατίας, μαζί με τη δικαστική, την εκτελεστική και τη νομοθετική εξουσία. Τα κινεζικά μέσα ενημέρωσης σχεδόν απόλυτα ελεγχόμενα έχουν παράδοση διάδοσης της προπαγάνδας η οποία εξυπηρετεί την κυβέρνηση ενώ οι κινεζικές κυβερνήσεις εφαρμόζουν διαχρονικά την τέχνη διάδοσης θετικής εικόνας για το κράτος στο εξωτερικό.

Η Κίνα λοιπόν επενδύει συνεχώς στην προσπάθεια να δημιουργήσει θετική εικόνα για τη χώρα. Στη δεκαετία του 1990 αύξησε την προβολή της φιλοξενώντας τη Διεθνή Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για τη Γυναίκα στην Κίνα. Επιπλέον διοργάνωσε τους Θερινούς Ολυμπιακούς αγώνες του 2008 και την Παγκόσμια Έκθεση το 2010 (Expo 2010 Shanghai⁵⁹) που διοργάνωσε η Κίνα, χρησιμοποιήθηκαν για να παρουσιάσουν τα επιτεύγματα και τις δυνατότητες της χώρας.

Τα κινεζικά μέσα ενημέρωσης στην Αφρική έχουν ως στόχο να δημιουργήσουν και να διαμορφώσουν την κοινή γνώμη υπέρ της Κίνα, προωθώντας την εικόνα της Κίνας ως «έναν δυνατό παλιό φίλο που προσπαθεί να βοηθήσει στο να υλοποιηθεί το Αφρικανικό Όνειρο.

Το 2012, η Κίνα ξεκίνησε το CCTV Africa στο Ναϊρόμπι της Κένυα (πρόσφατα μετονομάστηκε σε CGTN Africa) ως μέρος της παγκόσμιας σχεδίασης των διεθνών μεταδόσεων/καναλιών ιδιοκτησίας του CCTV (κεντρικού κινεζικού δικτύου). Στα τελευταία χρόνια δραστηριοποιούνται επιπλέον κινεζικές εταιρείες στην Αφρική. Η κινεζική εταιρεία μέσων ενημέρωσης Star Times Media είναι παρούσα σε 14 χώρες της υποσαχάριας Αφρικής, όπως η Κένυα, η Ουγκάντα, η Τανζανία και η Νότια Αφρική. Το Xinhua.com είναι το επίσημο κινεζικό πρακτορείο ειδήσεων που εκπέμπει ραδιοφωνικά και τηλεοπτικά προγράμματα μέσω της CGTN της Αφρικής. Η εφημερίδα China Daily έχει μια αφρικανική έκδοση, που δημοσιεύεται στο Ναϊρόμπι της Κένυας. Όλα είναι κρατικά και ελέγχονται από το Τμήμα Επικοινωνίας (Τμήμα Προπαγάνδας) του ΚΚΚ.

---

⁵⁹ Το θέμα της έκθεσης ήταν "Καλύτερη πόλη - καλύτερη ζωή" και σηματοδοτούσε τη νέα θέση της Σαγκάης στον 21ο αιώνα ως "την επόμενη σπουδαία παγκόσμια πόλη". Είχε τον μεγαλύτερο αριθμό χωρών που συμμετείχαν και ήταν η πιο ακριβή Expo στην ιστορία των παγκοσμίων εκθέσεων. Μέχρι το τέλος της έκθεσης, πάνω από 73 εκατομμύρια άνθρωποι την είχαν επισκεφθεί - ρεκόρ συμμετοχής - και 246 χώρες και διεθνείς οργανισμοί είχαν συμμετάσχει. Στις 16 Οκτωβρίου 2010, η Έκθεση πέτυχε ημερήσιο ρεκόρ με πάνω από 1,03 εκατομμύρια επισκέπτες, https://en.wikipedia.org/wiki/Expo_2010

Η κινεζική κυβέρνηση υποστηρίζει τον κινεζικό πολιτισμό και τον Κομφουκιανισμό μέσω των Ινστιτούτων Κομφούκιος, τονίζοντας τις αξίες της «Κοινωνικής Αρμονίας» και την υπακοή στην εξουσία, εισάγοντας την δική της εκδοχή των αξιών του Κομφούκιου στα σχολικά εγχειρίδια και στην κρατική προπαγάνδα.

Παρά τις προσπάθειες όμως της Κίνας για την προώθηση του κινεζικού πολιτισμού και της γλώσσας στην Αφρική, η πραγματικότητα είναι ότι ο κινεζικός παραδοσιακός πολιτισμός με την εξιδανικευμένη ιστορία και το «ηθικό» του υπόβαθρο όταν διαδίδεται από την κυβέρνηση προσελκύει λίγους Αφρικανούς. Ο κινεζικός πολιτισμός και οι αξίες που πρεσβεύει δεν ξεπερνούν ούτε καν ανταγωνίζονται την πλούσια αφρικανική πολιτιστική κληρονομιά. Ούτε οι πολιτικές αξίες της Κίνας ανταγωνίζονται τις παγκόσμιες αξίες της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που υιοθετούν οι Αφρικανοί. Η κινεζική ήπια ισχύς στερείται καθολικών αξιών, ενώ η εξωτερική της πολιτική αξιολογείται με τα μάτια του ΚΚΚ.

Η καλύτερη προπαγάνδα δεν είναι η προπαγάνδα. Όταν οι κυβερνήσεις λογίζονται ως χειραγωγικές και η κρατική επικοινωνία θεωρεί την προπαγάνδα ως κύριο μέσο επίτευξης των σ, η αξιοπιστία αυτών που χειρίζονται την ήπια ισχύ καταστρέφεται.

Συμπερασματικά μπορεί να αναφερθεί ότι η Κίνα έχει κατορθώσει να εδραιώσει την παρουσία της στην Αφρική, δεν έχει όμως κερδίσει ακόμη τους αφρικανούς. Παρά την προσπάθεια της να εδραιωθεί ως μια υπερδύναμη ήπιας ισχύος, είναι ακόμα πολύ πίσω συγκριτικά με τους δυτικούς αντιπάλους της. Ο κυριότερος λόγος είναι το χάσμα μεταξύ της πραγματικής αντίληψης των άλλων για την εικόνα της σε σχέση με το πώς η ίδια πιστεύει ότι την βλέπουν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ΄: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σε λιγότερο από τρεις δεκαετίες (1990 – 2018), η Κίνα έχει μεταμορφωθεί από ένα αναπτυσσόμενο έθνος σε μία υπερδύναμη. Σήμερα, η Κίνα είναι ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος σε περισσότερες από 100 χώρες σε όλο τον κόσμο. Η σχέση της Κίνας με την Αφρική με την πάροδο των ετών έχει αμφισβητηθεί. Η κριτική που ασκείται στην εφαρμοζόμενη πολιτική της Κίνας περιγράφεται με τίτλους όπως «Νέος αποικιοκρατισμός» (“New Neocolonialism⁶⁰”), «Διπλωματία Πόρων» (“Resource Diplomacy”) και «Μεσσίας ή Τέρας» (“Monster or Messiah”) (Brookings Institute.com, 2014⁶¹). Χαρακτηριστικά ο Yun Sun σε άρθρο του για το Brookings Institute αναφέρει:

«Με λίγες εξαιρέσεις, παρατηρείται έντονη τάση στους διεθνείς παρατηρητές να επιβεβαιώνουν την κριτική όσον αφορά στην ηθική διάσταση της κινεζικής βοήθειας και στην αναπτυξιακή χρηματοδότηση στην Αφρική: οι δραστηριότητες της Κίνας είναι είτε "κακές" επειδή αντιπροσωπεύουν την «εγωιστική» προσέγγιση της Κίνας για διαρκή αναζήτηση φυσικών πόρων και βλάπτουν τις «εύθραυστες» προσπάθειες της Αφρικής για την επίτευξη χρηστής διακυβέρνησης και τη δημιουργία ενός βιώσιμου μέλλοντος· ή είναι "ενάρετες" επειδή συμβάλλουν στη δημιουργία μακροπρόθεσμης οικονομικής ανάπτυξης μέσω έργων υποδομής και δημιουργίας εσόδων (Sun, 2014)».

Παρόλα αυτά και ενώ η Αφρική θεωρήθηκε πολύ περίπλοκη και πολύ μικρή ως αγορά για τις δυτικές επιχειρήσεις, οι κινεζικές εταιρείες δραστηριοποιήθηκαν στην ήπειρο και έδωσαν ώθηση στο εμπόριο και τις επενδύσεις, ακόμα και σε δύσκολες οικονομικά (high risk) και ασταθείς πολιτικά περιοχές. Η κινεζική κυβέρνηση ενίσχυσε το εμπόριο και τις επενδύσεις της στην Αφρική μέσω της υλοποίησης ενός «γιγαντιαίου» κρατικά διευθυνόμενου σχεδίου το οποίο περιελάμβανε παροχή οικονομικής βοήθειας (δωρεάν επιχορηγήσεις) και χρηματοδότηση (χαμηλότοκα δάνεια).

Η Δύση στην αντίπερα όχθη φάνηκε να επικεντρώνεται κυρίως στην ανθρωπιστική βοήθεια και στην παροχή χρηματοδοτικής βοήθειας η οποία όμως συνδεόταν με ρήτρες εκδημοκρατισμού. Επομένως το πολιτικό πλεονέκτημα της Κίνας προέκυψε από την

⁶⁰ Agbleke, E (08 May 2018), *International Policy Digest*, Behind the Goodwill Aid: China's Neo-Colonialism in Africa, Available at: <https://intpolicydigest.org/2018/05/08/behind-the-goodwill-aid-china-s-neo-colonialism-in-africa/>

⁶¹ Sun, Y (07 Feb 2014), *Brookings.edu*, China's Aid to Africa: Monster or Messiah?, Available at: <https://www.brookings.edu/opinions/china-s-aid-to-africa-monster-or-messiah/>

προθυμία της κινεζικής κυβέρνησης να συνεργαστεί με οποιοδήποτε κράτος/καθεστώς, ακόμη και με καθεστώτα απομονωμένα από τη Διεθνή κοινότητα (“Rogue States”), από το συγκριτικό οικονομικό πλεονέκτημα μέσω της στρατηγικής υποβολής προσφορών χαμηλότερου κόστους, από την ισχυρή διπλωματική υποστήριξη στους εταίρους της, από τη χρηματοδότηση και υλοποίηση έργων υψηλής δημοφιλίας και κύρους και την παροχή αναπτυξιακής βοήθειας.

Ο ρόλος της Αφρική είναι στρατηγικός όσον αφορά στις οικονομικές και πολιτικές προσδοκίες της Κίνας και ιδιαίτερα στις παγκόσμιες φιλοδοξίες της. Οι οικονομικές δραστηριότητες της Κίνας στην Αφρική ενισχύθηκαν από επενδύσεις στον τομέα της μεταποίησης ενώ παράλληλα αναβαθμίστηκε ποιοτικά και ποσοτικά η στρατιωτική παρουσία της στην ήπειρο. Η Κίνα έχει αυξήσει τη συμμετοχή της σε στρατιωτικές αποστολές, ιδιαίτερα στον τομέα της ασφάλειας, αποστολές που διεξάγονται υπό την αιγίδα του ΟΗΕ⁶². Επιπρόσθετα ίδρυσε την πρώτη στρατιωτική βάση της στο Τζιμπουτί (βλ. σ.35), σημειώνοντας έτσι μια στροφή πολιτικής επιδεικνύοντας εκτός, από ήπια και σκληρή ισχύ. Εάν η παραπάνω κίνηση είναι ωφέλιμη για τα συμφέροντά της ή όχι θα αποδειχτεί στο άμεσο μέλλον.

Ωστόσο, η σημασία της Αφρικής για τις οικονομικές και γεωπολιτικές φιλοδοξίες της Κίνας αυξάνεται με γεωμετρική πρόοδο. Το τελευταίο βήμα για την αναζήτηση παγκόσμιας ισχύος αποτελεί το μεγάλο σχέδιο του προέδρου Xi Jinping, ο νέος «δρόμος του μεταξιού» ή αλλιώς το πρότζεκτ «Ένας Δρόμος – Μία Ζώνη» (“One Belt, One Road”).

Η οικονομική και πολιτική βαρύτητα και παρουσία της Κίνας έχει καταλυτική επιρροή στην περιοχή, όχι μόνο λόγω την ενίσχυσης των επενδύσεων και του εμπορίου, της αυξανόμενης πολιτισμικής διείσδυσης και του τουρισμού αλλά και λόγω της στρατιωτική εξισορρόπησης που προσφέρει σε όλη την Ασία, τη Μέση Ανατολή και την Αφρική . Η Κίνα έχει χρησιμοποιήσει την ήπια ισχύ της για να προωθήσει τα συμφέροντά της στην Αφρική και να προάγει τη διμερή συνεργασία - χωρίς να καταφύγει σε ηθικό πολιτικό λόγο.

Η Κίνα έχει δημιουργήσει στο πλαίσιο άσκησης της ήπιας ισχύος, ένα δίκτυο ινστιτούτων Κομφούκιος (Ik) σε όλη την Αφρική (βλ. σ. 55-56) για την προώθηση της κινεζικής παραδοσιακής κουλτούρας και την εκμάθηση της κινεζικής γλώσσας. Τα

---

⁶² Kovrig,M(24 Oct 2018), *Mail & Guardian*, China’s expanding military footprint in Africa, Available at: <https://mg.co.za/article/2018-10-24-chinas-expanding-military-footprint-in-africa>

ιδρύματα αυτά προσφέρουν μια επιλεκτική άποψη της Κίνας μέσω παροχής υποτροφιών για φοίτηση σε κινεζικά πανεπιστήμια, μέσω διοργάνωσης πολιτιστικών δρώμενων για προώθηση των κοινών ανθρωπιστικών ιδεωδών της Κίνας και των αφρικανικών χωρών ενώ συγχρόνως χρηματοδοτούν συνέδρια και δημοσιεύσεις. Ωστόσο, η πολιτιστική ατζέντα της Κίνας δεν είχε τόσο μεγάλη απήχηση στις αφρικανικές χώρες όση απήχηση παρουσίασε οικονομική η διπλωματία μέσω του εμπορίου και των επενδύσεων.

Κατά την περίοδο της οικονομικής ύφεση της Κίνας, οι Αφρικανικές χώρες διαπίστωσαν ότι τα οφέλη της οικονομικής σχέσης μεταξύ αυτών και της Κίνας ήταν ετεροβαρή και σε μεγάλο βαθμό υπέρ της Κίνας. Πολλές αφρικανικές χώρες διαπίστωσαν στην πράξη ότι η «άνευ όρων» οικονομική εξάρτηση από την Κίνα ήταν επίσης επιβλαβής για την ανάπτυξη της οικονομίας τους⁶³. Για το λόγο αυτό πολλές αφρικανικές χώρες έχουν προχωρήσει σε διαφοροποίηση της οικονομίας τους.

Η Κίνα αναζητά πλέον νέες ευκαιρίες για επέκταση του χαρτοφυλακίου των οικονομικών δραστηριοτήτων της στην Αφρική. Ως εκ τούτου, ενώ η Κίνα εξακολουθεί να επενδύει στον κατασκευαστικό τομέα, έχει παράλληλα αυξήσει τη συμμετοχή της στον μεταποιητικό τομέα. Η Κίνα έχει μεταφέρει πλέον μεγάλο μέρος της παραγωγικής της βάσης στην Αφρική παράγοντας προϊόντα στην ήπειρο για κάλυψη της ζήτησης των αφρικανικών και παγκόσμιων αγορών αξιοποιώντας το χαμηλό κόστος παραγωγής (διαθέσιμα φθηνά εργατικά χέρια, χαμηλή έως ανύπαρκτη φορολόγηση επιχειρήσεων, έλλειψη ή μη εφαρμογή εργατικού δικαίου κ.τ.λ.)

Πολλές αφρικανικές χώρες στον αντίποδα απέτυχαν σε μεγάλο βαθμό να αντιστρέψουν την υπανάπτυξη τους. Όπως επισημαίνει ο Wangari Maathai⁶⁴, ο νικητής του βραβείου Νόμπελ Ειρήνης και ένας από τους δραστήριους στοχαστές της Αφρικής, αυτό είναι το αποτέλεσμα των διεφθαρμένων αφρικανικών ελίτ και της κακής διακυβέρνησης. Χαρακτηριστικά αναφέρει:

«Ο αυταρχικός λόγος συνδέεται πολύ συχνά με τη διαφθορά, την ευνοιοκρατία και τον νεποτισμό, τα οποία πυροδοτούν εθνοτικές εντάσεις και θρησκευτικό εξτρεμισμό

---

⁶³ ForbesAfrica.com (06 Sep 2017), *Is China Really Helping Africa?* Available at: <https://www.forbesafrica.com/economy/2017/09/06/china-really-helping-africa/>

⁶⁴ Wangari Maathai: υπήρξε πολιτική ακτιβίστρια από την Κένυα και βουλευτής, ενώ της απονεμήθηκε το Νόμπελ Ειρήνης το 2004 για τη συνεισφορά της στην βιώσιμη ανάπτυξη, τη δημοκρατία και την ειρήνη.

προκαλώντας τη βία σε μεγάλες περιοχές της ηπείρου» (2010, σελ. 125⁶⁵).

Καταλήγοντας θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ότι η οικονομική άνοδος της Κίνας και ο αγώνας της για να καταστεί παγκόσμια δύναμη σε ένα πολυπολικό διεθνές σύστημα την έχει οδηγήσει σε μία ολοένα αυξανόμενη εμπλοκή και σχέση με αναπτυσσόμενες χώρες και ιδιαίτερα στην Ασία και την Αφρική. Η ευθύνη όμως της οικονομικής της διεύδυσης και τα οφέλη που δύναται να προσφέρει έγκειται τελικά στην ίδια την Αφρική.

Οι αφρικανικές κυβερνήσεις πρέπει να εξασφαλίσουν ότι η οικονομική δέσμευση της Κίνας έναντι της Αφρικής θα συνδέεται με ευνοϊκούς όρους για μία βιώσιμη ανάπτυξη. Η ανάπτυξη αυτή θα πρέπει να συνοδεύεται με αναπτυξιακά έργα και μεταφορά τεχνολογίας και εργασιακής εξειδίκευσης. Το εμπορικό έλλειμμα μεταξύ Κίνας και αφρικανικών χωρών θα πρέπει να αντιμετωπιστεί πείθοντας την Κίνα να άρει τους εμπορικούς περιορισμούς επιτρέποντας την πρόσβαση στην κινεζική αγορά για τα αφρικανικά προϊόντα.

---

⁶⁵ Wangari, M. (2010). The Challenge for Africa. London: Arrow Books, available at: <http://1.droppdf.com/files/CVvLE/the-challenge-for-africa-wangari-maathai.pdf>

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η εμπλοκή της Κίνας στην Αφρική παρουσιάζει τόσο ευκαιρίες όσο και προκλήσεις κυρίως όμως για τις αφρικανικές χώρες. Όπως ισχύει για κάθε ισχυρό κράτος, οι πολιτικές της Κίνας στην Αφρική εξυπηρετούν και στοχεύουν πρωτίστως στην επιδίωξη προώθησης των εθνικών συμφερόντων της Κίνας, το κυριότερο εκ των οποίων είναι η οικονομική ισχύος.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, η εμπλοκή της Κίνας στην Αφρική έχει θετικά αποτελέσματα ιδιαίτερα όσον αφορά την αναπτυξιακή χρηματοδότηση ενώ σε άλλες περιπτώσεις, οι πολιτικές της Κίνας παρουσιάζουν προκλήσεις ή ακόμη και απειλές π.χ. εξάντληση φυσικών πόρων. Συνολικά οι πολιτικές της Κίνας στην Αφρική στο πολιτικό και οικονομικό πεδίο αλληλοσυνδέονται και συνενώνονται για να διαμορφώσουν μια ενιαία διπλωματική στρατηγική στην Αφρική.

Η αύξηση του εμπορίου και η ροή των επενδύσεων στην Αφρική από την Κίνα είναι ζωτικής σημασίας, ειδικά υπό το πρίσμα των μειωμένων επενδύσεων από τα δυτικά κράτη. Επομένως, η κινεζική οικονομική δέσμευση στην Αφρική μπορεί να έχει ως βραχυπρόθεσμο αποτέλεσμα την οικονομική ανάπτυξη της ηπείρου. Για παράδειγμα, τα ενεργειακά συμφέροντα της Κίνας (ειδικά τα πετρελαϊκά) στην Αφρική αύξησαν το ΑΕΠ σε πολλές αφρικανικές χώρες και διευκόλυναν την χαμηλού κόστους ανάπτυξη.

Ωστόσο, μακροπρόθεσμα, η οικονομική δέσμευση της Κίνας στην Αφρική θα μπορούσε να οδηγήσει στην οικονομική εξάρτηση των αφρικανικών χωρών εξαιτίας των εσόδων που προκύπτουν από την εκμετάλλευση των ορυκτών πόρων, γεγονός που κινδυνεύει να καταστήσει την Αφρική θύμα της «κατάρας των πόρων».

Επιπλέον, η αύξηση των καταναλωτικών αγαθών μπορεί να οδηγήσει σε εφησυχασμό τις αφρικανικές κυβερνήσεις, με αποτέλεσμα να καταβληθούν ελάχιστες προσπάθειες για την εφαρμογή πολιτικών που διαφοροποιούν την παραγωγική οικονομία και προωθούν την οικονομική ανάπτυξη. Επιπλέον, η υπερβολική εξάρτηση από τους ορυκτούς πόρους μπορεί να καταστήσει τις αφρικανικές οικονομίες ευάλωτες στις διακυμάνσεις των αγορών.

Η σημερινή προσέγγιση της Κίνας προς την Αφρική, η οποία νομιμοποιεί τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων υπό το πρόσχημα της κρατικής κυριαρχίας και της αρχής της μη παρέμβασης, μπορεί να υπονομεύσει τις αφρικανικές προσπάθειες

για την προώθηση της δημοκρατικής διακυβέρνησης. Οι «υπεύθυνοι» ηγέτες στην Αφρική θα έπρεπε να δώσουν το παράδειγμα επικρίνοντας την Κίνα για την απομόνωση των δικτατόρων - αυτή η κριτική μπορεί να αποδειχθεί πιο αποτελεσματική εάν προέρχεται από τις αφρικανικές κυβερνήσεις και όχι από τη Δύση.

Έχουμε μόλις εισέλθει στην τρίτη περίοδο της διεθνούς πραγματικότητας της Κίνας μετά το 1949: Από την εθνική πολιτική επανάσταση του Μάο, στον οικονομικό εκσυγχρονισμό του Ντενγκ και στο αναδυόμενο όραμα της Κίνας για την Κίνα στον κόσμο. Η Κίνα του Ξι Τζινπίγκ δεν σκοπεύει να είναι μια κατεστημένη (status quo) δύναμη. Κατά συνέπεια, διαπιστώνεται ότι η Κίνα εργάζεται έχοντας ως στόχο την καθιέρωση της μέσα στο διεθνές σύστημα ως μιας χώρας με ισχύ παγκόσμιας εμβέλειας.

Το μέλλον θα δείξει το κατά πόσο αυτές της οι επιδιώξεις θα λάβουν καρπούς. Αν ο 19ος αιώνας ανήκε στην Αγγλία (Pax Britannica) και ο 20ος στις Η.Π.Α (Pax Americana), πιθανώς ο αιώνας που διανύουμε να ανήκει στην Κίνα (Pax Sinica). Αυτό που μένει να διαπιστώσουμε είναι το εάν αυτή η πιθανή ηγεμονική μετάβαση στο διεθνές σύστημα πραγματοποιηθεί κάτω από ειρηνικές συνθήκες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιολάκη Ρ. (2017), Νότιο Σουδάν: Το Νεότερο Κράτος Στη Δίνη Των Παλαιών Εσωτερικών Του Κρίσεων, available at: Powerpolitics.eu

Κουσκουβέλης, Η. (2007). Εισαγωγή στις διεθνείς σχέσεις. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα.

Μανιατόπουλος Κ, (2007), Οι Ενεργειακές Σχέσεις Ε.Ε. και Ρωσίας, Εισήγηση ενώπιον της Επιτροπής Διεθνούς Εμπορίου του Ε.Κ.

Agbleke, E (08 May 2018), International Policy Digest, Behind the Goodwill Aid: China's Neo-Colonialism in Africa, Available at: <https://intpolicydigest.org/2018/05/08/behind-the-goodwill-aid-china-s-neo-colonialism-in-africa/>

AirData.org (2018), China's financial statecraft: Winning Africa one Yuan at a time?, available at: <https://www.aiddata.org/blog/chinas-financial-statecraft-winning-africa-one-yuan-at-a-time>

Asian Infrastructure Investment Bank (AIIB), Members and Prospective Members of the Bank, available at: <https://www.aiib.org/en/about-aiib/governance/members-of-bank/index.html>

Basov V. (2015), Mining.com, The Chinese scramble to mine Africa, available at: <http://www.mining.com/feature-chinas-scramble-for-africa/>

Dickie I. (2011) Ecosystem service and biodiversity trade-offs in two woody successions, available at: <https://besjournals.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1365-2664.2011.01980.x>

Els F. (2017), Mining.com, China to become net importer of some rare earths, available at: <http://www.mining.com/china-become-net-importer-rare-earth/>

Friedman T. (2012), NY Times.com, China Needs Its Own Dream, available at: <https://www.nytimes.com/2012/10/03/opinion/friedman-china-needs-its-own-dream.html>

ForbesAfrica.com (06 Sep 2017), Is China Really Helping Africa? Available at: <https://www.forbesafrica.com/economy/2017/09/06/china-really-helping-africa/>

Goldsmith, S. 2016, China's Grand Strategy: Maritime Disputes in Perspective, Red Team Research, p.24, available at: <http://navalinstitute.com.au/wp-content/uploads/Chinas-Grand-Strategy-Maritime-Disputes-in-Perspective.pdf>

GlobalSecurity.org, Deng Xiaoping's "24-Character Strategy, available at: <https://www.globalsecurity.org/military/world/china/24-character.htm>

GlobalSecurity.org, Djibouti - China Naval Base , available at:

<https://www.globalsecurity.org/military/world/djibouti/forrel-prc-base.htm>

GOV.cn (2016), China's African Policy, available at: http://www.gov.cn/misc/2006-01/12/content_156490.htm

Hanban.org (2018), Confucius Institutes in Africa, available at:

http://english.hanban.org/node_10971.htm

Harding, A, Sudan's Omar al-Bashir gets Chinese-built presidential palace, available at: <https://www.bbc.com/news/world-africa-30990268>

Heywood A. (2013). Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτική στην Παγκόσμια Εποχή, Αθήνα, Εκδόσεις Κριτική

Jervis R., (1999) Realism, Neoliberalism, and Cooperation: Understanding the Debate

JOHN HOPKINS University, China-Africa Research Initiative, China – Africa Trade (2002 -2016), available at: <http://www.sais-cari.org/data-china-africa-trade>

Keohane Robert O & Nye Joseph S (1977) Power and interdependence: world politics in transition, Boston : Little, Brown

Kientz R (2010) Rare Earth Investment Potential Is Great... If You Are Patient, available at: <https://seekingalpha.com/article/227291-rare-earth-investment-potential-is-great-if-you-are-patient>

Kovrig,M (2018), Mail & Gurdian, China's expanding military footprint in Africa, Available at: <https://mg.co.za/article/2018-10-24-chinas-expanding-military-footprint-in-africa>

Lahtinen A. (2018) China`s Diplomacy and Economic Activities in Africa, (Palgrave McMillan)

Li,G., 2015, Xi's Blue Helmets: Chinese Peacekeeping in Context, The Jamestown Foundation, available at: <https://jamestown.org/program/xis-blue-helmets-chinese-peacekeeping-in-context/>

Kuo,L (2017), Qz.com, There's one major pitfall for African countries along China's new Silk Road, available at: <https://qz.com/africa/983581/chinas-new-silk-road-one-belt-one-road-project-has-one-major-pitfall-for-african-countries/>

Mansbach A., (2009) Keeping Democracy Vibrant: Whistleblowing as Truth-Telling in the Workplace

Marsh J. (2018), CNN.com, Free gift? China extends influence in Africa with \$32M grant for regional HQ, available at: <https://edition.cnn.com/2018/03/27/asia/ecowas-china-headquarters-intl/index.html>

McKinsey.com (2017), The closest look yet at Chinese economic engagement in Africa, available at: <https://www.mckinsey.com/featured-insights/middle-east-and-africa/the-closest-look-yet-at-chinese-economic-engagement-in-africa>

McClory J, (2018), The Soft Power 30 Report, available at: <https://softpower30.com/wp-content/uploads/2018/07/The-Soft-Power-30-Report-2018.pdf>

Mearsheimer, J. J. (2011). Η Τραγωδία της Πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα

MFA.Gov.cn, (2018), The 2018 Beijing Summit of the FOCAC, available at: <https://focacsummit.mfa.gov.cn/eng/zt/>

MFA.Gov.cn (2018), China`s Embassies in Africa, available at: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zwjg_665342/2490_665344/2493_665350/default.shtml

mofcom.gov.cn, (2007), Chinese President Hu Jintao wraps up successful African tour, available at: http://english.mofcom.gov.cn/aarticle/zt_africantour/lanmua/200702/20070204377053.html

Morgenthau Hans , (2011) Επιστήμη και πολιτική της ισχύος

Nye Joseph S. Jr. (2004), Soft Power, The means to success in world politics

Nwogu N. (2018), Quora.com, How much do African countries owe China?, available at: <https://www.quora.com/How-much-do-African-countries-owe-China>

Office of the Secretary of Defense. Annual Report to Congress: Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2016, available at: <https://dod.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2016%20China%20Military%20Power%20Report.pdf>

O'Hanlon B., (2006), Pathways to spirituality: Making connections in therapy

Poole E. (2014), China's 'Harmonious World' in the Era of the Rising, available at: <http://www.inquiriesjournal.com/articles/932/chinas-harmonious-world-in-the-era-of-the-rising-east>

Posen, Adam S. (1994), Why Central Bank Independence Does Not Cause Low Inflation, Finance and the International Economy 7 (Oxford University Press)

SIPRI (2017), Trade Registers between China & African Countries, available at: http://armstrade.sipri.org/armstrade/page/trade_register.php

Smidt W. (2001) A Chinese in the Nubian and Abyssinian Kingdoms (8th Century). The visit of Du Huan to Molin-guo and Laobosa, available at:

<https://journals.openedition.org/cy/33>

Sun Tzu (2000), The Art of War, Allandale Online Publishing, available at:

https://sites.ualberta.ca/~enoch/Readings/The_Art_Of_War.pdf

Sun, Y (07 Feb 2014), Brookings.edu, China's Aid to Africa: Monster or Messiah?, Available at: <https://www.brookings.edu/opinions/china-s-aid-to-africa-monster-or-messiah/>

The Brookings Institution Center for Northeast Asian Policy Studies, Dr. Zhang Jian, 2011, China's Energy Security: Prospects, Challenges, and Opportunities, available at: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/07_china_energy_zhang_paper.pdf

Vasquez John A.(1983), The Tangibility of Issues and Global Conflict: A Test of Rosenau's Issue Area Typology

Waltz Kenneth, (2010), Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής

Wangari, M. (2010). The Challenge for Africa. London: Arrow Books, available at: <http://1.droppdf.com/files/CVvLE/the-challenge-for-africa-wangari-maathai.pdf>

Wikipedia.org, Expo 2010 Shanghai, available at:

https://en.wikipedia.org/wiki/Expo_2010

Zhu,T, The China Review, Nationalism and Chinese Foreign Policy, available at:

<http://www.chineseupress.com/chineseupress/promotion/China%20Review/1-Zhu.pdf>